

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

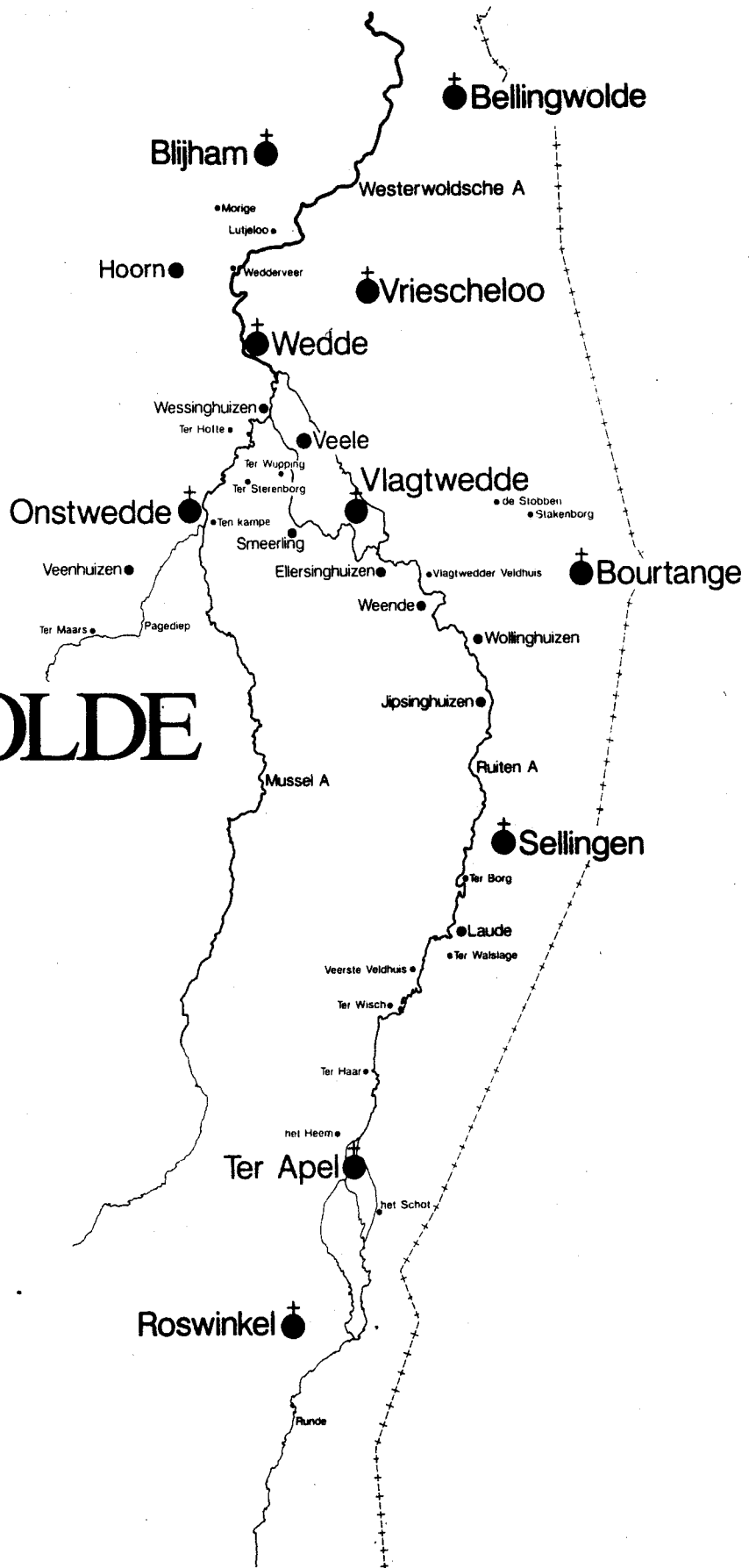
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 16 no. 1,
maart 1995.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

JAARGANG 16 No_ 1,

MAART 1995

REDACTIE:

S.H. ACHTEROP
ds. W. HORLINGS
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 05958-1289/1630.

SECRETARIAAT:

- * lidmaatschap Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
- * abonnementen M.Hardenbergstraat 3,
- * administratie 9648 LD Wi Idervank.
- * archief tel. 05987-13095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 05990-17272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal
* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

- * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
- * donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

INHOUD:

E.G.Schrage,	"GANSEVOORT",	blz.	3.
S.H.Achterop,	"OPGRAVING IN MIDWOLDA",	blz.	9.
J.S.A.Huizing,	"SCHOOLMEESTERSRAPPORTEN IN 1828", Vriescheloo,	blz.	10.
W.Horlings,	"DE ZEGELS IN DE LOOP DER EEUWEN", samenvatting lezing van dhr. Meinema in de vergadering van 10 dec. 1994,	blz.	14.
	"EEN INGEKOMEN STUK UIT 1636"	blz.	15.
D.Poortinga,	"STAMREEKS ORNATOLERIUS",	blz.	16.
Bram v.d.Laan,	"HUWELIJKEN VAN WESTERWOLDERS IN DRENTHE": Gasselternijveen, Gieten,	blz.	18.
E.G.Schrage,	"BELASTINGZAKEN",	blz.	19.
E.G.Schrage,	"GRENSGESCHILLEN IN EN ROND WESTERWOLDE"(IV), Jipsinghuizen/Sellingen,	blz.	23.
E.G.Schrage,	"GRENSGESCHILLEN IN EN ROND WESTERWOLDE"(V), Smeerling/Onstwedde,	blz.	24.
	"TIJDSCHRIFTEN / BOEKEN",	blz.	26.

GANSEVOORT

E.G. Schrage.

Het resolutieboek van Borgemeesteren ende Raedt der stad Groningen (Gemeentearchief Groningen) vermeldt op 27 januari 1637 dat de Welgeleerde Hermannus Meyer, pastor in Klooster Ter Apel, een doleantie (klaagschrift) heeft ingediend over de "moetwilligen dagelix gepleeght door allerhande passagiers, soldaten, vagabunden ende stercke Bedelaeren".

Borgemeester en Raedt reageren hierop met het besluit "een of meer 't sy soldaten of ander personen die deselve paasagiers afstuiren" zo nodig een salaris te betalen.

Korte tijd later, op 24 april 1637, volgt het besluit: "ende opdat het convent van alle aenloop der vagabunden worde bevrijt sullen vijf soldaten tot sauvegarde ende bevredinge aldaer worden gelecht dewelcke yder vijttien stuiver sullen genieten".

Al op 6 mei 1637 volgt een nadere regeling van de betaling: de soldaten zullen twintig stuiver per week ontvangen en "den commandeur" 25 stuiver.

De eerste "commandeur" moet een Tonnis Suis geweest zijn, maar op 23 december 1637 vermeldt het Resolutieboek, dat Borgemeesteren ende Raedt hebben "genomineert" tot Commandant bij het Clooster Ter Apel, in plaats van Tonnis Suis: Berent Gansevoort, "op vorige last en commissie" (waarvan de tekst helaas niet gevonden is).

Na deze beveiliging is blijkbaar rust ingetreden rond Klooster Ter Apel, wat op 29 april 1639 doet besluiten: "Borgemeesteren ende Raedt autoriseeren en lasten Berent Gansevoort, commandant in het convent Ter Apel, syn byhebbende soldaten, met hem aldaer saevegarde hebbende, bij provisie te licenceren (toe te staan) omme nae haer respective guarnisoenen sich ten spoedigst weder te vervoegen".

Gansevoort bleef dus alleen achter en een jaar later, 18 april 1640, dient hij, zich noemende "commandeur in Clooster Ter Apel" een request in bij Borgemeesteren ende Raedt. Hij meldt daarin "sigh" te zijn en verzoekt zijn plaats open te houden. Dit duurt tot 28 augustus 1641, als Borgemeesteren en Raedt beslissen dat Berent Gansevoort "weder op de sauvegarde in het convent Ter Apel gesteld wordt op dieselve voet en commissie als hem voor delen is gegeven".

Over deze gang van zaken schrijft dr. A.T. Schuitema Meyer in zijn "Het Klooster Ter Apel", pagina 90: "Toen de commandant Berent Gansevoort zich in 1640 liet aanwerven als luitenant in het leger en te velde moest trekken, kreeg hij van het Stadsbestuur vier à vijf maanden verlof op voorwaarde, dat hij op zijn kosten de post van sauvegarde door een "bequaam" persoon liet waarnemen. Na die tijd trad Gansevoort zelf weer als zodanig in dienst".

Nadat in 1637 zijn tractement vastgesteld was op 25 stuiver per week (d.i. 65 gulden per jaar), blijkt op 21 februari 1671 dat zijn salaris 130 gulden per jaar was geworden. Maar: zijn eventuele opvolger zou maar 100 gulden 's jaars ontvangen!

De eerste Munsterse oorlog had voor Klooster Ter Apel kwalijke

gevolgen:

Op 19 september 1668 meldt het Resolutieboek de benoeming van enige gecommiteerden "tot redres van de cassa van Clooster Ter Apel ten behoeve van de reparatie van "enige vervallen meyer huysen", en "Insonderheyt tot opbouw van het gedemolieerde huis van Berent Gansevoort, tot welk einde 250 gld. uit die cassa zijn verwerkt, benevens enig eikenhout".

In 1671 is de titel van Berent Gansevoort "opsichter op de passagien omtrent het Clooster Ter Apel nae Westphalen en Drenthe".

Als op 4 oktober 1683 weer verpachting van landerijen van Klooster Ter Apel plaats vindt, komt Berent voor op de lijst van pachters, voor 37 gld. 10 stuivers. Hij was van 1643 tot 1701 pachter van een vierde deel van het vierde erve.

Op onbekende plaats en datum is Berent Gansevoort getrouwd met Anna van Snelten. Samen komen ze voor op de lidmatenlijst van 1679, zij het met de voornamen Anna Margrieta. Van geen van beiden zijn de herkomst en de afkomst bekend geworden.

Dat Berent door de Stad Groningen werd aangesteld tot commandeur in Klooster Ter Apel kan er op wijzen, dat hij uit de Stad afkomstig was.

Berent overleed 28 mei 1700, Anna op 3 juni 1702. Van hun zijn vier kinderen bekend, maar data en plaats van geboorte ontbreken.

IIa - Anneke Berents Gansevoort zal omstreeks 1650 geboren zijn en is vóór 1692 te Ter Apel overleden.

Zij trouwde vóór 1676 met Hindrik Harms Sassen, geboren te Roswinkel circa 1645, overleden te Ter Apel 30 juli 1694, zoon van Harmen Sassen en Anna NN. (Harmen Sassen komt voor in de Registers van de Grondschatting te Roswinkel van 1630 tot en met 1654. Hij overleed vóór 27 mei 1657: Etstoel 14 meldt dan een verwisseling van goederen tussen jonge harmen Sassen op Roswinkel en Anna Sassen, weduwe van olde Harmen Sassen en de mombers van haar kinderen).

IIb - Maria Berents Gansevoort. Haar geboortedatum is onbekend, ze leefde nog in oktober 1724, toen ze haar testament liet opmaken. (RA UI e 2). RA VI a 4 vermeldt op 31 mei 1689: de commandeur Berent Gansevoort contra Harmen Simons. Gansevoort eist annulatie van de door gedaagde Simons gepretendeerde clandestiene en buiten consent van impetrant gedane trouwbelofte omtrent desselfs dochter Maria Gansevoort. Het mandaat (eis) van de impetrant wordt ingewilligd.

Maria is op onbekende plaats en datum getrouwd met Jacob Heeres, gedoopt te Blijham 10 maart 1661, overleden vóór 25 mei 1706 (RA VI e 1). Ze hadden zes kinderen, waarvan twee met namen bekend: Anna Grietje, gedoopt te Blijham 25 december 1693 en Trijntien, aldaar gedoopt 15 juni 1696.

Jacob Heeres was één der zonen van Heere Roeberts/Feiken/Feyes en Trijntje Jacobs. Trijntje Jacobs was dochter van Jacob Hindrik en Dewer Ockes en was eerst gehuwd met Heero Feiken/Feyes en hertrouwde met Feyo Lupkes.

Jacob Heeres en Maria kochten 15 april 1700 (RA VI e 1) land te

Blijham van Luppe Heeres, één der broers van Jacob.

Op 29 januari 1693 (RA VI o 4) en 13 september 1695 (RA VI a 6) procedeerde Jacob Heeres tegen Harm Boleken, schults op Roswinkel. Harm Boelken was de vader van Grietje Boleken, gehuwd met Jan Gansevoort, die zwager werd van Jacob Heeres. Op 3 juli 1723 (RA VI e 2) verkoopt Maria Gansevoort, weduwe van Jacob Heeres, te Blijham, ook namens de kinderen, een deel land in de heert van wijlen Heere Feyes aan broer/zwager Luppe Heeres, gehuwd met Harmke Alberts.

Verder verkoopt Maria op 28 juli 1724 (RA VI e 2) met de kinderen, land in de heert van wijlen Heere Feyes aan Luppe Heeres en echtgenote, voor 345 car. gld. .

In oktober 1724 maakt Maria haar testament (RA VI e 2). Ze wordt in dit testament genoemd: weduwe van Heeres, te Blijham. Volgens dit testament had Maria zes dochters, van wie de jongste dochter het huis, huisraad, land enz. krijgt, waar tegenover staat dat zij aan de andere kinderen 400 car. gld. moet uitkeren.

IIC - Margriete Berents Gansevoort. Zij trouwde vóór 23-03-1697 (RA VI e 1) met Hindrik Jarckes Heckman, geboren te Hoorn, Wedde, in 1660, overleden te Blijham in 1730, weduwnaar van Renske Harmens Huysinge, zoon van Jarcke Heckman en Ette NN.

Op genoemde datum, 23 maart 1697, sloten ze een accord met de voogden over Geertruid Harms, dochter van Harmen Habbes, inzake haar opvoeding, kleding enz. .

IId - Jan Berents Gansevoort. Zijn doopdatum is onbekend, hij overleed te Ter Apel op 27 februari 1742. Te Ter Apel trad hij in september 1697 in het huwelijk met Grietje Boelken, geboren te Roswinkel in 1672, overleden te Ter Apel in april 1762, dochter van Harmen Claesen Boelken en Harmina (?) Molanus, kleindochter van ds. Adolph Molanus te Sellingen.

In 1717, twintig jaar na het huwelijk, is er nog steeds achterstand in de betaling van de afkoopspenningen van Grietje. Etstoel 14, copiedeel 40.1, vermeldt op 22 juni 1717, dat Jan Gansevoort, te Clooster Ter Apel, nomine uxoris Grietien Boelken, procedeert tegen Adolf Boelken, op Roswinkel, broer van Grietje, inzake 410 car. gld. achterstallige afkoopspenningen.

Naast zijn ambt van commandeur was Jan Gansevoort ook actief in de handel en was hij in staat geld uit te lenen. Zo noemt RA VI w 5 op 9 september 1717 de commandeur Jan Gansevoort als crediteur van Jan Eefsingh. Kort daarna, op 7 december 1717 (Etstoel 14, 40.1) procedeert Heine Willems, op Roswinkel, tegen Jan Gansevoort inzake rekenschap over koophandel met Berend Witkop en Geert Jansen.

Op 29 juni 1718 (RA VI w 3) leent het echtpaar Gansevoort 1000 car. gld. à 5 % uit aan Harm Hindriks Stroeding en echtgenote Geertruit Geerts.

Jan Berents Gansevoort was sinds 1701 pachter van een vierde deel van het vierde erve in Klooster Ter Apel. Een andere titel voert hij op 17 september 1728 (RA VI a 9): "opsigter der morassen omtrent Clooster Ter Apel".

In verband met het probleem van de afkomst van moeder Anna van Snelten, verdient de aandacht wat is opgetekend in RA VI o 6 op 11 januari 1719: Frans Ernst Freyheer von Scheffert procedeert tegen de commandeur Jan Gansevoort. Hij eist dat gedaagde Gansevoort "sal moeten sub juramento calumniae deponeren over soodaene cessie als gij an de Heer Impetrant (d.i.

von Scheffert) hebt gedaen wegens U moeders bruijtschatt waer over de heer Impetrant met ener Johan von Schnelten questieus is, alles ingevolge sententie d.d. 4 oktober 1713, voor het Wereldlijk Hoffgerichte tot Munster".

Helaas zijn we er niet in geslaagd gegevens te verkrijgen over de inhoud van genoemde sententie van 4-10-1713, behalve dan, dat het Staatsarchiv te Munster berichtte, dat deze sententie geen eindvonnis was in een geding dat al sinds 1699 aanhangig was (!).

Genoemde Johann von Schnelten zou een broer, althans een familielid kunnen zijn van Anna van Schnelten, de moeder van Jan Gansevoort, die volgens de aangehaalde tekst cessie (afstand) zou hebben gedaan van moeders bruidsschat aan von Scheffert. Wanneer en waarom dit zou zijn gebeurd weten we niet. Relatie tussen von Scheffert en de familie van Snelten/ von Schnelten is onbekend.

Volgens bericht van het Staatsarchiv in Munster, kan wat betreft de woonplaats van de familie van Snelten gedacht worden aan het Amt Cloppenburg, Furstbistum Mnnster. Deze gedachte wordt ondersteund door de vermelding in de gids van het Museumdorf in Cloppenburg (1966) van een Maria von Schneleten te Emstek, d.d. 11 juni 1687. Verder komt op de Deutsche Generalkarte, blad 3/4 een gehucht Schnellten voor bij Lastrup, tussen Ldnigen en Cloppenburg.

Kinderen:

- Anna, geb./ged. 2/2-07-1698, gehuwd 1-05-1716 met Wubbe Geerts Alvering, ged. 14-05-1682, overleden na 28-09-1754, zoon van Geert Alvering en Albertien Ter Walslage. In het huwelijkscontract d.d. 13-05-1716 (RA VI z 1) compareren aan bruidszijde:

Jan Gansevoort - vader,
Grietje Boelken - moeder,
Willem Engberts - oom (x Geertruyt H. Boelken),
Maria Gansevoort - moeye,
Margriete Gansevoort - moeye.

- Berent, ged. 16-04-1702, volgt III,
- Harm, ged. 25-05-1704,
- Harmina, ged. 14-02-1712.

III - Berent Jans Gansevoort. Gedoopt 16 april 1702, overleden 1778 à 177\83. Afkomstig van Klooster Ter Apel, werd hij te Groningen lidmaat in september 1729. Circa 1736 is hij gehuwd met Lammegien Willems, geboren in de stad Groningen, overleden te Ter Apel op 9 augustus 1771, aldaar begraven 14 augustus 1771 ("de Komdursche").

Op 8 september 1771 boekt de diaconie de ontvangst van de betaling door Beerent Gansevoort "voor zwart laken".

Ze hadden geen kinderen. Lammegien werd in 1723 reeds lidmaat in Ter Apel.

Monsieur Beerent Gansevoort, commandeur in Ter Apel en Lammigjen Willems maakten op 23 september 1763 een testament (RA VI w 10). Bij vooroverlijden van Lammigjen erft haar broer Hindrik Willems, gehuwd met Marringjen Wyttes, wonend te Groningen.

Berent Jans Gansevoort is van 1746 tot 1783 geboekt als pachter van een vierde deel van het vierde erve, als opvolger van vader. Op 25 november 1751 is hij vermeld als boekhoudend diaken in Klooster Ter Apel.

Volgens Etstoel 14, deel 55, 25 november 1766, is Berent mede erfgenaam van wijlen Hindrik Brouwer en Gepke Boelken (een oom en tante van

Berent Gansevoort).

In het nageslacht van Anna Jans Gansevoort, gehuwd met Wubbe Geerts Alveringh, komt de naam Gansevoort weer voor. Hun dochter Albertien, gedoopt 25 november 1717 te Wedde, trouwde in 1737 met Albert Hindriks Boels, die daarna Alveringh gaat heten. Zij hadden een zoon: Hanne Alberts Alveringh Gansevoort, gedoopt te Vlagtwedde, 26 februari 1747, overleden te Ter Apel 2 juni 1811.

Hij huwde (1) te Ter Apel, 15 juni 1779 met Hebeltje Hindriks Hoiting, weduwe van Claas Ernestus ter Haar, geboortig van de Walster, kerspel Sellingen. Een tweede huwelijk sloot hij 28 juli 1782 met Grietje Tammes, huwelijkscontract 2 juli 1782 (RA VI bb). Zij kwam van Vlagtwedde. Aan bruidegomszijde compareerden:
Hindrik en Wubbe Alveringh, broers en Geert Alveringh, oom.
Aan bruids zijde: Albertien Hilvers Keylders, moeder, Jacob en ham Tammes, broers, Jantien Tammes, zuster, Wubbe Hilvers Keylders en Jantien Jans, oom en moey.

De dochter uit dit tweede huwelijk:
Albertien Hannes Gansevoort, gedoopt 1 juni 1783, overleden 26 juli 1807, trouwde te Ter Apel op 2 augustus 1805 met Roelof Boelken, van Roswinkel. Hun huwelijkscontract d.d. 8 augustus 1805 in RA VI bb.

Bij dit huwelijkscontract compareerden aan bruidegomszijde : Wendel Binders, weduwe Roelf Boelken, moeder, Harm Boelken, broer, Jan Swiers, zwager, Trientje Boelken, zuster, Jan Harms Caspers, aangehuwde neef. Comparanten aan bruids zijde waren: Hanne Alveringh, vader, Grietje Tammes, moeder, Jacob Tammes, oom, Hindrik Geerts Knoop, aangehuwde oom.

Het recht van representatie werd toegekend aan de zoon en dochteren van Hindrik Geerts Knoop en Jantien Tammes en aan de kinderen van Harm Tammes en Janna Heres.

Het feit dat de stad Groningen Berent Johannes Gansevoort aanstelde als "commandeur" in Klooster Ter Apel, doet vermoeden dat hij burger van de stad Groningen was. Er woonden inderdaad naamdragers Gansevoort te Groningen:

Roeleff Gansevoort werd blijkens het Resolutieboek op 5 december 1665 gepromoveerd van vaandrig tot luitenant. Hij is misschien dezelfde, als de Roelof Gansevoort, die in 1644 vermeld is in het Burgerboek en die in 1667 hoveling van het brouwersgilde werd (GDW 1509).

Een Hindrik Gansevoort is volgens het Resolutieboek op 16 met 1679 beboet met 80 daalder wegens een vuistslag "in limine judicii" (tijdens een rechtszitting) aan Lucas Derx. Mogelijk is hij in maart in Groningen lidmaat geworden, samen met zijn huisvrouw en met attest "uyt de Bourtan-ge"

In de A kerk trouwt 28 mei 1698 Grietjen Gansevoorts met Johannes Buitinck, van Groningen. Grietjen was een dochter van Bartholt Gansevoort, in 1666 vermeld in het Burgerboek.

Grietjes broer Johannes, gedoopt in de Martinikerk 27 september 1668, overleden te Groningen, 3 maart 1703, brouwer, zoon van Bartholt Gansevoort en Derckien Jurriens, trouwt 26 september 1699 met Hycke (Henrikca Maria) Langelandt, van Garmerwolde. Als getuigen van de bruidegom treden op vader Bartholt, schoonbroer Johannes Buitinck (zie "Gruoninga", 1985: O.J. Nieuwenhuis. "De oudste generaties Langelandt, Bolhuis en Mulder", blz. 16).

Een Berent Gansevoort is in 1744 zvette op Reitemakersrijge (Genealogie Blokbergen door P.J.C.Elema in Gruoninga 1992, blz 45).

Veendam.

Te Veendam woonde Hermannus Gansevoort, gehuwd met Margareta Kenters. Ze lieten aldaar dopen:

18-09-1687: Trijntien, en

12-01-1690: Geert.

Vermoedelijk is Hermannus op 4 november 1714 hertrouwd met Hebel Claassen, weduwe van Melle Willems.

Een Annigje Gansevoort, van Veendam, trouwde aldaar op 2 november 1704 met Lubbertus Waterloo, van Haren, Munsterland.

Op 8 oktober 1719 vinden we de naam Waterloo nog eens: dan trouwt Jannes Gansevoort, brouwer te Veendam, met Anna Maria Waterloo, weduwe van Gerrit Coerts, van Norden. Anna Maria hertrouwt te Veendam op 7 oktober 1734, als weduwe van Jan Gansevoort, met Menno Forsten, brouwer te Wildervank. Met de familienaam Waterloo belanden we in het Emsland, waar deze naam 1640-1650 voorkomt te Duthe, bij Haren, in 1705 en 1718 te Dorpen en circa 1827 te Ahien.

In "Gruoninga", mei 1963, publiceerde ds. van Dijk een bijdrage "Het geslacht Gansevoort". Hij vermeldt de grafzerk van ds. Gerhardus Gansefortius in de kerk van Westerwijtwerd. Deze zerk toont een wapen: "Gedeeld, rechts een opvliegende gans, links drie gestengelde rozen, twee en één op een groen veld". Ds. Gerhardus Gansefortius overleed 3 juni 1652.

De klok van de kerk te Westerwijtwerd vermeldt (GDW- 4122): "Dus. Gerhardus Gansefoort, Westph., pastor" (mei 1630). Ds. van Dijk merkt op: "De naam Gansfoort zal ontleend zijn aan een gehucht, dat vroeger bestond in de buurt van Haren/Ems".

Recent komt de naam Gansfort nog voor in het Emsland. Zo vermeldt de "Emsländische und Bentheimer Familienforschung", maart 1994, het huwelijk te Holte in 1962 van Hanna Gansefort, uit Láhden, met Karl Hoffrogge.

Het boekwerk "Samtgemeinde Dorpen", meldt op blz. 548 "Marienerschei-nungen" te Heede, in november 1937. Genoemd worden daarbij Grethe Ganseforth en Maria Ganseforth, 12 à 15 jaar oud, wonende te Heede. Hetzelfde boek noemt op blz. 602: Heinrich Ganseforth, 1914 tot 1927 "leitender Seelsorger" te Lehe.

Een Hermann Ganseforth was 1973-1981 Burgermeister van de Gemeinde Neu-Lehe.

Een Hof Goseforth te Altharen is vermeld in de "Emsl. und Benth. Familienforschung", mei 1994, Heft 26, blz. 990. Genoemd wordt het echtpaar Johann Goseforth x NN, beide in 1583 overleden aan de pest. Ze hadden een dochter Grietke, die in 1595 hertrouwde met een Hermann NN. De naam "Gosevort" is zeer waarschijnlijk een dialectische nevenvorm van "Gansevort".

Met dank aan de heer Heinz Menke te Rutenbrock voor de door hem verschaftte gegevens, kunnen we vermelden, dat het Meppener Renteregister in 1551, Gericht Haren, reeds in die tijd een Herman Gosevort noemt, alsmede een Berent ton Gosevort. Dit laatste kan betekenen, dat deze Berent.

woonde op een erve Gosevort.

In de 17e eeuw zijn naamdragers Gosevort vermeld te:

Dersum: 1645 en 1652,
Meppen: 1652,
Oldenharen: 1656,
Raken(Lathen): 1659.

Later, in de 18e eeuw vinden we:

Joan zum Goseforth, stiftseigen,
Henrich zum Gosevorth, stiftseigen,
Gerd Goseforth, "frey".
Te Landegge woonde 1749 Johannes Gosefordt.

*****

**OPGRAVING IN MIDWOLDA
(v.m. kerk)**

S.H.Achterop

Het Oldambt, het gebied ten noorden van Westerwolde, werd in vroeger eeuwen overstroomd door het water van de Dollard. Daardoor werden verschillende dorpen "verplaatst" naar hogere drogere delen van dit gebied, zoals o.a. Meeden, Midwolda, Scheemda, Bellingwolde, Blijham en Vriescheloo.

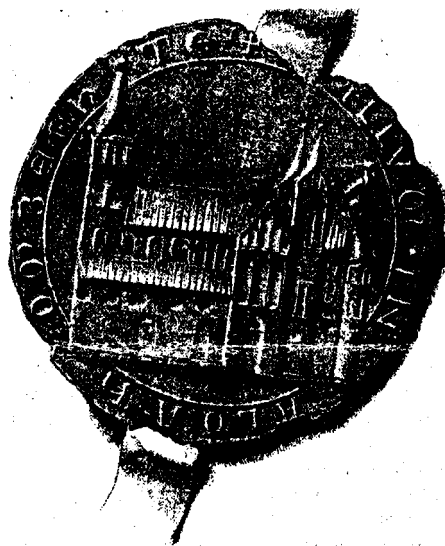
De plaats, waar het vorige dorp lag, was nog in de herinnering van de mensen gebleven en op diverse plaatsen vind men nog stoffelijke herinneringen in de vorm van b.v. stenen en aardewerk.

Op enkele plaatsen werden in de loop van de tijd onderzoeken gedaan, zoals in Scheemda.

Ook het oude Midwolda neemt een belangrijke plaats in, in het onderzoek van de bodem.

Natuurlijk kende men - door herinnering - nog vrij nauwkeurig de plek van het vroegere dorp en van de voormalige kerk: "01 kerke".

Een onderzoek onder de leiding van drs. Jan Molema, eveneens als ondergetekende in Meeden geboren, bracht de plaats weer "aan het licht". Hierbij bleek duidelijk,

■ Een zegel uit 1347 toont hoe de basiliek eruit heeft gezien.

dat de kerk vier torens heeft gehad, zoals op het zegel van het Oldambt van 1347 staat afgebeeld. (zie afbeelding op de vorige bladzijde).

Bij deze opgraving, een paar jaar geleden, kwamen ook menselijke botten te voorschijn op het grote voormalige kerkhof.

Ook aardewerk, zoals de z.g. "kogelpotten", zelfs uit de periode van de negende en tiende eeuw, is gevonden. Dit duidt op bewoning al in de genoemde tijd.

Het doel van het onderzoek op het kerkhofterrein was het vaststellen van de vorm van de plattegrond. Uit het onderzoek is verder gebleken, dat het kerkgebouw in architectuur en omvang uitzonderlijk moet worden genoemd voor een landelijk gebied als het Oldambt.

De lengte van de kerk bedroeg ruim zestig meter. Het westwerk had twee torens en in de hoeken van het koor met het dwarsschip, stonden ook twee torens. Deze laatste torens wijzen erop, dat de kerk in de tweede helft van de twaalfde eeuw moet zijn gebouwd; ook moet hierbij Duitse invloed worden gezien.

In 1951 heeft de bekende archeoloog Halbertsma op dezelfde plaats de fundering van de kerk deels blootgelegd. Bij de opgraving van Molema, werd ook nog een doodkist (sarcofaag) ontdekt.

*****

SCHOOLMEESTERSRAPPORTEN in 1828

J.S.A.Huizing

De Provinciale commissie van Onderwijs te Groningen wil in 1828 weten hoe de toestanden in de steden en dorpen in haar gebied zijn. Daarom stuurt zij een vragenlijst naar de hoofdonderwijzers in alle plaatsen in de provincie. De zogenaamde schoolmeestersrapporten zijn in het Rijksarchief Groningen in te zien.

Gemeente Bellingwolde (Vriescheloo)

Vragen:

1. Hoe is de naam van uwe woonplaats?

Antw: Vriescheloo

2. Welke gehuchten en buurtschappen liggen in dezelve? Hoe ver en in welke strekking liggen deze gehuchten en buurtschappen van de kerk? en wat weet gij, nopens den naamsoorsprong van ieder derzelve en van de plaats uwer woning zelve?

Antw: Met betrekking tot het kerkelijke behoort onder Vriescheloo het gehucht Lutjeloo, benevens de Kijl nabij Blijham gelegen, doch voor zoo ver het Burgerlijke betreft, behoort een en ander tot de Gemeente en wel bijzonder tot het dorp Wedde.

3. Is er ook dufsteen of duifsteen aan uwe kerk, en hoe groot zijn die stenen? Is er ook een opschrift op uwe torenklok, of zijn er ook opschrif-

ten op uwe torenklokken? en zo ja, hoe luiden die?

Antw: Neen, er is geene duifsteen aan onze kerk, maar dezelve is in het jaar 1717 gebouwd, gelijk uit een opschrift, dat boven de kerkdeur ten westen is, blijkt. Dit opschrift is in zerk uitgehouwen en luidt aldus: Anno 1717 den 1 Maij is 't Fondament van deze kercke gelegd. Hetzelve blijkt ook nog uit dit grafschrift: Petrus Eggens pastoor tot Vriescheloo geboren 1672 en 1717 den 14 Junius in de Schuire bevestiget, doe was dese kercke noch niet volvaerdiget en is also de eerste predikant van dese kercke geweest en den 24 Martij Ao 1719 alhier overleden. Deze zark met dit opschrift, ligt op het einde der kerk ten oosten. Voor dien tijd stond de kerk op het land der pastorij, noordwestwaarts van Vriescheloo en lag 5 minuten in eene rechte lijn van de tegenwoordige. Er is tegenwoordig niets meer van overig, dan eene kleine verhevenheid van puin. De opschriften van onze torenklok luiden aldus: R. Hoeven, die rechte collators als ingeseten van Vriescheloo hebben mij doen gieten. Anno 1679 berch pastor Hermen Engelken cerckvoeght. Volanding Fremij me fecit.

4. Welke rivieren, stroomen, maren, kolken of diepen worden in uwe kerckelijke gemeente gevonden? en welke is derzelve loop en uitwatering?

Antw: De Rivier de Aa, welke van Drenthe en Westerwolde komt, ten noordwesten van Vriescheloo langs loopt en zich eindelijk in de Dollard door de Statenzijl ontlast. Het Zijldiep welke, door de groenlanden in gelijke ligging als Vriescheloo ligt d.i. N.O. en Z.W. stroomt. Dit diep begint bij de zodendijk en loopt alzoo ter lengte van 3/4 uur naar de Vriescheloooster watermolen en pomp, waar zich hetzelve in de Aa ontlast. Bijlans dit dorp stroomt eene rivier t.w. de Aa die derzelve verder van Westerwolde komende takken in de nabijheid van Wedde vereenigd hebbende, hier dus vrij aanzienlijk, en zelfs in den herfst en het voorjaar door schepen van middelbare grootte bevaarbaar is. Des winters heeft zij bij stormachtig weder wel eens een schrikverwekkend aanzien, naardien de sterke toeloop van water van het hooger liggend Westerwolde, de rivier buiten hare oevers doet treden en met een ontzettend geweld de aangrenzende dorpen, Vriescheloo, Blijham en Bellingwolde dreigt te overstroomen, het gene haar inderdaad reeds eenige keeren gelukt is. Nog is hier een water, het zijldiep genaamd, dat het overtollige water dezes dorps, door behulp van eenen watermolen in de Aa voert. Beide wateren en inzonderheid het eerste, leveren veel visch op. Boverdien vindt men hier aan de A-zijde, zes kolken van eene mindere of meerdere grootte, die alle hun aanwezen aan onderscheidene doorbraken van den A-dijk verschuldigd zijn. De grootste derzelve, de zoogenoemde Kompenkolk zal eene halve bunder lands beslaan en ongeveer twintig voeten diep zijn.

5. Welke meeren in den omtrek van het dorp uwer woning, hetzij nog aanwezig of drooggemalen?

Antw: Hier treft men één meer aan in het zoogenaamde pastorij veen, dat in de gewone uitspraak het Neimeer geheeten wordt. Hetzelve was wel eer meer opmerkelijk dan thans, daar het nu de meeste zomers, door den beteren afloop van het veen- water droog wordt. Het zal ongeveer eene bunder groot zijn.

6. Welke gasten, wierden, warven, essen, heuvels, hoogten of dijken in diens omvang? Hoe hoog zijn dezelve en welke is derzelve uitgestrektheid?

Antw: De Vriescheloosche gast welke ten N.W. van Vriescheloo tusschen de Aa en de 1e dijk ligt. Het is eene eenigzins hooge verhevenheid, doch loopt des winters bij hoog water geheel onder, zoo dat het des zomers zeer grasrijk wordt, en eene ruime voorraad hooi verschaft. Deze gast bevat plusminus 60 deimatten lands, en is onder verscheidene boeren verdeeld. Bij deze gast ligt ook de Vrieschebrug, welke alleen gebruikt wordt om het hooi, dat tusschen de Aa en de 2e dijk groeit te halen.

7. Welke Bosschen zijn daar?

Antw: Eenige kleine bosschen bij de boeren behuizingen.

8. Welke zijn er de voortbrengselen uit ieder der drie natuurrijken?

Antw: 1e Uit het Dierenrijk.

Paarden, runderen, schapen, verkens, hoenders, ganzen, eenden, hazen, patrijzen, korhoenderen enz. ook vele bijen.

Wilde ganzen en zwanen ziet men hier des winters in eene verbazende menigte, het welk somtijds een fraai gezigt oplevert. Jammer is het echter, dat dezelve, en inzonderheid de laatsten aan de velden vele schade veroorzaken.

2e Uit het Plantenrijk.

Rogge, gerst, haver, boekweit, koolzaad, boonen, erwten, aardappelen, knollen, wortelen, vlas, hennip, klaver, benevens de gewone tuinvruchten en moesgroenten.

Boomen: de eik, de linde, elzen, esschen en velerlei vruchtboomen, als appel,- peren,- kersen,- pruimen,- mispel,- perzik en wilde kastanje-boomen.

Heesters: aalbeziën, kruisbeziën, aardbeziën, frambozen, hazelnoten en brommelstruiken.

Bloemen: de roos het zinnebeeld van onschuld en jeugd, de tulp, de fiolet, de leliën, de robinia enz.

3e Uit het Delfstoffenrijk.

Zand, veen, turf, ook kien of keenhout, doch in eene geringe mate.

9. Welke is de grondgesteldheid in de uitgestrektheid van uw kerspel? hooger en dieper?

- Antw: Zand, veen, darg, en op sommige plaatsen kleiachtige gronden, bestaande uit vele hoogten en laagten.

10. Welke Kunsten of Wetenschappen worden daarin beoefend?

Antw: Er worden geene Kunsten of Wetenschappen beoefend om dat de meeste ingezetenen landbouwers zijn.

11. Welke fabrieken, trafijken of Handwerken worden daarin gedreven?

Antw: Er worden geene Fabrieken of Trafijken hier gevonden, maar de handwerken zijn de navolgende als: Schoenmakers, Kleermakers, Kuipers, Timmerlieden, Molenaars en Wevers in wollen en linnen stoffen.

12. Welke is de luchtgesteldheid in uwe Stad, in uw Dorp of in uw gehucht?

Antw: De gesteldheid der lucht is hier over het algemeen droog en gezond.

13. Hoe vele Kerken, Scholen, Leesgezelschappen en Zanggezelschappen bestaan er?

Antw: Eene Kerk, eene School, doch geene Lees- of Zanggezelschappen.

14. Welke middelen van bestaan hebben de inwoners van uwe woonplaats?

Antw: Landbouw, Veeteelt, Bijenteelt en Handwerk.

15. Hoe is hunne platte taal?

Antw: Deze is over het algemeen minder plat dan op vele andere plaatsen. Men gebruikt hier echter klanken, die zich door geene Nederduit-

sche Letter laten uitdrukken.

Zie hier een voorbeeld.

Gerriet. Dag Hinderk.

Hinderk. Dag Gerriet.

Gerriet. Hou gaat hier in joen hoes.

Hinderk. Ja jong, dat is niet al te best. Onze Klaas het gustern over de kop in't diep zeten, en het van daag en geduchte koors had. Hij had biena verzopen as onze Jan hom er niet oet holpen had.

Uitgezonderd eenige weinige woorden welke met der tijd door de gemeenschap met het naburig Oostvriesland en Munsterland, in de uitspraak van daar zijn ingeslopen, wordt hier over het algemeen door de oorspronkelijke bewoners, de provinciale platduitsche tongval gesproken. Dezelve komt nagenoeg overeen met die van Bellingwolde, verschilt iets meer van Blijham en Wedde: doch brengt men haar in vergelijking met de verder op Westerwolde gelegene dorpen, b.v. Onstwedde en Zelling enz. dan ontwaart men een veel grooter verschil.

Men zou hier dus spreken:

Vrage

"Warom hyt hij, die wort gehangen, en arme Zundaar, lijve Fop! Antwoord

"Gyn zieke zundaar let zek vangen, veul minder nog knupt men dei op!

16. Welke is hun algemeen karakter en hunne levenswijze; welke zijn hunne zeden en gewoonten?

Antw: De inwoners welke hier meest uit landbouwers bestaan, zijn om Kunsten en Wetenschappen te vergaren traag, en niet aanhoudend, zoo wel in het godsdienstige als in andere noodzakelijke wetenschappen. Het geld is het voornaamste middel om in aanzien te zijn. Die hier geen geld heeft wordt ook niet veel geacht.

Men leeft hier over het algemeen zeer werk,- zuinig en spaarzaam. Het voedsel onder de geringe klasse bestaat meest uit aardappelen, pannekoeken, stamboonen, en snijboonen, terwijl er onder de boerenstand nog al veel spek en vleesch gebruikt wordt.

In de verkering is men zeer vriendelijk en vleijend, doch hunne gezegden kan men niet altijd vertrouwen.

Dronkaarts vindt men hier niet, en de herbergen worden zelden bezocht. Men gaat er wel eens naar toe, maar dan gaat het alles stil en zedig toe, en vermaakt zich wat met elkander te praten, of over een en ander ding te

schertsen.

Men gaat hier gewoonlijk vroeg naar bed, en des morgens staat men insgelijke weer vroeg op.

17. Welke plaatselijke bijzonderheden zijn u nog bekend, die onder geene der vorige vragen kunnen beantwoord worden?

Antw: De ingezetenen deser plaats behooren of tot de Roomsche of tot de Gereformeerde gezindheid, van de eerstgenoemden telt men hier 9 en van de laatsten 467.

Opmerking der redactie: de schoolmeester heeft het opschrift op de klok nogal verhaspeld. Er staat namelijk:

Die rechte coliators als ingeseten van Vriescheloo hebben my doen gieten. H.R. Hoevenbergh pastor, Hermen Engelken cerckvoeght. Claudius Fremy me fecit Anno 1679. N.N.O., I.F., B.C., F.O.O. (uit Groninger gedenkwaardigheden).

*****

DE ZEGELS IN DE LOOP DER EEUWEN

(Samenvatting van de lezing met dia's door dhr. J. Meinema, voormalig hoofdarchivaris Rijksarchief Groningen, in de vergadering van 10 dec. 1994)

W.Horlings

Op een enkel stempel van hout en ivoor na, zijn de meeste stempels van metaal, meestal koper of brons, soms zilver en zelden goud. De bewaard gebleven stempels van de Groninger kloosters zijn meestal van brons. Zilveren zegelstempels in de collectie van het rijksarchief te Groningen zijn die van het Ommelander bestuur, van de Hoge Gerichtskamer en van edelen.

Het handvat van deze stempels is soms één geheel met het stempel, soms van een ander materiaal.

De meeste oudere zegels zijn van was gemaakt: bijenwas, lijnolie, terpentijn en een bindende stof. De oudere zegels zijn vaak van witte was gemaakt de witte kleur is in de loop des tijds verkleurd tot geel of lichtbruin.

Vanaf ongeveer 1300 voegde men kleurstof toe: groen of rood, soms ook zwart of blauw. Regels voor de keuze der kleuren waren er niet; rode was werd door Duitse vorsten gebruikt, maar in Frankrijk juist niet.

In onze streken gebruikten de hogere staatscolleges in de tijd van de Republiek veelal rode was. De overgrote meerderheid der zegels is echter van groene was.

Voor het maken van zegels werd behalve was, ook soms metaal gebruikt: bekend zijn de pauselijke loden zegels.

Tegen 1700 komen voor het eerst in Europa lakzegels voor. Lak bezit een grotere hardheid dan was. Na 1850 heeft het lakzegel meer en meer het zegel van was verdrongen.

De meeste zegels zijn rond, maar convent- en vrouwenzegels zijn meestal ovaal of spitsovaal.

De bevestiging van het zegel aan het stuk, kon op verschillende manieren. De oudste vorm is het opgedrukte zegel, maar wegens de kwetsbaarheid ging men al vroeg over op de methode van het aan- en uithangend zegel.

Een bijzondere wijze van bevestigen is de "transfix": wanneer om een bepaalde reden twee charters bij elkaar moeten blijven, bijvoorbeeld omdat de inhoud van het jongere stuk teruggrijpt op die van het oudere stuk, legt men de beide charters op elkaar en maakt men een kerfje door de beide stukken. Hierdoor wordt de zegelstaart getrokken of "getogen". Aan dit doortrekken of transfigeren ontleent het de naam "transfix". Aan deze door beide stukken getrokken zegelstaart, wordt nu het nieuwe zegel bevestigd. Aan een transfix hangen dus twee zegels, n.l. één van het oude stuk en één van beide stukken.

Een meer directe bevestiging is het opdrukken van het zegel. Dat gebeurde toen het perkament meer en meer verdrongen werd door papier. De warme was werd op het papier gelegd en in deze was werd dan vervolgens het zegelstempel gedrukt. Nog eenvoudiger werd het toen men droogstempels ging gebruiken, men drukte dan het zegelstempel met kracht op het papier, waardoor zich de afdruk in het papier aftekende. Dit type kwam vooral naar voren in de Franse tijd.

*****

(Gem. archief Groningen), ingekomen bij borgemeesteren en raad, jaar 1636 .
Edele, Mogende hoochwise end zeer .....Heeren.

Volgens last hebbe ick tot dre malen 'd ingesetenen van Westerwolde doen anseggen t' holt, int clooster ter Apell gehouwen, op een bequame plaetse te vervoeren. Maer dieselve hebben eenparich haer geexcuseert, met voorgevens, dat hunne peerden daertoe te swack solden wesen, end dat sie diergelijcke lasten niet meer wolden subiet wesen als die van Bellingwolde en Bleijham.

Also dat door sulcke excusen mett mijn groote leetwesen, tott bevorderinge van de saecke weinich geeffectueert is, hebbe ick niettemin d' Ingesetenen nu daertoe geinduceert, datse angenomen d' helfte der bomen te willen vervoeren, daarmede sij een anvang gisteren gemaeket.

Watt nu widers sall moeten gescheen, versoeke ick datt U Ed: mij, haeren dienaer willen veradvecteren en belasten, bevelende U Ed: hiermede in de protectie des Alderhoogsten.

Actum Vlachtwedde, den 26 Meij 1636.

Van U. Ed: Mog:
dienstwillige
Eppo Sibinga

Richter.

I HERMANNUS ORNATOLERIUS, geboren rond 1635, overleden voor 23 maart 1696.

Hermannus Ornatolerius (Ornatol) was M.D. = Medicijnen Doctor, hij kwam met attestatie naar Groningen (stad) in maart 1666, vanuit Basel. Of hij in Basel geboren is of er mogelijk alleen gestudeerd heeft is niet bekend. (Statenarchief nr. 13) Najaar 1672. Harmannus Ornatolerius moet als "geneesheer" toezicht houden op de zieke en gekwetste soldaten te Winschoten, Oudeschans en omgeving.

Hij is getrouwd op 11 januari 1671 te Westerlee, (ondertrouw Scheemda, 6 november 1670) met HILLE (HELENA) SIJWERTS, geboren rond 1645 verm. te Scheemda, overleden na 23 maart 1696.

Uit dit huwelijk:

1 SIJWERT FABIUS, gedoopt op 9 juni 1671 te Groningen (Nieuwe Kerk), volgt onder II.

2 MARIA, gedoopt op 12 februari 1675 te Winschoten.

II SIJWERT FABIUS (doopnaam alleen Sijwert) ARNOTOLERIUS, zoon van Hermanus Ornatolerius (I) en Hille (Helena) Sijwerts, gedoopt op 9 juni 1671 te Groningen (Nieuwe Kerk).

Hij is ondertrouwd op 15 maart 1696 te Winschoten, h.c. Westerlee 23 maart 1696 met TITIA BIRZA, dochter van ds. Lubbertus Birza en Avia (Avijn) Smith, gedoopt op 4 mei 1679 te Westerlee, overleden na 1729.

Huwelijkscontract (R.A. Vcc. Westerlee) van Mons. Sivertus Fabius Ornatolerius en Titia Birza. Voornaamste bepaling: Alle goederen zullen zijn gemeen. Dedigslieden aan bruidegomszijde: Helena Siwerts, weduwe van den Heer Dr. Arnotolerius als moeder. Aan bruids zijde Avia Smidts, weduwe van Lubbartus Birza, pastor in Winschoot, als moeder.

Uit dit huwelijk:

1 MARIA FABIUS, gedoopt op 13 juni 1697 te Beerta, overleden voor 3 september 1717 aldaar.

2 FABIUS SIJWERTS FABIUS, gedoopt op 1 januari 1699 te Beerta, overleden voor 25 augustus 1706 aldaar.

3 LUBBARTUS FABIUS, gedoopt op 22 oktober 1701 te Beerta, volgt onder III.

4 FABIUS SIJWERTS FABIUS, gedoopt op 25 augustus 1706 te Beerta.

5 AAFJEN SIJWERTS FABIUS, gedoopt op 3 december 1708 te Beerta.

6 MARCUS FABIUS, gedoopt op 11 april 1711 te Beerta.

7 JACOBUS FABIUS, gedoopt op 29 juli 1713 te Beerta.

8 JOSEPH FABIUS, gedoopt op 23 september 1714 te Beerta.

9 MARIA FABIUS, gedoopt op 3 september 1717 te Beerta.

III LUBBARTUS SIJWERTS FABIUS, zoon van Sijwert Fabius Arnotolerius (II) en Titia Birza, gedoopt op 22 oktober 1701 te Beerta, overleden rond 1736 aldaar.

Hij is getrouwd, h.c. op 9 oktober 1729 te Beerta, met AEFKE CARS-
SIENS, dochter van Carsien Berents en Aaltien Nomdes, gedoopt op 11
november 1708 te Oudeschans. (Aefke hertrouwt nog twee keer, op 31
augustus 1738 te Beerta met Jan Geerts en op 5 juni 1744 met Jan
Egges.

*Huwelijkscontract Lubbartus Fabius en Aafjen Carsiens, Beerta 9
oktober 1729, Aan bruidegomszijde traden als dedigslieden op:
Mons. Fabius als vader (tekent als Sijwert Fabius), Titia Birza
als moeder, Aafien Fabius als zuster en Marcus Fabius als
broer.*

*Dedigslieden aan bruids zijde: Aaltien Nomdes als moeder en
Nomdo Carsiens als broer.*

Uit dit huwelijk:

1 SIJWERT, gedoopt op 23 juli 1730 te Beerta.

2 TITIA, gedoopt op 18 mei 1735 te Beerta, volgt onder IV.

IV TITIA LUBBARTUS FABIUS, dochter van Lubbartus Sijwerts Fabius (III) en
Aefke Carsiens, gedoopt op 18 mei 1735 te Beerta, overleden na 1778.

Zij is getrouwd op 11 juli 1756 te Winschoten met WILKO HARMS, zoon
van Harm Wassing Koning (Wassenkoning) en Lumke (Lammeke/Lumme-
chien) Wilkens, gedoopt op 4 april 1732 te Winschoten.

Uit dit huwelijk:

1 AFIJN, gedoopt op 13 mei 1757 te Beerta.

2 HARM, gedoopt op 13 april 1760 te Beerta.

3 LUBBERTUS, gedoopt op 17 oktober 1762 te Beerta.

4 KARSSIEN, gedoopt op 6 juni 1765 te Beerta, volgt onder V.

5 LUPKE (LUMKE), gedoopt op 7 april 1767 te Beerta.

6 LUPKE (LUMKE), gedoopt op 11 juli 1773 te Beerta.

7 AALTJE, gedoopt op 25 juni 1775 te Beerta.

8 LUBBERTUS, gedoopt op 15 januari 1778 te Beerta.

V KARSSIEN WILKES DRENTH, zoon van Wilko Harms en Titia Lubbartus Fabius
(IV), gedoopt op 6 juni 1765 te Beerta, overleden op 26 december 1841
te Finsterwolde.

Hij is getrouwd op 25 mei 1799 te Finsterwolde met JANTJE CHRISTI-

AANS, dochter van Christiaan Gerrits en Swaantje Freriks, gedoopt op 28 mei 1769 te Beerta.

Uit dit huwelijk:

1 WILKO, geboren op 2 maart 1806 te Finsterwolde, volgt onder VI.

VI WILKO KARSSIENS DRENTH, zoon van Karssien Wilkes Drenth (V) en Jantje Christiaans, geboren op 2 maart 1806 te Finsterwolde, overleden op 9 december 1875 aldaar.

Hij is getrouwd op 24 oktober 1833 te Finsterwolde met STIJNTJE HARMS BRUINS, dochter van Harm Jans Bruins en Aaltje Jacobs Holthuis, geboren op 3 juli 1805 te Zuidbroek, overleden op 21 maart 1851 te Finsterwolde.

Uit dit huwelijk:

1 HARM, geboren op 9 november 1837 te Finsterwolde.

Hij is getrouwd op 14 maart 1863 te Beerta met GRIETJE FOKKES VAN DER LAAN, dochter van Fokke Fokkes Van der Laan en Wopke Berends Norder, geboren op 29 april 1840 te Beerta.

*****

HUWELIJKEN VAN WESTERWOLDERS IN DRENTHE

Bram van der Laan

GASSELTERNIJVEEN:

Harm Peters
van hier
Met attestatie naar Onstwedde of elders om te trouwen.

ondertr. 22 april 1768

Janna Wilhelmus
van Onstwedde

GIETEN:

Harm Wessels
van Gieten

X 14 mei 1786

Susanna Geerts
van Wedde

Geert Hiskes Kuipers j.m.
geb. te Roswinkel, wonende
te Gieterveen.

X 12 juni 1803

Lammegijn Reinders
j.d. te Bonnerveen

Jan Wubbelts j.m.
van Onstwedde

ondertr. 11 mei 1805

Harmtien Jacobs
j.d. te Eext

*****

BELASTINGZAKEN

E.G. Schrage

Vervolg op "Westerwolde 9e jaargang, no. 4, december 1988 en 10e jaargang, no. 2, juni 1989.

Het protocol van de drost van Wedde, RA VI a 3, vermeldt op 22 mei 1674 : "Lubbert Thomas, pagter, versus Aycko Naening en Aycke Nannings, gedaagden".

(Lubbert Thomas was op 7 november 1673 pachter van de hoornde beesten en besaayde landen).

Gedaagden verzoeken "renvoy aen het vuile pagtgerigte naer ouder practicq en gewoonte, waartegen impetrant contendeerde tot rejectie van de ingediende exceptie alsoo gedaagden hetselve musten ingesteld hebben ter eerster instantie en citatie, oock redes veelvoudige proceduren en sententien dienaengaende gepasseert, alsoo dat sy ten eenenmaele sich in desen hebben gesubmitteert". De "exceptio fori" wordt "gerejecteert".

Genoemd protocol bevat zeer veel geschillen over belastingzaken. We kunnen niet zeggen dat de formulering van deze zaken altijd voor ons helder is, bovendien gebruikte men vaak Latijnse woorden en uitdrukkingen.

Als we deze tekst volgen menen we te begrijpen dat de gedaagden verzoeken dat de behandeling van dit geschil wordt overgedragen ("renvoy") aan het "vuile pagtgerigte".

Was de drost dan niet bevoegd om recht te doen in "pachtzaken"? Zeker wel, zoals ook blijkt uit het grote aantal gevallen waarin hij uitspraak doet zonder tegenwerping met de "exceptio fori".

Reeds Edzart Rengers, die in 1606 door de Staten-Generaal werd aangesteld, had onder meer als taak "Te deceren in pachtzaken". In de instructie van latere drosten wordt dit niet expliciet herhaald : er is alleen sprake van "alle civiele en criminele jurisdictie aldaer te administreren, de goede beschermende en de quade straffende".

Een resolutie van het bestuur van de stad Groningen van 5 mei 1623 zegt : De Judicature over pachtzaken is in eerste instantie bij de drost, met appèl aan de Raad.

Het is toch vreemd, dat de drost, aangesteld door de Stad, als leenvrouwe van Westerwolde, recht zou spreken in zaken die de Generaliteit aangingen. Men heeft dit waarschijnlijk willen oplossen door de instelling van een "Pagtgerigt".

Daarvan maakten deel uit : de drost, de beide richters en drie eigenerfde ingezetenen. Maar, zegt de "Tegenwoordige Staat van Stad en Lande" (1794) : "dat deszelfs gezag alleen ontleent aan de Heeren Raaden van Staat".

RA VI a vermeldt het "vuile pagtgerigt" reeds 11 september 1657.

In de zaak van 22 mei 1674, hierboven, wordt de "exceptio fori", d.i. de stelling van de gedaagden, dat de zaak voor de verkeerde rechter was gebracht, afgewezen. Waarmee gehoor werd gegeven aan de stelling van de impetrant dat gedaagden die "exceptie" eerder hadden moeten instellen.

In veel andere gevallen echter wordt het verzoek om "renvoy aen het vuile pagtgerigte" wel ingewilligd.

Helaas worden we in dit aangehaalde geval niet gewaar waar het geschil eigenlijk over ging.

Vaak worden wat dit betreft algemene termen gebruikt zoals "fraude", "pagtfraude", "pandweigerung", weigering van "pegelinge".

Iets duidelijker zijn gevallen, waarin de pachter stelt gehinderd te zijn in het uitoefenen van zijn functie.

Zo klaagt Lubbert Thomas, als pachter der kleine waren, de koopman Heero Geerts te Vlagtwedde aan, wegens weigering van pegelinge en het weren van onderzoek ("pegel" = peil).

Op 13 januari 1693 klaagt Abraham Harmens, pachter der wijnen en bieren, Harmen Nanninges aan wegens "Gedaene weigheringe van pegelinge". Deze zaak wordt voortgezet op 27 januari 1693. Partijen leggen dan de zaak voor aan de drost als arbiter. Hij spreekt uit dat gedaagde aan impetrant "sonder eenigh verder reserf sal hebben te betalen acht Bilveren ducatonen, dies voor dit halfjaar in vrijdom sal mogen tappen".

Ook op 19 augustus 1692 treffen we een dergelijk geval van afkoop aan : Berent Roelofs en Elzo Addens, pachtenaren der bieren en 't gemaal, contra Luitien Wittingh, nomine quo dessen broeder Geert Wittingh (die dus namens zijn broer verscheen) over praetense pachtfraude, in commissie gebesoigneert synde, syn partijen door uitspraak van drost Aldringa gereguleert en verenigt : gedenuncieerde sal aen ieder der denuncianten (aanklagers) betaelen drie Ryxdaelers met toegelijck 'd costen en verteringh van desen dagh sonder meer".

Het was mogelijk dat een dorp of kerspel met een pachter een overeenkomst maakte, waarmee een bepaalde belastingschuld, in één bedrag voor een bepaalde periode werd afgedaan : "redentie". Een voorbeeld daarvan vinden we op 19 augustus 1692 te Blijham : men heeft met de pachter der kleine waren een overeenkomst tot redentie, tengevolge waarvan de volmachten van het dorp de nodige penningen van de ingezetenen moeten innen. En daarbij gaat iets mis : er wordt pandweigerung gedaan en Berent Harmens als volmacht, schakelt de executeur Berent Willems in. Deze nu brengt de zaak voor de drost. Gedaagde zijn Aicko Bruiningh en consorten, onder wie Harmannus Aissens.

De drost bepaalt dat "op aanstaande sondagh publicatie van settinge omtrent desen in de kercke sal worden gedaen en vervolgens besettinghe door de carspellieden gemaectt : sullende de besette penningen als voor desen bij de volmachten worden geinnet". (Vermoedelijk had die publicatie van de preekstoel niet plaatsgevonden en waren er daarom weigeraars om te betalen).

Een dergelijke overeenkomst ("compositie") was blijkbaar niet in alle gevallen mogelijk. Zo is op 24 mei 1695 genoteerd : "Erschenen ingevolge gerichtelijke denunciatie van drost B. Aldringa : Lucas Haselhoff, pachter van 't gemaal, Eppe Luppes, Geert Abels, Berent Mettinck, Frouke Roelefs, Engelke Hindriks, Roelef Schuiten, Tamme Luicken, Harrem Nanninck, Derk Geerts en Roelef Luickens, Brouwers deser Heerlijckheid, en hebben verklaert geen compositie onderling te hebben, timer aengevinge quamen te doen,

en is sulx in actis geteickent".

Op 23 oktober 1696 blijkt dat de pachter van 't bestiael, Hindrick Victoor, zich had ingelaten in een compositie met de ingezetenen tegens d'placaeten op den ophef van d'gemene middelen geemaneert". Daarom treedt de scriba Doedens als gelastigde van de drost B. Aldringa tegen hem op en eist een boete van 200 gulden. Gedaagde Victoor is zelfs na driemaal "geciteert" (gedagvaard) te zijn absent gebleven. Daarom wordt het mandaat van de scriba "in contumaciam geconfirmeert" en gedaagde tot die boete veroordeeld.

Ingeval een pachter moeilijkheden ontmoette, bij het invorderen van de belastingpenningen, kon hij een beroep doen op de executeur, die dan zijn maatregelen kon nemen. Dan is er sprake van het toepassen van "executorialen", het nemen van panden en zelfs van "inlaege van soldaten".

Dat dit niet altijd zonder moeilijkheden verliep vinden we genoteerd op 8 september 1693 :

"Dr. H. Doedens, scriba, wegens 't Gerichte, contra Albertyn , huisvrouw van Ocke Boeles, te Blijham, om anderen ten exempel naer rigueur van recht gecorrigeert te worden, omdat gedaagde de executeur Berent Willems met sijn assistenten, onder het executeren vanwege de pacht der kleine waeren, niet alleen hadde belettet, maer oock het geroofde pandt feitelijk weder ontweldiget". Hier was dus niet alleen sprake van pandweigering, maar van pandkering met geweld. Helaas is de straf niet genoteerd in het protocol.

Een der dwangmiddelen die de executeur kon toepassen was de "inlaege van soldaten" : de inkwartiering van soldaten in het huis en op kosten van de veroordeelde. Hoe dit verder geregeld was, en van waar de soldaten betrokken konden worden, vonden we in RA VI a niet vermeld. Wel blijkt dat de toepassing zorgvuldig gebeuren moest : op 8 januari 1675 treden als inhibenten op Jan Ter Walslage en consorten tegen de executeur Berent Willems, als inhibeerde.

De executeur wordt geordonneerd te bewijzen dat hij behoorlijke executie voor de inlaege van soldaten over haer inhibenten hebbe gedaen, ende sulx inwendich drie weeken".

In de periode 1695-1715 vonden we tien gevallen van "inlaege".

Opvallend is de aantekening op 6 mei 1698 : Harbert Wypkes contra de executeur Berent Willems, om te supersederen met syn verdere executorialen en inlaege van soldaten uit last van Lucas Haselhoff. Het mandaat van Harbert Wypkes wordt geconfirmeerd, omdat hij leeft van de "arme middelen", volgens attest van ds. Cypriani en de Boekhouder Harmen Teysman.

Volgens dr. Paul Brood, "Belastingheffing in Drenthe 1600-1822", blz. 146, is het in Drenthe in de eerste helft van de zeventiende eeuw gebruikelijk geweest, dat bij onwillige ingezetenen soldaten van de generaliteit ingekwartierd werden, om ze tot betaling te dwingen. Deze mogelijkheid werd wel in 1637 afgeschaft, maar in 1646 weer ingesteld, en weer afgeschaft in 1648.

De pachters oefenfen hun taak ook niet altijd even correct uit, al is het aantal gevallen daarvan relatief klein. Ook in deze gevallen had de drost

een taak.

Een voorbeeld : 18 januari 1695 : Drost B. Aldringa gelasticht ingevolge Resolutie van de Raad van State van 17 december 1694, Jarfke Harrems en Berent Roelefs, pachtenaren van het soudt en andere specien, ten eynde genoegsame redenen sullen moeten geven waarom sy wegens het soudt en ander specien van d'ingesetenen acht stuivers op jeder melckkoe boven het hooftgelt op den impost van het sout, ingevolge ordonnantie van 18 februari 1687 te veel hebben afgenomen, bij faute van dien dat wegens haer begane huichelarye en concussie (afpersing) arbitrarie sullen worden gestraft".

Deze zaak is een maand later, op 15 februari 1695, voortgezet. Dan is genoteerd : "wordt rechtswegen verklaert dat gedaagden wegen haere begane knevelarye en concussie in de boete van 200 caroli gulden worden gecondemneert en voorts geordonneert aenstonts ingevolge Resolutie van Haer Ed. Mogenden van 7 december 1694 twee-faut te restitueeren sodaene acht stuivers van jeder melckkoe als sy tegens de ordonnantie van 18 februari 1687 de ingesetenen te veel hebben afgenomen".

Behalve de "generale middelen", die via de pachters opgebracht moesten worden, waren er ook lasten die door schatbeurders geïnd werden. De kerspelen hebben schatbeurders.

Zo vinden we :

- in Blijham:
8.08.1673 Harmen Christiaans (tevens schoolmeester),
16.01. 1674 : Frerick Barcklage
21.08.1674, 6.11.1674 en 30.04.1675 idem.
- Bellingwolde :
19.02.1675, 11.06.1686, 23.07.1686 Warncke Warnkes,
14.05.1775 Focko Jolinge.
- Onstwedde :
15.04.1687 Harmen Hensums "provisioneele schatbeurder des Carspels Onstwedde".
1.06.1688: Harmen Hensums schatbeurder.
- Blijham:
27.05.1687 Lucas Haselhoff schatbeurder.
- Vriescheloo:
8.12.1713 Harmen Buiten.

Door wie, en hoe de schatbeurders aangesteld werden, is ons momenteel niet bekend. Dat we een aantal van hun namen kennen, is te danken aan conflicten die ze hadden en die geleid hebben tot aantekeningen in RA VI a, het protocol van de drost.

De bevoegdheid van de drost om in deze recht te doen, was niet onomstreden. Zo treed op 29 januari 1675 (RA VI a3) de schatbeurder van Wedde (zijn naam is dan niet vermeld) op tegen Jan Hindriks te Lutkeloo, die stelt dat de zaak voor het Nedergerichte (de richter) behoort te dienen. De schatbeurder daarentegen stelt, dat "Saecken van schattinge bij 't middelgerichte (de drost) ter eerste instantie quamen te dienen".

GRENSGESCHILLEN IN EN ROND WESTERWOLDE-

IV Jipsinghuizen contra Sellingen.

E.G. Schrage.

Het protocol van de drost te Wedde, RA VI a 6, bevat aantekeningen over een geschil tussen Jipsinghuizen en Sellingen.

Op 7 augustus 1691 brengen Jan Pollingh en consorten, erfgesetenen te Jipsinghuizen, een mandaat uit tegen Detmar Harwering en consorten, erfgesetenen te Sellingen. Ze wensen een verbod om te weiden, gras te maaien en te vervoeren op de landerijen, die aan inhibent (Pollingh) en consorten waren toegewezen bij uitspraak van de gecommiteerden van de Hoge Justitie Camer van 13 april 1686 en de sententie van 13 december 1688, in de Mussel. (zie "Westerwolde", 12e jaargang no. 2, juni 1991).

De drost bepaalt op 2 oktober 1691, dat partijen "zullen op een te bepalen dag sich in loco contentioso (het betwiste gebied) moeten siteren (verschijnen) on aenwysinghe van 't questieuse land te doen".

Een volgende stap wordt gezet op 4 december 1691: aan partijen wordt dan opgelegd "juramentum calumniae te praesteren" (calumniae: rechtsverdraaiing, misleiding. Men moet dus onder ede de waarheid zeggen).

Dat zo'n proces langzaam verloopt, blijkt op 18 december 1691: De inhibeerden (die van Sellingen dus) verzoeken dan, dat de inhibenten (die van Jipsinghuizen) 66k het juramentum calumniae zullen praesteren. Hier is genoteerd, dat de consorten van Jan Pollingh zijn: Engelcke Huisingh en Hille Bruins.

Op 22 januari 1692 is genoteerd, dat Jan Pollingh en Hille Bruins juramentum calumniae hebben gepraesteerd en "op artikelen gedeponereert" (dit is verklaringen hebben afgelegd aan de hand van een vragenlijst).

Een week later, 29 januari 1692 "verdaagt" Detmer Harwering als getuige tegen Jipsinghuizen: Hindrik Harmens op 't Leusing, die op 5 februari 1692 de eed heeft gepresteerd en "op de hem voorgelegde articulen gedeponereert".

Inmiddels is het verschil verergerd door plagerijen: op 5 februari 1692 klagen die van Jipsinghuizen die van Sellingen aan "omtrent 't entvoeren van enig hoy en 't wegnemen van peerden, wagens etc.". Deze zaak wordt veertien dagen uitgesteld en komt dus weer voor op 19 februari 1692: Jan Pollingh en consorten contra Detmer Harweringh en consorten "in cas d' reparatie van door gedaagden begane spolium". De kwestie Pollingh contra Harweringh wordt nu "in commissie gewesen".

Het vervolg vinden we op 18 maart 1692: Pollingh contra Harweringh, questieus over 't gewas op de Landerien (aan) inhibenten (Pollingh c.s.) bij uitspraak van gecommiteerden van de Hoge Justitie Kamer d.d. 13 april 1686 en daarop gevolgde sententie van 3 december 1688 in de Mussel toegekend. (Zie boven), "heeft 't Gerichte naer gehoorde mondelycke disputen verstaen, dat partyen yder een geschrifte, vervattende de respectieve deductie en contradeductie met applicatie van de nodighe documenten sullen hebben over te geven".

We nemen aan, dat die kwestie "over 't gewas op de Landerien enz." te maken heeft met het "spolium" (beschadiging, vernieling) vermeld op 19 februari 1692.

De drost gaat op 18 maart 1692 niet over één nacht ijs en eist overlegging aan hem, van de pleidooien, met bewijsstukken van partijen.

Helaas hebben we in RA VI a het verdere verloop van dit proces niet aangetroffen.

GRENSGESCHILLEN IN EN ROND WESTERWOLDE

V Smeerling contra Onstwedde

E.G. Schrage.

Dat er tussen Smeerling en Onstwedde een geschil bestond, blijkt in RA VI a 1 op 4 december 1656. Deze tekst is niet erg duidelijk, maar zoveel is er wel zeker, dat "Eenige vulmachten van Smeerling" verzoeken om een "mandaat van verkortinge" nadat "de van Unstwedde souden hebben geappelleert van een sententie van Tammes (de richter te Vlagtwedde) tussen Smeerling en Unstwedde".

Helaas is die sententie van Tammes onvindbaar, omdat het protocol van civiele zaken (RA VI o) tussen 1634 en 1658 een hiaat vertoont.

Op 19 december 1656 volgt de voortzetting:
Ingezetenen van Smeerling tegen die van Unstwedde inzake een sententie van Tammes, waarvan de gedaagden (de Onstwedders) stellen dat deze sententie was "a non competete iudice, als zynde het nedergerichte niet bevoegd in zaken van dyckagie" (het nedergerichte = de richter van Westerwolde te Vlagtwedde).

Requiranten (de Smeerlingers) stellen daar tegenover, dat in absentie van de drost, ter voorkoming van verdere schaden, men zich heeft gewend tot het nedergerichte en verzoeken restitutie van "de panden als haer syn afgehaelt".
De drost beveelt dan die teruggave.

Het geschil moet dus "dyckagie" betreffen. Vermoedelijk verweer tegen wateroverlast? Of misschien betreffende onderhoud van een weg? (In het aangrenzende Drenthe wordt in die tijd met "dijk" gewoonlijk een weg bedoeld).
De verdere behandeling van deze zaak is niet gevonden.

RA VI o toont nog een hiaat tussen eind 1721 en 21 januari 1731. Daardoor kennen we niet de behandeling door de richter te Vlagtwedde van in die tijd bestaande geschillen tussen Onstwedde en Smeerling.

Op 11 juni 1728 (RA VI a 9) behandelt de drost gravamina (bezwaren) tegen een apostille (beschikking) van Cloppenborch, de richter.

Partijen zijn dan Hindrik Hidding en consorten als "interesseerden" van Smeerling, tegen Reint Mennersingh en Elzo Folkers als "Roerriesters tot Unswedde".

De inhoud van dit geschil komt te voorschijn op 2 juni 1728 (RA VI a 9). Op verzoek van remonstranten (die van Smeerling) waren "deselve geauthoriseerd om de gemelde oude sloot, ten requeste vermeit, bij provisie (voorlopig) tot bevredinge van haer meedtland te mogen opschonen, en wel sonder prejudicie van een iegelijk die vermeinen mogte daardoor benadeelt te worden".
Dit moet de inhoud geweest zijn van de beschikking (apostille) van de richter Cloppenborch.
Hiertegen nu wordt geprotesteerd.

Die van Onstwedde, als impetranten, "contendeerden tot reformatie van de gegeven apostille" (van Cloppenborch), "gefundeert dat door deselve veroordeelt waren sonder dat (ze) gehoord waren off dat men haer berigt hadde gevraegt, dat dog hadde behoort, angesien volgens de contenus (inhoud) van der gedaagden request die sloot, zoo versochten op te schoon- en, door mandelig Landt liep. Maer in der daet liep deselve wel twaalf Deimt over de swette".

Gedaagden (die van Smeerling) contendeerden tot cassatie van 't genomen appèl en opponeerden te dier fine Exceptionem Declinatorium Fori, gefundeert dat d'apostille, salvo part jure afgegeven, waer geen appèl subject".

Smeerling stelt dus dat tegen die apostille geen appèl mogelijk was, dat dus het door Onstwedde ingestelde appèl moet worden afgewezen "gecasseert".

Het gericht (de drost) besluit het questieuse in ogenschijn te nemen. Vervolgens wordt op 17 september 1728 de zaak "in commissie gewezen".

Op 26 november blijkt dat in commissie partijen niet konden warden verenigd en wordt de zaak "gerenvoyeert in ordinariis procedure".

De uitspraak van de drost komt dan op 17 december 1728, waarbij blijkt dat de apostille van Cloppenborch, waar het geschil over ging, was van 12 mei 1728.

De apostille wordt door de drost geconformeerd (bevestigd) met compensatie van kosten. Nu door deze uitspraak de rechtskosten gedeeld moeten worden, stellen op 8 april 1729 Hindrik Hidding en consorten als geïnteresseerden van Smeerling, een mandaat in tegen Re^ynt Menningh en Elzo Folkers als Bourrigteren van Onstwedde "teneinde gedaagden copiam specificationis souden ontfangen van sodane kosten als harent halven voor deze Gerigte waren aangewent".

Het blijkt dat men nu tot afhandeling komt, want op 20 mei 1729 is goteerd, dat Hindrik Hidding en consorten het mandaat ingetrokken heken:

Tenslotte is op 28 februari 1730 (RA VI w 6) de grensregeling getroffen: "Scheiding nopende de gemene markegronden, tot dusverre questieus en ten dele mandelig gebruikt". Hierbij treden op: Hindrik Hidding en Boele Halmingh, volmachten en medeïnteresseerden van Smeerling en Reynt Naeningh, Frerick Hardingh en Reynt Menningh, volmachten en interesseerden van Onstwedde.

De scheiding zal gegraven worden van de Galbargen af, Linierecht tot aan de Harse Mee, "nae uytwysinge van de oude sloot, welke sloot met malcanderen, yder de geregte helfte, sal worden gegraven en vervolgens oock onderhouden".

"Verders sal die gront tot soo verre streekende an de sloot soo door die van Onstwedde is gegraven en wederom volgens sententie van de doge justitie Camer in dato 13 juny 1729 ergaan, wederom hebben toegeworpen, in eigendom an die van Smeerling tot an haere vennen opstreckende tot an die van Ellersinghuizen syn en verblijven en hetgeen over de gemelde sloot is liggende in een waere eigendom an die van Onstwedde, mits dat de sloot wederom door die van Onstwedde alleen sal worden opgegraven en oock onderhouden van de Harse Meede in de Ellersinghe buir scheidinge" _

"Verder sijn contrahenten veraccordeert, dat de sloot van de Galbargen

tot aan de Harse Meede door die van Smeerling van de Galbargen af tot op de geregte helfte en de andere geregte helfte door die van Onstwedde tot aan de Harse Meede sal hebben te graven en onderhouden".

Getuigen zijn bij deze overeenkomst : de advocaten J(acob) Nesse en J(an) H(indriks) Cloppenborch.

Aan die van Smeerling uitgelangt de 14 april 1730, an die van Onstwedde uitgelangt 22 april 1730.

"Blijvende die van Smeerling self rechtens over de kosten ten aanzien van deze daerover gevoerde proceduiren, soo haer daervan muchte competeren".

Over deze regeling kunnen enige vragen gesteld worden:

- wat is er bedoeld met die "oude sloot"? Was dat misschien de sloot van Carel Schenk?

waar lag de "Harse Meede"? Waarschijnlijk is de "Harse Meede" dezelfde als de "Hasmai", waarvan sprake is in "Uneswido in Westeralde" op blz. 148: artikel "Onstwedder terreinnamen III. De beekdalen en oude groenlanden", door R.A. Ebeling en J. Wieringa. De "Hasmai" genummerd met (34).

Op de kaart "Onstwedde, landschappelijke indeling van een deel van het oude kerspel", blz. 141 van genoemd boekwerk, treffen we (34) aan ten zuidwesten van Smeerling. Volgens deze kaart ontspringt het Oosterholtsdiep uit de "Hasmai".

*****

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Knigge, te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

"Gens Nostra", december 1994.

R.F.Vulsma,

"Nederlandse Genealogische Vereniging vijftig jaar geleden ontstaan."

Dr.J.J.Schellekens,

"Het schatten van leeftijden van vrouwen aan de hand van de geboortedatum van hun kinderen."

"Familieaantekeningen in een Statenbijbel" (Bezit van de N.N. kerk te Coevorden. Aantekeningen betreffende een familie Hoos, 17e en 18e eeuw te Amsterdam).

J.van Amerongen,

"Kwartierstaten van de oprichters van de Nederlandse Genealogische Vereniging": J.T.van der Ham, M.D.Kilsdonk, ir.F.A.Neemans, K.J.J.van Rijn, A.P.Vogelpoel".

Mr.drs.A.J.Kronenberg,

"Van Amerongen in de Neder-Betuwe."

B.van Dooren,

"Emmerina van Eyck" (gedoopt te Woerden 13 aug. 1677).

M.Vulsma-Kappers,

"Van der Voort" (Loosduinen).

C.A.van Burik,

"De ouders van Clara van Ghistele, de vrouw van Andries de Meester" (vervolg op Gens Nostra no. 49, 1994).

"Openbaarheid van notariële archieven".

"Gens Nostra", januari 1995.

Y.Houkes-Winter,

"Eisma - Eysma" (Bolsward).

Mevr.H.A.Gysbertsen en C.M.Bierens, "De erfenis van Marinus Huybrechtsen: Genealogisch onderzoek van een Vlissingse notaris" (Erflater overleed in 1763 zonder testament).
 Drs.J.W.Spies, "Stabij of Van den Heuvel" (Twee Sliedrechtse families).
 W.S, "Het identificeren van oude foto's"
 W.van Zeeland, "Genealogische omwegen" (Als doop- en trouwgegevens ontbreken kan men soms gegevens putten uit secundaire bronnen).
 Mr.W.Downer, "De kalender (I)" (De Romeinse kalender).

"Gens Nostra", februari 1995.

A.Hartmans, "Het West-Brabants geslacht Hartmans".
 "Kwartierstaat van Jan Remco Theodoor Campert" (met kwartieren Ten Kate en Rengers Hora Siccama).
 Drs.R.W.Poortier, "Vier Elsjes Poortier" (Twee dochters in één gezin vernoemd naar gelijknamige grootmoeders).
 J.Verstraete, "De vrouw van Jan Teune" (Jan Teune stamde uit een Zwitserse doopsgezinde familie. Hij behoorde tot een groep die ca. 1710 naar Nederland kwam, o.a. naar Hoogezand en Sappemeer. Is een voorbeeld van de moeilijkheden van speurwerk naar de genealogie van doopsgezinde families).
 Mr.W.Downer, "De kalender (II)" (Datering aan de hand van kerkelijke feestdagen).

"Stad en Lande" jaargang 3, 4e kwartaal 1994.

Dr.P.Kooi, "Pioniers in de archeologie" (Betreft J.O.Elema, 1843-1909 en zijn zoon Jakob Elema, 1872-1950).
 Mr.Gina Becker, "Sporen in het land. Rond de Boteringepoort".
 Drs.Luc.Eekhout, "Museumstuk. Onzedelijkheid en standsverschil".
 Dr.H.Eichhorn, "Zonder reductie geen Emders revolutie in 1595".

"Gronings Historisch Jaarboek" 1994.

V.A.Ligtendag, "De ontginningsgeschiedenis van de gemeente Slochteren opnieuw bezien".
 Dr.M.W.van Boven, "Keizerlijke notarissen in Groningen in de 17e en 18e eeuw".
 Ds.G.van Halsema Tzn., "Een Groninger predikantenleven in de 17e en 18e eeuw. Ds. Willem Diderik van Halsema trouwde met Martha Liefsting, dochter van ds. Bernardus Liefstingh en Gebbina Jansenius, kleindochter van Willem Liefstingh en Martha Fokken).
 M.Clement, "De Groninger handel en zeevaart in de 19e eeuw".
 V.de Blécourt, "Irreguliere genezers in de stad Groningen in de tweede helft van de 19e eeuw".

"Quellen und Forschungen zur Ostfriesischen Familien- und Wappenkunde", 1995, Heft 1.

Iajo Jelden, "Nachruf auf Dr.Heinz Ramm" (overleden 13 nov. 1994, was Landschaftsdirektor i.R. (gepensioneerd) historicus, sinds 1956 verbonden aan de Ostfriesische Landschaft).
 Janjaap Luyt, "Namen van personen afkomstig uit Oost-Friesland" (uit het register van de evangelisch-lutherse gemeente in Utrecht, 1723-1749).
 Else Kannegieter, "Register der Lande von Hatshausen, Ayenwolde und Rorichmoor aufgenommen von Regemort, 1670"

Uwe H.Boelken,
Erhard Schulte,
Hans Friesland,
Hans Friesland,
Ruth Boyken,

"Die Stifter des Steenfelder Altares in 1681".
"Capitalschatzung 1639, Osteel".
"Personalschatzung Osteel 1660".
"Kapitalschatzung 1672, Osteel".
"Achter de Sunn an - Der Weg nach Iowa" (Emigranten 1882-1926).

Emsl|ndische und Bentheimer Familienforschung, Januar 1995, Heft 29/6.

Liborius Engbers,

"Stammliste der Familie Engbers/Schoemaker, ter Teil" (BSrger Hummling).

Marianne Martens-Niemeyer,
Gerhard Aschermann,
Theodor Davina,

"Ahnenliste Niemeyer" (Nordhorn, Schuttorf, Ladbergen).
"Ahnenliste Gerhard Aschermann, Hestrup".
"Ahnenliste von Andreas Berndsen, Lingen".

B O E K E N

Wilhelm Lange, "Die Familien der Kirchengemeinde Bingum, 1760-1900".

Dit boekwerk maakt deel uit van de reeks "Ostfrieslands Ortssippenbucher" en is daarin "Band 33". Uitgegeven door de "Ostfriesische Landschaft" -1994- "Arbeitsgruppe Familienkunde in **Verbindung** mit dem Vorstand der Upstalsboomgesellschaft".

Bingum is een dorp aan de westzijde van de Eems, tegenover Leer. Ondanks deze ligging aan onze zijde van de Eems vonden we nauwelijks contacten met families in Westerwolde. Daarentegen wel een aantal familienamen die in het Oldambt en het Reiderland vertegenwoordigd zijn of waren.

Zo was de familie Leemhuis in groten getale vertegenwoordigd, evenals, in wat mindere mate, de familie Groeneveld.

Enkele voorbeelden van andere familienamen:

DINKELA: Antje Jakobs, geboren in 1787 te Jemgum, overleden te Bingum op 17 juni 1853.

GOEMAN: Gerd Goeman x Anna Maria Schelts, te Weener. (gehuwd te Weener 30 januari 1732, volgens R.A.VI e 3, 6 april 1742 verkoopt koopman Geerd Goeman x Anne Maria Scheltes te Weener, land aan Aylt Eppes te Lutjeloo. Anna Maria, gedoopt te Bourtange 10 mei 1716, was een dochter van Theodorus Schelts en Jantje Haselhoff) Kinderen Lucretia, gehuwd met Adolph Heeres en Catharina, gehuwd met ds. Joh. Borgesius.

HESSE: Albert Hesse van Oldersumergast, overleden te Bingum 16 november 1834.

Harkemina Grietjemina Hesse, geb. 2 aug. 1854 Spittland/Leer, overl. 16 sept. 1954 Leer, dochter van Eimt Hesse en Ockjelina Free.

Jan Eimts Hesse, mr. timmerman te Bingum.

Onco Hesse, Commerzienrat, gehuwd met Anna Messcher.

Melle Hesse Goeman, Nagelschmied te Weener, zoon van Antoni Goeman en Gartje Jans Kruse.

Harmkemina Ulderike Hesse, geb. Bingum 15 januari 1862, aldaar overleden 26 november 1889, gehuwd te Bingum op 20 november 1887 met Christoffer Schröder, Bauunternehmer te Bingum, aldaar geboren 8 oktober 1863 en overleden 10 oktober 1929.

"DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE", DEEL 4.

In de Kloosterkerk te Ter Apel vond op vrijdagmiddag 3 maart 1995 de presentatie plaats van deel 4 van "De geschiedenis van Westerwolde", "De Kerken", waarvan de auteur is de heer drs. A.Buursma. Deze presentatie werd verricht door mevr.L.Vonhoff-Luyendijk, voorzitter van de "Stichting Gebroeders Hesse Fonds", door het aanbieden van het eerste exemplaar aan mgr. Mdller, bisschop van Groningen. Deze merkte in zijn dankwoord op dat nu wel Westerwolde behoort tot het bisdom groningen, maar dat, indien zo'n plechtigheid in vroeger eeuwen zou zijn voorgevallen, de bisschop van OsnabrUck, dan wel die van Munster in zijn plaats zouden zijn getreden.

De hele reeks zal bestaan uit zeven delen, er moeten dus nog drie volgen, per jaar een deel.

De keurige verzorging van deze reeks is in handen van: Van Dijk en Koorthuis REGIO PROjekt, te Gronin^{en}.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

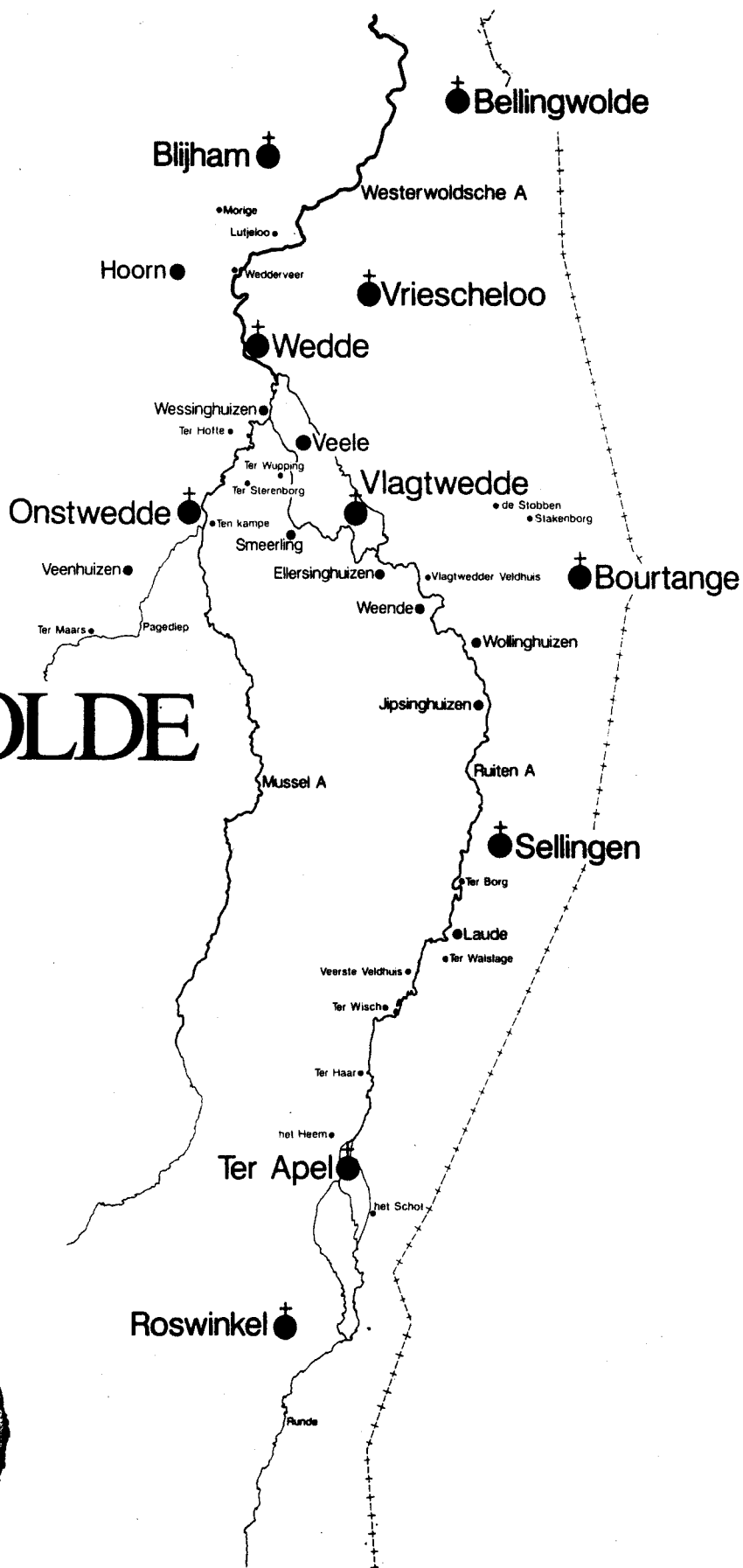
VOOR

GENEALOGIE

EN

• HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 16 no. 2,
juni 1995.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE
VERENIGING VOOR
GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

JAARGANG 16 No - 2 ,

JUNI 1995

REDACTIE:

S.H. ACHTEROP
ds. W. HORLINGS
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 05958-1289/1630.

SECRETARIAAT:

- * lidmaatschap Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
- * abonnementen M. Hardenbergstraat 3,
- * administratie 9648 LD Wieldervank.
- * archief tel. 05987-13095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 05990-17272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK :

RABO-bank Stadskanaal
* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP :

- * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
- * donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

INHOUD:

E.G.Schrage,	"GEERT EGBERTS EN FENNE GEERTS",	blz. 31.
E.G.Schrage,	"GEBRANDSCHILDERD GLAS IN WESTERWOLDE",	blz. 37.
B.J.Harding,	"DE KOLONISATIE VAN ZUIDELIJK WESTER- WOLDE IN DE MIDDELEEUWEN",	blz. 39.
E.G.Schragc,	"WESTERWOLDS BEZIT IN NOORDELIJKER STREKEN",	blz. 41.
Jan Johan Kuiper,	"DE KWARTIEREN VAN HARMKE OTTES",	blz. 45.
G.Luth,	"TOLBRUG EN WAAG TE WEDDE",	blz. 47.
G.Luth,	"CLASSICALE VERHANDELINGEN",	blz. 48.
	"TIJDSCHRIFTEN / BOEKEN",	blz. 55.

*****

GEERT EGBERTS x FENNE GEERTS

en hun nazaten, te Blijham.

E.G. Schrage.

De belangstelling van de auteur voor dit echtpaar berust op twee gegevens:

a. het feit, dat zij, en hun nazaten, gevestigd waren op de **BARCKLAGE-HEERD** te Blijham.

b. het feit dat ze in zijn kwartierstaat voorkomen met de nummers 402 en 403.

I - Geert Egberts is genoemd in de "Opstellinge der families in den Car spel ende onder d'Klockenslagh Bleyham behoirende, benevens 't getal van manschappen over de veertien jaren in yder derselve, 2 augustus 1687", gepubliceerd in "Gruoninga" 1986, blz. 182 e.v. .

In deze "Opstellinge" komen voor de "namen der vaeders ende hoofd van de huisgezinnen" met het "getal van manschap ouder dan 14 jaeren".

In dit geval betreft het Geert Egberts zelf en de, waarschijnlijk oudste zoon, Echtbert Geerts.

In het "Register Ontfanck van breucken van Bellingwolde en Blijham" komt Geert Egberts voor in 1689 als Ocke Jalinge kwestie met hem heeft.

Op 1 december 1696 (RA VI e 1) verkoopt Harmen Christiaan Beishausen aan Hindrick Berents Hovinck een "seecker gedeelte Landts streckende van **Barcklaege swette** tot in de Pekel A", waarvan Geert Egberts bezwettet is ten noord-oost.

Op 26 augustus 1698 (RA VI e 1) kopen Geert Egberts x Fenne Geerts te Blijham van Roelef Harms x Lucke Jarfckes Barcklage te Woldendorp "twee ackeren opstreckende in **Barcklage** heert, soo door cooperen tegenwoordig gebruikt", voor 700 caroli gulden.

Het volgende jaar, 19 mei 1699 (RA VI e 1) kopen ze nog "vijf ackeren landt in **Barcklage** heert", nu van Lucas Haselhoff, voor 1800 car. gld., welk bedrag ze op rente nemen van verkoper.

Op 16 februari 1713 is er in RA VI e 1 sprake van "Geert Egberts opstreckende plaats" en wel als zwette ten oosten van een camp land in de Gare in Blijham, welke strekt van "Jan Alberts camp (ten zuiden) tot aan de Lonte Kolk" (ten noorden).

Inmiddels hadden ze op 1 december 1686 (RA VI e 1) hun grondgebruik uitgebreid: Sjurd Dercks x Anna Sjurds, te Pekela, "versetten dan voor een periode van negen jaren - tot St. Petri 1716 - aan Geert Egberts x Fenne Geerts in Blijham "sekere mande part bij de Hoghe Brugge in Blijham gelegen, soo Sjurd Dercks met zijn broer Derck Dercks in de mande is hebbende, groot circa vijf deimt, voor 345 gld., een mudde rogge en een silveren ducaton, tot een vereringhe voor des versetters vrouw, en sal de rente gedurende de jaermaelen tegens de huire gelijk staen". Dit land grenst ten noorden aan de Pekel A en ten oosten aan de Blijhamster weg.

Als ze op 2 mei 1715 hun testament maken (RA VI A 3), is Geert circa 72 jaar, Fenne ongeveer 68 jaar. Hij is dus geboren circa 1643, zij omstreeks 1647.

In dit testament is genoteert:

- de zoon Echtbert Geerts was reeds afgeboedeld en is al overleden.
- de zoon Engel Geerts is universeel erfgenaam.
- de dochters ontvangen elk 650 car. gld. .

Geert en Fenne zijn op 6 september nog in leven: ze zijn dan getuige bij het huwelijkscontract (RA VI A 3) van hun kleindochter Nantie Harms, dochter van Harmen Derks x Aaltien Geerts, die trouwde met Harmen Elses, zoon van Elso Harms (zie II-e).

Bij het huwelijkscontract van zoon Engel Geerts compareert alleen nog vader Geert.

Kinderen, volgorde onbekend:

IIa - Aaltien Geerts, geboren te Blijham in mei 1679. Op 28 oktober 1698 sloot zij een huwelijkscontract (RA VI A 2) met Harmen Dercks, g gedoopt te Blijham in mei 1679.

Dochter: Nantie Harms, zie boven.

IIb - Geertien Geerts, geboorte- noch doopdatum bekend. Op 21 maart 1704 is haar huwelijkscontract gesloten (RA VI A 2) met Gerryt Claassen, waarbij aan bruidszijde compareerden:

- Egbert Geerts - broer,
- Engel Geerts - broer,
- Harm Derks - zwager, zie Ila,
- Harmke Geerts - zuster, zie IIc.

Gerryt Claassen is voor 17 oktober 1722 overleden (RA VI z 2).

IIc - Harmke Geerts, geboorte- noch doopdatum bekend. Zij sloot een huwelijkscontract op 10 mei 1709 (RA VI A 2) met Abel Engels, gedoopt te Blijham 16 april 1665 als Abel Ockens, zoon van Engel Abels x Aeisse Lupkens.

Het trouwboek van Blijham vermeldt als hun trouwdatum: 26 mei 1709.

Bij het sluiten van het huwelijkscontract compareerden aan bruidszijde:

- Geert Echtberts - vader,
- Fenne Geerts - moeder,
- Echtbert Geerts - broer (zie lid IIId),
- Engel Geerts - broer (zie lid IIe),
- Harm Dercks - zwager,
- Aaltien Geerts - zuster (zie IIa),
- Geertien Geerts - zuster (zie IIb).

De bruidegom brengt in "syn vyfde anpart van huis en lant in Bleyham, so tegenswoordigh bewoont, so zyn moeder mandelich met de andere suster en broers heeft nagelaten". Van broer Feye Engels x Harmke Berents kopen zij op 21 november 1710 (RA VI e 1) een huis, grond en een vijfde part in Engel Abels heert in het Westeinde in Blijham. Abel Engels hetrouwde 17 mei 1729 (RA VI A 3) met Margriete

Luppens, gedoopt te Vriescheloo 1699 à 1704, overleden te Blijham na 17 augustus 1747, dochter van Luppe Engelkens en Helena Haselhoff. Aan bruidegomszijde compareerde o.a. Engel Geerts (IIe), als zwager.

Kinderen van Abel Engels en Harmke Geerts:

- Geerd ged. 25-03-1712,
- Engel ged. 14-04-1715,
- Aeisse
- Fenne

Kinderen van Abel Engels x Margriete Luppes:

- Hillena ged. 23-04-1730,
- Luppe Engelkens ged. 25-09-1732,
- NN ged. 08-04-1734,
- Okko ged. 18-06-1738.

IIId - Echtbert Geerts, geboorte- noch doopdatum bekend. Overleden voor 2 mei 1715, blijkens het testament van zijn ouders. Hij leefde nog 11 maart 1712, toen hij voorkwam onder de dedingsluiden van zwager Berent Clein, bij diens huwelijkscontract (Ra VI zz 1) met Aeltie Hilwers, dochter van Hilwert Engelkens.

Indien hij degene is, die naast zijn vader als "manschap" voorkomt in de "Opstelling" van 1687 (zie boven), dan was hij in dat jaar ouder dan 14 jaar, dus geboren in of voor 1673.

Hij trouwde voor 31 maart 1707 (RA VI e 1) met Dyke Berents Clein, van Lutjeloo, de oudste dochter van Berent Harms Clein en Renske Geerts.

Van Echtbert en Dyke is een dochter bekend:

- Renske, gedoopt te Blijham, 10 december 1711. Zij trouwde te Oude Pekela 24 januari 1734 (huwelijkscontract te Blijham 23-10-1734) met Hindrik Heyes (Kuiper), gedoopt te Nieuw Beerta 30-09-1702.

Hun zoon Egbert Hindriks trouwde 21 april 1775 (hc RA VI dd) met Trijntje Willems, dochter van Willem Berends (Renken) x Naantie Elses, te Vriescheloo.

Dyke Berents Clein hertrouwde 15 september 1715 te Blijham met Wesselus Jans, vervolgens nog op 4 maart 1718 met Berent Jans van Dyl.

Egbert Geerts was partij in enige transacties over landerijen: 12-02-1710 (RA VI e 1): Harm Dercks te Blijham verkoopt aan Egbert Geerts (zijn zwager, zie IIa) twee campen land in Blijham voor 1735 car. gld. plus een gouden ducaat. Zwetten van dat perceel:

- noord: de erven van Jan Peters,
- oost : de erven van Waldrik Nantkes,
- zuid : Derck Egberts,
- west : Cornelis Mensinga.

Hetzelfde perceel verkoopt Egbert Geerts op 2 april 1710 (RA VI e 1), wonende te Lutjeloo, door aan Harmen Febes x Renske Luppes, te Blijham, voor 1750 car. gld. .

De hierbij opgegeven zwette zijn dezelfde, maar nu is genoteerd,

dat Cornelis Mensinga pachter is van de kopers Harmen Febes x Renske Luppes.

De ouders van Dyke, Berent Harmens en Renske Geerts, zijn voor 23-01-1711 overleden. Op die datum (RA VI gg) vragen Frerik Bregenbeek en Jacob Conraads, resp. voormond en sibbe voogd over de kinderen van wijlen Berent Harms en Renske Geerts goedkeuring van de scheiding, opgesteld 22-01-1711 te Lutjeloo:

- Berent, de oudste zoon, behoudt de plaats te Lutjeloo,
- Trijntje, jongste zuster, krijgt de plaats te Vriescheloo, "als sy tegenswoordigh meyerwyse wort bewoont".

Aan zuster en zusterman, Dyke en Egbert, te betalen 2620 gl.
De erven van Egbert Geerts worden nog 22 november 1728 (RA VI e 2) genoemd als zvetten in Blijhamster Westereind. Mogelijk was dit land reeds 31-10-1712 (RA VI e 1) "ter sette" genomen van Hans Huytsinck, erfgeseten te Onstwedde.

Het gaat daar om vijf deimt land in de Lange Mee, in het Westeind van Blijham, "in de Winschoter Gaeren". Ze namen dit "ter sette" voor negen jaren, tegen 710 car. gld. .

IIE - Engel Geerts. Gedoopt te Blijham 16 september 1688, overleden voor 11 oktober 1753 (RA VI e 6). Hij trouwde 17 oktober 1722 (huwelijks contract in RA VI z 2) met Aeltien Remcke Wybeligh, dochter van Remcke Wybelingh/Bruining en Lutgert Willems Rencks (zie "Westerwolde", september 1992, blz. 66 e.v.).

Bij het sluiten van hun huwelijkscontract compareerden aan bruidsgomszijde :

- Geert Egberts - vader (I),
- Geertien Geerts - wed. Gerrit Klaassen (IIb)
- Berent Jans - zwager,
- Dyke Beren-is - zuster (IId),
- Abel Engels - zwager (IIC),
- Harm Elses neef (oomzegger).

De jonggehuwden gingen zich vestigen op "'t **Berclaa**" te Blijham. Op de kaart, stamnummer 1048, R.A.G., no. 26, Atlas Hattinga, komt voor langs de weg Winschoten - Winschoter Hogebrug - Blijham, bij het kruispunt met een lijn die waarschijnlijk de Barkelasloot aangeeft: "Engel Gerrits huis". Is hier Engel Geerts bedoeld?

De relatie Engel Geerts - Aeltien Remckes is mogelijk te verklaren door het feit, dat vader Remcke Wybelingh land bezat te Blijham in de Gaerelanden. RA VI w 5 bevat een acte d.d. 18 november 1716:

De gerichtsvoogd Homme Jans verkoopt zeven deymat land te Blijham in de Gaerelanden aan Hilwert Coylers te Wollinghuizen. De koper zal een vrije uitvaart hebben door de landen van Harmen Bruining en Remke Wybeling "nae de weg toe". (Harmen B. en Remke W. waren broers).

Engel Geerts en echtgenote waren nog in enkele transacties betrokken:

RA VI e 2, d.d. 22 april 1728: De Heer F.G. - naam onleesbaar - Med. doctor x Anna Gerhardi verkopen aan Engel Geerts x Aaltien Remkes een camp landes, groenland, in de Gare te Blijham, omstreeks

negen deimpten, voor 2275 car. gld. . Zwetten :
- noord: kopers en de wed. Okke Vriese,
- west : idem,
- oost : Luthers kerkenland,
- zuid : Reind Nanink.

RA VI e 3, 21 juli 1735, Engel Geerts x Aaltien Remkes, erfgeseten en woonachig te Blijham, verkopen aan Geert Harms, erfgeseten te Blijham, x Etje Harms, een camp landes te Blijham, circa vijf deimt, voor 1000 gld. . Zwetten:
- noord: de kopers,
- oost : de verkopers,
- zuid : de Lonte Kolk,
- west : Tjarck Udem.

Op 27 november 1738 - RA VI e 3 - is Engel Geerts nog vermeld als zwette in de Gaere, Blijham.

Kinderen van IIe, Engel Geerts x Aaltien Remckes Wybelingh:

IIIa - Geert Engels, gedoopt te Blijham 27 februari 1724, lidmaat te Blijham 28 februari 1749, overleden in 1803.
Hij trouwde te Bellingwolde, 26 december 1749, met Grietje Feikes.
Uit dit huwelijk een zoon: Feike Geerts, die trouwde met Tetje Harberts Bruggers.
Geert hertrouwde te Bellingwolde 3 december 1756 met Margrieta Poppes, gedoopt te Bellingwolde 20 mei 1731, dochter van Poppe Hommes en Geeske Linthuis. (Zie Groninger Kwartierstatenboek, no. 29)
Uit dit huwelijk een zoon Hendrik Geerts Engels, gedoopt te Bellingwolde 27 augustus 1769, overleden Oude Schans 6 juli 1852, gehuwd te Bellingwolde 3 november 1790 met Frouwke Freerks Haken.

De dochter van Feike Geerts x Tetje Harberts Bruggers: Tetje Feikes Engels, gedoopt te Bellingwolde 11 augustus 1778, overleden te Zuidbroek 27 april 1846, trouwde te Zuidbroek 22 november 1797 met Eltjo Botjes, geboren te Tussenloegen, Zuidbroek 28 februari 1776, overleden 12 oktober 1804, landbouwer te Zuidbroek.
Tetje hertrouwde 17 juli 1807 (huwelijkscontract te Zuidbroek) met Roelf Luitjens Bouman.

IIIb - Lucktien Engels, gedoopt 16 augustus 1726, geen verdere gegevens gevonden.

IIIc - Fennegien Engels, gedoopt 19 februari 1730, begraven te Winschoten 27 februari 1804, gehuwd 25 oktober 1754 te Winschoten met Harmen Melles, gedoopt 11 december 1716, zoon van Melle Jurjens en Frouwe Harmens, landbouwer te Winschoter Zuiderveen. Hij bezat ook land in de Garelanden, zie RA VI e 6, 14-12-1762. Volgens RA VI e 6, 1 juli 1767, woonden ze te "suirveen".

Uit dit echtpaar is een familie Mellema voortgekomen, zie "Gruoninga". 1985, blz. 114 en "Gruoninga", 1974, de Klerck, "Genealogie Mellema", alsmede "Gruoninga", 1980/81, blz. 118 e.v. .

Zoon: Engel Harms, gedoopt te Winschoten, 22 juni 1756, getrouwd met Aaltjen Engels, dochter van Egbert Engels en Martien Geerts, zie

IIIe en IVa.

Dochter: Jantje Harms Mellema, geb. te Zuiderveen, gedoopt te Winschoten 28 november 1773, overleden te Winschoter Oostereind 21 december 1840, trouwde te Winschoten 20 september 1793 met Albert Harms Edens, zie "Gruoninga", 1985, blz. 114 en het Boerderijenboek Beerta, no. 103.

IIIId - Remke Engels, gedoopt 25 januari 1733, lidmaat te Blijham 12 maart 1762, gehuwd met Aicke Berends, huwelijkscontract in RA VI dd 1, Vriescheloo, d.d. 8 oktober 1761.

Dedingsluiden van de bruidegom:

- Geert Engels - broer (IIIa),
- Egbert Engels - broer (IIIe),
- Harmen Melles - zwager,
- Fenne Engels - zuster (IIIc),
- Wubbe Wybelingh - oom,
- Abel Engels - aangetrouwde oom,
- Harmen Roelfs - idem,
- Hindrik Hiskes - idem.

Dedingsluiden van de bruid:

- Albertien Berents - zuster,
- Hille Berents - zuster,
- Harbert Engelkens
- Abeltie Berents - zuster,
- Boelman Berents - broer,
- Ooldert Boelmans - oom en voormond,
- Frouwke Tammes - aangetrouwde tante,
- H.F. Bregenbeek - aangetrouwde oom en sibbe voorgd,
- Albertien Harberts - moey,
- Tiake Harberts - moey.

Op 26 augustus 1771 (RA VI e 7) was Remke Engels zwette ten oosten van de z.g. "Londercamp" in het Karspel Blijham.

Kinderen:

- Aaltie ged. 25-06-1762,
- Berent ged. 18-12-1763,
- Aaltie ged. 30-06-1765,
- Engel ged. 17-08-1766.

IIIe - Egbert Engels, geboren circa 1736, overleden te Beerta 5 juli 1807, landbouwer te Beerta, (zie Boerderijenboek Beerta no. 13, 1773-1813). Eerst gehuwd te Winschoten 4 mei 1769 (hc) met Bronje Steyes, gedoopt te Beerta 13 april 1749, dochter van Steye Onnes en Martien Bronts.

Door dit huwelijk werd Egbert Engels oomzegger van Ham Bronts x Anna Jacobs Hesse (zie genealogie Hesse).

Hij hertrouwde te Winschoten 15 oktober 1773 (hc) met Martien Geerts, gedoopt te Beerta 14 juli 1748, aldaar begraven 24 april 1789, dochter van Geert Onnes x Wya Renken (Boerderijenboek Beerta, no. 23).

IIIIf - Willem, gedoopt 12 februari 1741.

Kinderen van IIIe - Egbert Engels en Martien Geerts.

- IV a - Aaltjen Egberts, gedoopt te Beerta 28 januari 1776, overleden te Winschoten 5 september 1804. Gehuwd te Winschoten 15 maart 1796 met Engel Harms Mellema, gedoopt te Winschoten 22 juni 1759, aldaar overleden 25 maart 1824, zoon van Harm Melles en Fennegien Engels (zie IIIc), landbouwer te Winschoter Zuiderveen.
- IV b - Wya Egberts, gedoopt te Beerta, 14 december 1777, begraven te Nieuw Scheemda 23 juli 1804. Gehuwd te Nieuw Scheemda 28 oktober 1802 met Nantko Egberts Waalkens, gedoopt 13 februari 1774, overleden 12 mei 1812 te Sappemeer, landbouwer te Nieuw Scheemda.
- IV c - Geert Egberts, gedoopt te Beerta 21 april 1783, aldaar overleden 18 juli 1851. Gehuwd te Beerta 22 juli 1813 met Anje Poppes Poppens, gedoopt te Beerta 24 mei 1789, aldaar overleden 6 juli 1858, dochter van Poppo Poppens en Jantjen Onnes (Struif). Geert Egberts was landbouwer te Beerta (Boerderijenboek Beerta, no. 13).

De zoon Poppo Geerts Engels trouwde met Hindertje Johannes Brongers en was landbouwer op dezelfde boerderij. Ze werden daar opgevolgd door zoon Ayolt Johannes Engels, die te Beerta op 27 mei 1895 trouwde met Johanna Annette Goeman, dochter van Geert Nesse Goeman en Trientje E. Hommes.

*****

GEBRANDSCHILDERD GLAS IN WESTERWOLDE.

E.G. Schrage.

In het Drents Historisch Tijdschrift "Waardeel", 2e kwartaal 1994, is opgenomen een bijdrage van de heer P. Schonewille: "Gebrand en niet gebroken. Gebrandschilderde glasruitjes in Drenthe".

Hierin is vermeld:

"Het oudste ruitje in de collectie van het Drents Museum dateert van 1632. Het bestaat uit een fragment met de tekst: "Wubbe ter Walslage - 1632", en is afkomstig uit Norg.

In de inventaris van het Drents Museum is het ruitje opgenomen onder no. H 1891-9.

Bij navraag via de redactie van "Waardeel", konden helaas slechts weinig verdere gegevens worden verkregen.

Wel is bekend, dat het ruitje in 1891 aan het museum is geschonken door mr. W.L. van den Biesheuvel Schiffer, te Assen, waarbij is aangegeven, dat het uit Norg afkomstig zou zijn. De aquisitie-informatie van destijds zegt daar verder niets over, zodat we niet weten, welke weg het ruitje sinds 1632 heeft afgelegd. Ook sliet waarom en door wie Wubbe Ter Walslage het heeft laten maken.

Hoogstwaarschijnlijk gaat het hierom:

Wubbe Sickes Ter Walslage, die als zoon van Sicke Weerdinck en Else Nannes Ter Walslage circa 1600 geboren zou zijn en die overleed tussen 1665 en 1672. Hij trouwde te Sellingen omstreeks 1640 met Naenke Harms Coylers, geboren circa 1615 en overleden na 1680, dochter van Ham Edes Coylers en Albertien Addes Meeningh.

Wubbe zou dus reeds als vrijgezel dit ruitje hebben laten maken. Of was hij vóór Naenke al met een ander gehuwd geweest? Of had er in 1632 een verbouwing van het erve Ter Walslage plaats gevonden?

We denken in deze laatste richting als we in het "Heimat-Jahrbuch Osnabrucker Land" van 1981 de bijdrage "Wein-Bier-Brantwein" lezen van Wilma Lorenz-Flake.

Zij schrijft daar over het "Richtfest" en de "Haushebung", waarbij stevig gedronken werd. Bij het bouwen van een boerderij werkten de burens stevig mee en "Die Nachbarn schenkten dem neuen Hausbesitzer bunte, bemalte kleine Butzenscheiben für die Fenster im Wohnteil. Name, Jahr und eine Inschrift standen darauf geschrieben".

We weten niet of in Westerwolde zo'n gewoonte ook bestond, maar dat zou best kunnen zijn.

Al eerder waren in het Klooster Ter Apel gebrandschilderde ruitjes te vinden. Zo haalt dr. A.T. Schuitema Meyer in zijn "Klooster Ter Apel", blz. 111 een notitie aan van de "provinciaal archivarius", mr. H.O. Feith: "en één, waarop een wapen staat, hebbende van boven twee zilveren sterren en onder dezelve een half gouden rad, alles op eenen blaauwen grond. Dit wapen is waarschijnlijk niet dat van de Addinga's, wel komt de naam Sebe Aders van Westerwolt met het jaartal 1554 op één der andere glazen voor", aldus mr. H.O. Feith.

Dr. Schuitema Meyer noteert verder op blz. 111: "De aanwezigheid van glasruiten uit 1554 rapporteerde ook Gerbrand Vissering", en "dat er toen in de kloostergang ook een glas aanwezig was met de tekst "Hans Hesse drost tho Wedde 1541" komt mij wel aannemelijk voor".

In "Groninger Gedenkwaardigheden", no. 549, is laatstbedoeld glas beschreven: Wapen: "een ronde, gemetselde put, waarboven aan een katrol een emmer hangend aan een over deze katrol af hangende ketting".

Het is de vraag, door wie Wubbe Ter Walslage in 1632 het glasruitje heeft laten maken. Nu komen er in het Hoendergeldregister in de tweede helft van de 16e eeuw vele ambachtslieden voor, maar de enige daarvan, die met het bouwvak in verbinding zou kunnen worden gebracht, is de "tymmerman".

De vroegste "glaesemaeker", die we tot dusverre aantreffen, is Jacob Hesse, die te Bourtange trouwde op 12 november 1723 met Anna Maria Greef-kens. Deze Jacob Hesse was afkomstig uit Leeuwarden. In RA VI o is hij in de jaren 1736 tot en met 1739 diverse keren vermeld. We weten niet of hij in dat ambacht in Bourtange, of elders .in Westerwolde, voorgangers heeft gehad en ook niet, of hij in staat was, gebrandschilderd glas te vervaardigen.

*****

**DE KOLONISATIE VAN
ZUIDELIJK WESTERWOLDE
IN DE MIDDELEEUWEN**

B.J.Harding

In de middeleeuwen raakte Westerwolde, na eeuwen lang ontvolkt te zijn geweest, opnieuw bewoond. Van dit kolonisatieproces is heel weinig bekend. Twee archeologische vondsten werpen een nieuw licht op deze kolonisatie in de middeleeuwen. Het gaat om een daloversteek bij de Hasseberg te Sellingen en een verzameling kogelpotscherven uit Jipsinghuizen.

Daloversteek Hasseberg'

Eind november 1994 werd, onder leiding van provinciaal archeoloog Henny Groenendijk, een onderzoek verricht naar de aanwezigheid van een veenbrug aan de voet van de Hasseberg.

In de proefsleuf werd een grote hoeveelheid takhout en stamhout met kapsporen gevonden. Op het onderste niveau bevond zich tussen het rondhout ook een forse eiken balk. Op vele manieren was blijkbaar hout ingezet om het veen begaanbaar te maken.

Aan de kapsporen viel af te leiden dat er gebruik was gemaakt van metalen bijlen. Een datering van ijzertijd, eventueel bronstijd kwam daardoor het meest in aanmerking.

In maart 1995 volgde de verrassende C-14 datering van het hout van de veenbrug. Groenendijk meldt daarover het volgende':

"Datering van een bundel rijshout op ca 15 cm onder het huidige veenoppervlak: tussen 970 en 1024 na Chr. Iets dieper werd een zware, vermoedelijk al eerder gebruikte eiken balk gedateerd tussen 688 en 872 na Chr. Onverwacht blijkt de Hasseberg dus ook in de vroege middeleeuwen regelmatig doelwit van bezoek te zijn geweest. Westerwolde is omstreeks 700 na Chr, weer bewoond geraakt, na eeuwen ontvolkt te zijn geweest en daarin past de datering heel mooi. Te Sellingen is kort geleden ook al een zgn. pseudo-muntfibula (sieraad) uit de karolingische periode gevonden".

Het middeleeuwse kolonisatieproces voltrok zich waarschijnlijk vanuit noordelijk Westerwolde in zuidelijke richting. De vondsten bij de Hasseberg geven aan dat er rond 800 na chr reeds sprake is van permanente menselijke activiteit in de omgeving van Sellingen.

Het is vooralsnog onduidelijk waarom men gedurende meerdere eeuwen getracht heeft de verbinding met de Hasseberg begaanbaar te houden. Mogelijkerwijs zocht men op de Hasseberg naar zwerfkeien en leem voor de bouw van huizen.

Gedurende de ontgroning van de Hasseberg in 1992, heb ik een aantal dagen achter de kraan aan gelopen. Onder de teelaarde kwamen, tot mijn grote verbazing, esgreppels te voorschijn. Deze greppels worden veelal in verband gebracht met grondverbeteringen. Hun ouderdom is echter onbekend. De aanleg van esgreppels is waarschijnlijk een oud gebruik dat in Westerwolde zeer lang heeft stand gehouden. Recentelijk werden op de Hankamsesch te Jipsinghuizen twee systemen van esgreppels gevonden, waarbij het jongste systeem over het oude systeem was aangelegd. Het oudste systeem dateert van voor de plaggenophoging en het jongste systeem is aangelegd toen een deel van het esdek reeds aanwezig was³. Wanneer en waarom men op de Hasseberg

esgreppels heeft aangelegd is onbekend. Een pollenanalyse van het middeleeuwse veen kan aanwijzingen opleveren over de gewassen die verbouwd werden op de Hasseberg.

Kogelpotscherven uit Jipsinghuizen

In de archeologische verzameling van mijn vader, wijlen W.G. Harding, bevindt zich een aantal scherven middeleeuws aardewerk. Deze scherven moeten in de jaren 60 in Jipsinghuizen zijn gevonden. Deze potscherven zijn door provinciaal archeoloog Groenendijk als volgt beschreven:

"Het complex bestaat uit schelpgruisverschraald (lx), granietgruisverschraald (lx), roodbakkend (lx) en overwegend zandverschraald aardewerk (rest). Gezien de grote stukken en deels scherpe breukranden gaat het hier waarschijnlijk om één complex, dat niet de indruk van een oppervlaktevondst maakt, maar eerder uit een afvalkuil o.i.d. afkomstig moet zijn. Er ligt zo'n vijf eeuwen bewoning in opgesloten (ca van de 10e t/m de 15e eeuw)".

De naam Jipsinghuizen doet jong aan⁵, maar de scherven tonen aan dat het gehucht wel degelijk zeer oud is. Aangezien Jipsinghuizen al zeker sinds de 15e/16e eeuw op de huidige plaats ligt en de scherven gevonden zijn in de oude kern, kan worden aangenomen dat er in Jipsinghuizen sprake is van minimaal 1000 jaar onafgebroken bewoning op dezelfde plek.

Beide vondsten geven slechts een indicatie over het tijdstip waarop zuidelijk Westerwolde opnieuw bevolkt raakte. Er blijven echter nog een heleboel vragen over. Liggen de restanten van de overige middeleeuwse nederzettingen op dezelfde locatie als de huidige dorpen en gehuchten? Zijn de kerkdorpen ouder dan de omringende gehuchten? Hoe oud zijn de gehuchten eindigend op het achtervoegsel -huizen? Hoe is het kolonisatieproces verlopen? Waar kwamen deze mensen vandaan? Hoe woonden ze?

De antwoorden op deze en vele andere vragen liggen opgesloten in het bodemarchief. Archeologische vondsten kunnen een antwoord geven op de hiervoor gestelde vragen. Het aantal middeleeuwse vondstmeldingen is echter gering. Mogelijk wordt middeleeuws vondstmateriaal niet herkend of bewust genegeerd.

Door de ligging van Westerwolde in het veen, bleef er slechts een beperkt gebied over voor bewoning. Gegeven deze extreme natuurlijke omstandigheden, is het aannemelijk dat de middeleeuwse nederzettingen te zoeken zijn in, of in de nabijheid van de huidige dorpen en gehuchten. Met name tijdens bouwwerkzaamheden binnen de bebouwde kom zou meer aandacht geschonken moeten worden aan mogelijke bewoningssporen. Het zou immers jammer zijn indien dit waardevolle bodemarchief en daarmee onze kennis over de vroege middeleeuwen, verloren ging zonder onderzocht te zijn.

1. Groenendijk H.A., Casparie W.A., XXVII (BOU) Hasseberg(GR.), een daloversteek in een Westerwoldse'ril', 1995.

2. Groenendijk H.A., C14 dateringen Hasseberg, maart 1995.

3. A.E. Clingeborg, Rapport project essen Westerwolde, bodemkundig - inventariserend onderzoek, april 1994.

4. Groenendijk H.A., Natrekken vondstomstandigheden middeleeuwse scherven Jipsinghuizen, november 1992

5. Brouwer K., Geschiedenis van Drenthe, p112: namen met het grondwoord veld, huizen en kamp zijn jonge dochternederzettingen die met name na de 12e-eeuw buiten de oude esdorpen zijn ontstaan.

..... n

WESTERWOLDS BEZIT IN NOORDELIJKER STREKEN.

E.G. Schrage

Uit de bronnen RA VI w en VI e blijkt dat in de 17e en 18e eeuw vele ingezetenen van Westerwolde, erfgesetenen zowel als anderen, grond bezaten of gebruikten in de omgeving van Vriescheloo, Bellingwolde en Blijham.

In de desbetreffende acten is vaak sprake van meedland, maar ook wel van land zonder meer.

Veelal bezat men dat land "ter sette", ook wel genoemd "ter antichresis", meestal voor een periode van negen jaren.

Ook wordt dit in die acten wel "pacht" genoemd, maar eigenlijk was het een ruil : partij A geeft zijn land, partij B daartegenover geeft een som geld die A mag gebruiken, zoals B het land. Wat er gebeurde na afloop van de afgesproken periode is verschillend : soms hebben beide partijen het recht de "versettinge" te beëindigen, soms wordt dat recht maar aan één van tweeën toegekend. Ook komt het voor dat hierover niets bepaald is. Het is best mogelijk dat deze "versettinge" later overgegaan is in volle eigendom. In een aantal gevallen is het land in eigen gebruik, maar ook komt het wel voor dat de "setter" het aan derden heeft verpacht.

Ten aanzien van Vriescheloo geven we enige voorbeelden :

Op 9.01.1632 (VIo 1) is er een geschil tussen Olert Edingh te Smeerling en de erfgenamen van salige Wubbe Bruiningh te Weende over opgezegd meedland te Friescheloo.

6 mei 1671 (VIw 2) verletten Jan Nannes, gehuwd met Eltie Jans aan Frerick Ottes een stuk meedland "Ovelgunne" tussen de Dijk en het Olde Zijldiep en een stuk meedland "de Nieuwe Miede".

10 mei 1671 (VIw 2) : Frerick Ottes, gehuwd met Aicke Stroding, versettet aan Boelman Eelsing, gehuwd met Rixte Wubbes drie deimatten meedland over 't Olde Zijldiep, waaraan Liefstingh zwette ten zuiden.

Dat de familie Halmingh te Smeerling bezit had te Vriescheloo, blijkt op 24.02.1658 (VIw 1) : Else Halmingh, gehuwd met Gebcke Hiddinck, koopt twee deimat meedland in Renwerings Borst te Vriescheloo, waar de kopers reeds twee deimat bezaten.

15.11.1717 (VIw 5) : Boele Nannings, op 't Halmingh te Smeerling, heeft pachtwijze ingedaan voor een periode van negen jaren aan Boelman Heyes x Ayke Berents een plaats te Vriescheloo, voor 830 car. gulden. Verpachter Boele geeft 5 % rente. Na die jaren heeft alleen de pachter Boelman Heyes recht van opzegging.

Op 15.05.1729 (VIw 6) verkoopt Boele Nannings te Smeerling aan Else Bruggers te Vriescheloo twee deymat meedland aldaar in Brouwers Heert, tussen de olde wech en het Zijldiep, "jaerlix met copere omgaende" (omgaen = periodieke ruiling van stukken land tot spreiding van het risico van overstroming).

Het woord "heert" komen we in Vriescheloo herhaaldelijk tegen.
Het gaat om "opstreckende plaatsens" van uit het veen in het oosten, via de "bouwten" naar de kleigrond in het westen.

In de "Brouwers heert" lagen blijkbaar ook eigendommen van anderen.
Hetzelfde zien we b.v. in de heert van Christiaan Ottes.

De verbrokkeling van laatstgenoemde heert blijkt uit het volgende :
4.10.1713 (VIw 3) : Advocaat Jacob Hesse koopt een stuk meedland te Vriescheloo in de heert van Cristiaan Ottes.

1.10.1729 (VIw 6) : Jacob Hesse verkoopt aan Jan Bussen te Veele een deymat meedland te Vriescheloo in de heert van Christiaan Ottes, van het olde Syldiep opwaarts.

24.08.1735 (VIw 7) : Wilcke Jacobs Hesse te Vlagtwedde heeft ter antichresis ingedaan ende versettet aan Christiaan Ottes een halve kamp landes, circa 7 1/2 deimt, in de heert van Christiaan Ottes.

20.04.1737 (VIw 7) : Christiaan Ottes te Vriescheloo koopt van Jan Bussen een deymat meedland in de heert van Christiaan Ottes (zie 1.10.1729).

11.12.1744 (VIw 8) : Wubbe Coops te Veele verkoopt aan Christiaan Ottes te Vriescheloo 5/4 deimt meedland te Vriescheloo in Christiaan Ottes heert.

26.09.1761 (VIw 10) : Koopman Folkert Hesse te Vlagtwedde verkoopt aan Engel Engelkes Brouwer te Vriescheloo twee campen land, ieder groot 4 1/2 deimt, in de heert van Christiaan Ottes te Vriescheloo. Deze waren door vader Wilke Hesse op 6.07 en 24.08.1735 aan wijlen Ede Jacobs en Christiaan Ottes verpacht.

Ook in andere Looster heerden kwamen Westerwoldse eigendommen voor.
Daarvan zijn enige voorbeelden :

30.10.1680 (VIw 3) : Frerik Eefsingh te Veele verkoopt aan Willem Bouter te Loo een camp in de heert van koper, waaraan zwette ten westen : de erven van wijlen Hilwert Coylers.

9.05.1698 (Vie 1) : Occo Boelens x Albertien Engels te Blijham verkopen aan Harmen Coylers en echtgenote (Albertien Karskens Huitzing) een kamp land te Vriescheloo in "Tiddes Borst", die Albertien Engels geërfd had van haar bestemoeder Jantjen Wubbes. Zwette ten noorden : Ayke Nanning.

2.02.1714 (VIw 5) : Jacob Hesse verkoopt aan Albert Berents te Vriescheloo twee deimt land in de heert van koper, genaamd "Sickes Heeft".

7.07.1721 (VIw 5) : Boelman Eelsingh te Ellersinghuizen verkoopt aan Ayke Berents, wed. Boelman Heyes, een camp meedland te Vriescheloo in de heert van wijlen Geert Engels.

5.03.1723 (VIw 6) : Willem Berents x Elsken Boeicken te Vlagtwedde verhuren aan Jacob Tammes twee dagwerck meedland te Vriescheloo in Rosken heert (Willem Berents was executeur).

12.09.1729 (VIw 6) : de koopman Lense Pieters x Catharina Mennens verkopen aan Albert Harberts x Ayke Berents te Vriescheloo een camp land, acht deimt, te Vriescheloo, in de heert van Else Bruggers, van de Dyck tot het Zijldiep.

Ook te Bellingwolde en omgeving hadden Westerwolders land in eigendom of in gebruik :

6.06.1658 (VIw 1) : Harmen Willems x Grete Geerts te Vriescheloo verletten aan Boelman Eelsingh x Rixte Wubbes twee deimatten meede te

Bellingwolde.

3.11.1707 (VIe 1) : Heero Geerts, coopman te Vlagtwedde, x Aeltjen Dercks verkopen vijf deimt land in den Ham.

1.05.1713 (VIe 1) : Jan Jans Broyl, erfgeseten te Onstwedde, verkoopt aan Evert Hoysinck te Smeerling en Ooldert Engels, tegenwoordig te Bellingwolde, een kamp land in Bellingwolder Ham.

25.11.1713 (VIe 1) : Jan Eefsingh, erfgeseten te Veele, versettet aan Hindrick Victoor x Eltje Lubberts, koopman te Bellingwolde vier deimt land in Bellingwolder Nyelandt.

19.02.1714 (VIe 1) : Jan Eefsingh x Elsjen Haselhoff, erfgeseten te Veele, verkoopt aan Hindrick Victoor x Eltje Lubberts, te Bellingwolde, een kamp land in de heert van wijlen Hindrik Vorenholt te Bellingwolde.

19.12.1714 (VIw 5) : Homme Jans, gerichtsvogd te Vlagtwedde, verkoopt pagtswijze voor negen jaren aan Grietje Engelkens, wed. Tamme Tiaarts, een stuk meedland in den Ham.

8.05.1715 (VIw 5) : Remke Wybelingh te Weende verkoopt aan Bartelt Jans x Gebke Jans een deymat land in den Ham, Bellingwolde.

5.11.1739 (VIe 3) : Jan Heyes x Geesyn Engels te Smeerling verkopen aan Waarentie Eefsingh x Gertruida Eefsingh te Veele een stuk meedland in den Ham, Bellingwolde.

27.05.1741 (VIw 8) : Claes Ernestus Ter Haar pacht voor negen jaren een half deimat meedland in Bellingwolder Ham, an het Nye Dyp.

Ook lieden die in Westerwolde een functie hadden, blijken landbezit in en bij Bellingwolde en Blijham gehad te hebben. Daarvan volgen enige voorbeelden :

7.05.1701 (VIe 1) : Doctor en scriba Doedens x A.M.Rusteby verkopen drie ackeren land in Bellingwolder Ham, van de A tot de Moersloot.

29.11.1702 (VIe 1) : Doctor en scriba Doedens verkoopt een acker land te Bellingwolde en vier deimt meedland in den Ham.

24.10.1706 (VIe 1) : Doctor **en** scriba Doedens x A.M.Rusteby nemen ter sette voor negen jaren vier deimt land in den Ham onder Bellingwolde.

22.11.1706 (VIe 1) : De erfgenamen van richter Dillingha verpachten (per antichresis) voor negen jaren aan Albert Suymeringh, erfgeseten te Wollinghuizen, een camp meedland in Bellingwolder Hammarck, in de heert van Willem Gebes ; zvette ten zuiden : Wubbe Eelsinck te Vlagtwedde.

22.11.1706 (VIe 1) : De erfgenamen van richter Dillingha versetten aan Simon Oostervelt een camp land in Willem Gebes heert in Bellingwolder Hammarck.

Tenslotte nog enige voorbeelden aangaande Blijham :

30.06.1693 (VIe 1) : De proviandmeester Johan van Baten koopt 20 1/2 deimt land in Blijham.

11.05.1698 (VIe 1) : De convoymeester Evert Scheltes x Janna Kennecken verkopen circa 12 deimt uiterdijks land naast pastorieland van Blijham.

5.03.1698 (VIe 1) : Jan Lammerts ten Vetthuis koopt zes deimt land, liggende teneinde de Kyllanden in de Gaere in Blijham.

15.04.1700 (VIe 1) : Doctor en scriba Doedens x A.M. Rusteby verkopen zes deimt uiterdijks land in de heert van Luppe Heeres in Blijham.

1.04.1701 (VIe 1) : Hisko Jans te Veenhuizen verkoopt zeven deimt land te Blijham aan Lucas Haselhoff, gelegen in diens heert.

14.12.1702 (VIe 1) : Schulte Meemes te Veenhuizen verkoopt aan Geert

Maersinck vijf deimt meedland in Blijham.

20.05.1707 (VIe 1) : De proviandmeester Jan van Baten verkoopt aan Elso Addens x Menne Heeres, te Lutjeloo, vier ackeren land in Blijham voor 3115 car. gld. plus aan twee dochters elk een ducaat (vijf gulden) en aan zes kindskinderen ieder een rijksdaalder.

De hier genoteerde gevallen dateren in meerderheid uit de eerste helft van de 18e eeuw. Het lijkt mij gewenst dit onderzoek ook ten aanzien van de tweede helft van die eeuw voort te zetten.

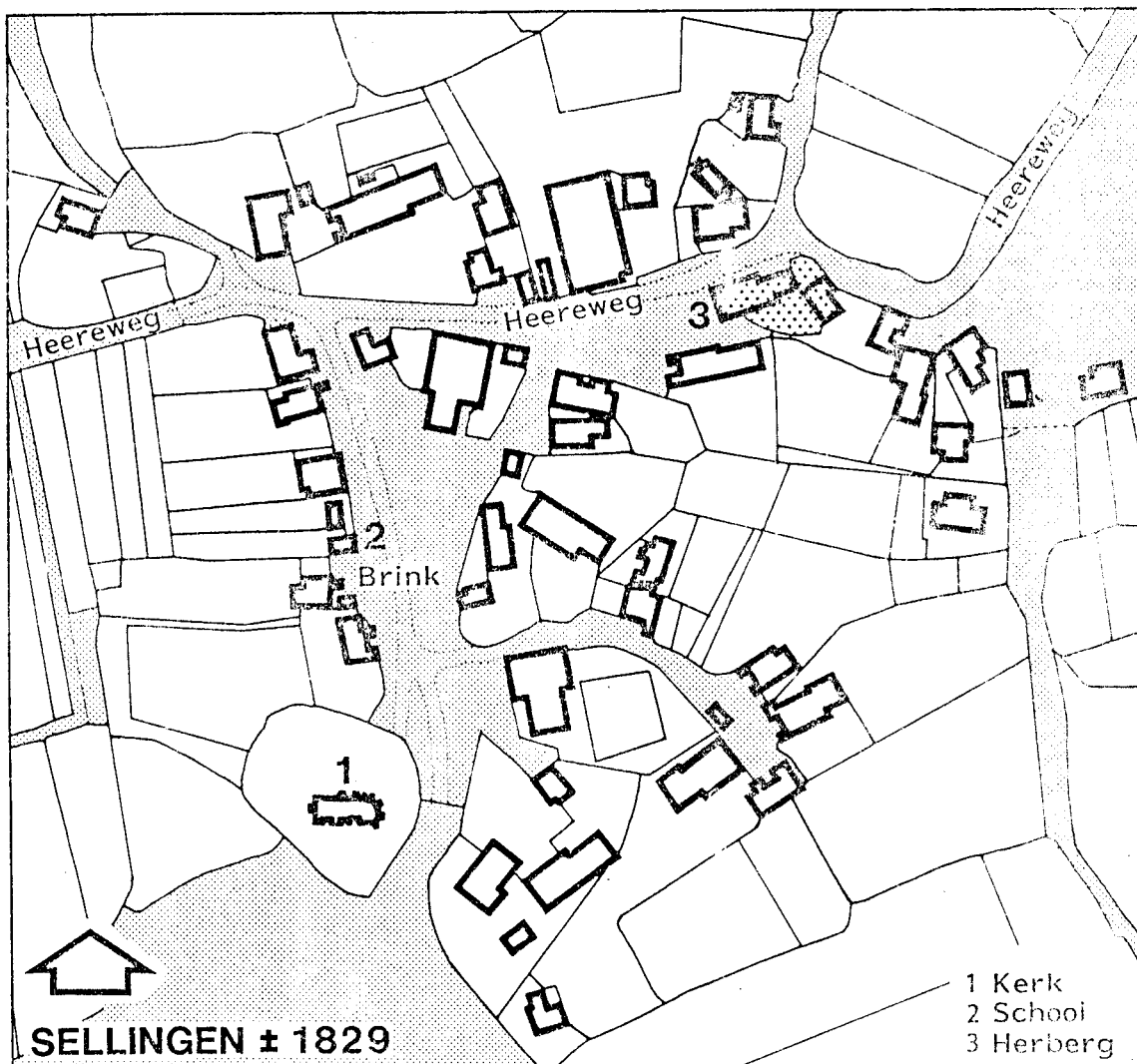
Verder zagen we dat erfgesetenen in Veenhuizen, Weende en Wollinghuizen en zelfs Claes Ernestus ter Haar zich voorzagen van (meed)land onder Bellingwolde.

Wat was daarvan de reden? Hadden ze hooiland nodig?

Of ging het om weide ten behoeve van vetweiderij?

Ook vallen op de transacties door de proviandmeester Johan van Baten, de convoymeester Evert Scheltes en de scriba Doedens. Waren dat geldbeleggers en/of speculanten in land?

*****

DE KWARTIEREN VAN HARMKE OTTES

Jan Johan Kuiper

-- 1 --

- 1 HARMKE OTTES, geboren op 28 augustus 1787 te Blijham, overleden op 2 maart 1831 te Lutjeloo.
(Zij is getrouwd op 11 december 1808 met Jan Berends de Ruiter, gedoopt op 29 augustus 1779 te Oude Pekela, zoon van Berent Jacobs en Geertje Pieters.)

-- II --

- 2 OTTE KLAASSEN, geboren te Nieuwe Pekela, gedoopt op 14 september 1749 aldaar, overleden voor 9 oktober 1791 aldaar.
Hij is getrouwd op 10 december 1775 te Midwolda (Old.) met
3 ENGELTIEN JURJENS, geboren te Blijham, gedoopt op 19 mei 1754 aldaar, overleden op 14 januari 1840 te Nieuwe Pekela.
(Zij is later getrouwd op 9 oktober 1791 te Nieuwe Pekela met Klaas Pieters Klatter, geboren rond 1750.)

-- III --

- 4 KLAAS STEFFENS, geboren te Nieuwe Pekela, gedoopt op 2 april 1713 aldaar.
Hij is getrouwd op 13 mei 1738 (h.c.) te Scheemda, met
5 BERENTJE OTTES, geboren rond 1715 te Nieuw Beerta.
Huwelijkscontract te Scheemda op 13 mei 1738 (R.A. V z 10) van Klaas Steffens en Berentje Otttes:
In het kort weergegeven:
Het recht van representatie voor de kinderen van Pieter Thomas en Antje Otttes
Aan bruidegomszijde niemand.
Aan bruids zijde Pieter Tomas en Antje Otttes zwager en zuster, Jan Harms en Harmannus Harms voogden.
(Antje Otttes van Eexta trouwt Scheemda 22 april 1731 Pieter Thomas)

- 6 JURRIEN LEENDERS, gedoopt op 23 juli 1713 te Blijham.
Hij is getrouwd op 23 februari 1748 te Blijham met
7 JANNA JACOBS, geboren rond 1720 te Vriescheloo.

-- IV --

- 8 STEFFEN CLAASSEN, geboren rond 1680.
Hij was gehuwd met
9 GEESSIEN HINDRIKS, geboren rond 1685.

- 10 OTTO FRERIKS (DE WILJES), geboren rond 1680 "geboortig van Westerley", weduwnaar van Lumbke Oldichs.
Otto wordt in het huwelijkscontract bij zijn eerste huwelijk, op 13 november 1707 te Nieuw Beerta (R.A.V ff), met Lumbke Oldichs genoemd: geboortig van Westerley, hij heeft geen vrienden in de buurt, daarom tekenen er aan de bruidegomszijde geen dedigslieden. Otto is niet te vinden onder Westerlee, Westerley zal in dit geval Westerloy bij Westerstede in het Ammeriand (Dld.) zijn.
 Hij is getrouwd op 30 december 1708 te Nieuw Beerta met
- 11 SWAANTJEN BEERENTS, gedoopt op 28 juli 1689 te Nieuw Beerta.
Huwelijkscontract te Nieuw Beerta van Otto Freriks en Swaantjen Berents op 7 december 1708 (R.A.V ff): Dedigsieden aan bruidegoms kant geen, omdat er geen vrienden in de provincie wonen. Aan bruidszijde Berent Amels en Wubke Hindriks ouders en Geert Jans en Grietjen Berents als zwager en zuster.
- 12 LENART SIJNTKES, geboren rond 1680 te Blijham.
 Hij is getrouwd op 31 mei 1709 te Blijham (h.c.7 mei, R.A. VI A) met
- 13 ZWAANTIE JURRIENS, geboren te Blijham, gedoopt op 9 oktober 1686 aldaar.
- 14 JACOB JANS, geboren rond 1680, overleden te Vriescheloo.
Jacob Jans was molenaar te Vriescheloo.
 Hij was gehuwd met
- 15 ENGELTJE ALBERTS, geboren rond 1690 te Vriescheloo, overleden aldaar.

V --

- 22 BERENT AMELS te Nieuw Beerta, geboren rond 1655.
 Hij was gehuwd met
- 23 WUBKE HINDRIKS, geboren rond 1655.
- 24 SIJNTIE LENERS, gedoopt op 21 juni 1640 te Blijham.
 Hij was gehuwd met
- 25 ws. AELTJEN ALBERS, geboren rond 1645.
- 26 JURRIEN EVERTS, geboren rond 1650.
 Hij is getrouwd, h.c. (R.A.VI A.) op 19 maart 1680 te Blijham, met
- 27 GEERTIEN FRERICKS, geboren rond 1655.
 (Zij is later getrouwd na 1695 met Hindrik Hindriks, geboren rond 1655.)
- 30 ALBERT, geboren rond 1660.
 Hij was gehuwd met
- 31 GEERTIEN ETSKES, geboren rond 1665.
 (Zij is later getrouwd na 1695 met Hindrik Meinders.)

-- VI --

- 48 LENAERT SIJNTES, geboren rond 1610 te Nesserland.
 Hij is getrouwd op 17 december 1626 te Blijham met
- 49 GEPKE HERMENS, geboren rond 1610 te Dersum.

Aanvullingen welkom.

*****

TOLBRUG EN WAAG TE WEDDE

G. Luth

Zie Rekeningen van de Drost te Wedde (Gemeentearchief Groningen)
Copie van akte van 30-12-1676.

De Heeren gecommiteerden van Borgemeesteren ende Raadt in conferentie geweest zijnde met **Albert Elses** over de **Toll van de Brugge tot Wedde**, alsmede over **de accijns van de Waage** aldaer, bennen onderlinge geaccordeert in dier wegen dat door ordre van Borgemeesteren ende Raedt o kosten vande Stadt, soo haest doenlijck een **schaale met behoorlijcke (ge)wichten** na Wedde sal worden getransporteert, om bij de Wagemester aldaer gebruickt te worden, alsmede twee borden met des Stadts wapen tot aenwijssinge van betaelinge der Toll vervaerdigt om voor **Camps-arve** nae Bleijham een, en buiten Wedde, omtrent de wech nae Friescheloo en Wedde v gelijcken eene geplaatst ende opgericht te worden, des heeft **Albert voorz** die nevens hem als Trecker is inlaetende **Eede Jans** belooft voor toll en wagenaccijns jaerlijx onder het recht van de Provinciale executorialen in handen van de Drossaerd der Heerlijckheijt Wedda te betaelen een hondert viertich Carl. gi. alsmede tijt Carl. gl. jaerlijx str.gelt voor den Drossard welgemelt, en dat voor de tijt van drie achtereenvolgende jaren anvangende met den eersten Januarij 1677 eindigende met den laetsten December 1679.

Sullende verblijven tot onkosten van **Albert en Eede** voornoemt het reparer van het ontremponeerde (=??) an de Brugge tot Wedde alsmede het maecken onderhouden van deselve voor de tijt van opgemelte drie Jaren, mitsgaders bij expiratie (=aflopen) der jaermalen de wichten en schaele wel en veerdich an den Drossard tot Wedde weder overleveren, en hebben meergemelten **Albert en Eede** tot Borge gestelt **Geert Busch** dewelcke int gemeen en elck in solidium ten fine voorz. haer goederen hebben verhipoteciseert.

Oirconde der H.Heeren Gecommitteerden annemer, en borge onderteijke-ninge
Actum Groningen den 30 Decemb. 1676.

(onder stont)

J . v.Julsinga
Elses

G.D.Mepsche
Geert Busch

S.Gockinga

A.F.Scherff **A l b e r t**

Approbata inden Raadt
Groningae Luna den
15 Januarij 1677 (vert.)
J.Tammen, secret.
Collatum accordatt.

B.Aldringa Drost.

*****

CLASSICALE VERHANDELINGEN

G.Luth, Heiloo

In de Classicale Verhandelingen van Winschoten en Westerwolde vinden we soms enige informatie over personen uit Westerwolde. De classis was verdeeld in drie ringen: Winschoten, Midwolda en Bellingwolde. Westerwolde behoorden tot de laatste. Hier volgen de plaatsen per ring.

Ring Winschoten:	Ring Midwolda:	Ring Bellingwolde:
1 Winschoten	1 Midwolda	1 Bellingwolde
2 Oude Pekela	2 Nieuw Scheemda	2 Vriescheloo
3 Nieuwe Pekela	3 Nieuwolda	3 Vlagtwedde
4 Westerlee	4 Wagenborgen	4 Bourtange
5 Meeden	5 Termunten	5 Sellingen
6 Veendam	6 Woldendorp	6 Ter Apel
7 Wildervank	7 Oostwold	7 Onstwedde
8 Zuidbroek	8 Beerta	8 Wedde
9 Noordbroek	9 Nieuwe Schans	9 Blijham
10 Scheemda	10 Nieuw Beerta	10 Oude Schans
11 Eexta	11 Finsterwolde	11 Nieuw Stadskanaal (1861)
12 Stadskanaal (1829)		

Algemeen

Van 1630-1760 kwamen de predikanten van de classis vier maal per jaar bijeen. Soms ook vijf of zes maal. Van 1630-1660 vergaderde men drie maal per jaar in Scheemda en één maal per jaar in Wedde. Na 1660 kwam men te Winschoten bijeen in plaats van in Scheemda.

Vanaf 1630 waren er speciale winter (hybernale) vergaderingen, die alle in Winschoten werden gehouden. Hiervoor werden de scriba, de questor en van elke orde drie predikanten uitgenodigd.

Men kende drie orden:

1e de orde van de oudste predikanten

2e de orde van de middelste predikanten

3e de orde van de jongste predikanten.

De winter vergaderingen vonden 2 á 3 maal per jaar plaats.

De kerkeraad, bestond uit de plaatselijke predikant met meestal twee ouderlingen en twee diakenen.

Wanneer één van de gemeenteleden zich (bij geruchte) misdroeg, werd hij op de kerkeraadsvergadering ontboden. Hier deed men onderzoek naar de waarheid van het gerucht. De aangeklaagde kon zijn gedrag verklaren en zich verdedigen. Werd hij schuldig bevonden dan moest hij belijdenis doen van die schuld. Weigerde hij dit, dan werd het zwaarste middel ingezet dat men kende: hem werd de toegang tot het Heilig Avondmaal ontzegd. Na verloop van tijd kwam betrokkene vaak tot inkeer en na schuldbelijdenis mocht hij weer aan het Avondmaal.

Wanneer "veroordeelde" vond dat hij onjuist was behandeld, kon hij bij de classis in beroep gaan, die de zaak dan ging onderzoeken.

Meestal werden enige leden, deputaten geheten, aangewezen om het onderzoek te verrichten. Deze gingen soms naar de plaats waar het probleem zich

voor deed, maar meestal lieten ze betrokkene in Winschoten of Wedde op de vergadering komen. Men probeerde achter de waarheid te komen door hoor en wederhoor. Dit gebeurde zeer zorgvuldig.

Als een predikant zich misdroeg (b.v. wegens dronkenschap), moest hij zich op de classis voor zijn collega's verantwoorden.

Als de classis er niet uit kwam kon men een beroep doen op de provinci-ale synode. Heel zelden werd een zaak verwezen naar de "politieke macht", de drost.

Soms deed classis een beroep op de Burgemeesters en Raad van Groningen om voorschriften tegen b.v. godsdienstoefeningen van de Papisten (o.a. 1745) of het schieten en drinken en ergelijk omlopen van oude en jonge personen op den Nieuwjaarsdag (1671).

Zie ook: A.Buursma: De Geschiedenis van Westerwolde, nr 4 De Kerken, blz. 87 en 88. Uitg. van de Stichting Gebroeders Nesse Fonds.

Op elke vergadering werd nauwkeurig aangetekend, wie aanwezig waren, want men kreeg een boete als men afwezig was. Ook werd aantekend tot welke "Zondag" van de Heidelbergse Catechismus men gekomen was, want de predikant werd geacht in de middagdienst daaruit te preken.

Tevens werd elke keer geld geïnd, de zgn. viduale ponden, de "pot" voor weduwen en wezen van overleden predikanten.

.Pas beroepen predikanten moesten op de classis een soort toelatings ex-amen doen om te laten zien dat ze voldoende onderlegd waren. Ook onderwijzers werden aan een onderzoek onderworpen.

*****

COMMANDEUR JAN GANSEVOORT contra DOMINEE NOACH SMALTIUS
Keuter-Jan tegen Keutelsamelaar

Het volgende speelde zich af in 1704 en 1705 op de kerkeradsvergaderingen te Clooster Ter Apel en op de Classisvergaderingen in Winschoten en Wedde.
Bron: Classikale Verhandelingen deel 3 (1681-1708) Rijksarchief Gron..

De hoofdrolspelers:

1 Ds NOACH SMALTIUS

Ged. 01-01-1645 Zuidhorn, ovl. 10-01-1708 Ter Apel, 58 jaar.

Beroepen 30-09-1678 Ter Apel, predikant aldaar 12-01-1679 tot overlijden.

Z.v. Conradus Smaltius en Lammetjen Jurjens.

Geh. met Taalke Alberts, ovl. juni 1697.

Zie W.Duinkerken:

Sinds de Reductie in Stad en Lande van Groningen, deel 2.

Overlijdensjaar van ds Smaltius is daar abusievelijk vermeld als 1705.

2 Commandeur JAN BERENDS GANSEVOORT

Geb. ca 1654 Ter Apel, ovl. 20-02-1742 aldaar.

Huurder van de 4e erve te Clooster Ter Apel, tevens commandeur.

Z.v. Berent Johannes Gansevoort en Anna Margrieta van Snelten.

Geh. sept. 1697 met Grietje Boelken, geb. 1672 Roswinkel, ovl. april 1762,

dochter van Harm Claesens Boelken en Harmina? Adolfs Molanus.

De kerkeraad van Clooster Ter Apel bestond destijds uit:

Ds Smaltius, voorzitter

- Ouderlingen: Nier Geerts (Knechtering) en Albert Geerts (Teis)

- Diakenen: Geert Hindriks en Jan Berends Gansevoort.

10-06-1704 classisvergadering:

Stont binnen J.Gansevoort, Commandeur van het Clooster Ter Apel klagende dat hem Ds Smaltius onweerdigh had verclaerd om het ampt van Diacon te bekleeden, en om aen de Taefel des Heeren te verschijnen, gelijk hem ook Ds Smaltius het H.Avondmael had ontsegh, sonder dat hij, Commandeur, de redenen bevroeden conde, waerom sulx waer geschiet.

Ds Smaltius seide redenen daertoe te hebben, weshalven hij hem één en andermael voor het Consistorie (=kerkeraard) had geciteert (= opgedragen te verschijnen), maer de Commandeur was telckens contumax geweest (= had verstek laten gaan) en had het Consistorie gevilipendeert (= geminacht) mits daer niet verschijnende.

De Commandeur repliceerde dat deze citatie (= dagvaarding) niet en was geweest van het Consistorie [welckers andere leden daer niet in hadden bewillight, jae, daer van niet en wisten] maer van de Pastoor alleen, welcke hij meinde daer toe niet bevoeght te zijn, te meer vermits de Pastoor particulier questie tegen hem had.

Ds Smaltius vermeint sulx te mogen doen als hoeft van het Consistorie.

't Classis verstaet dat de Commandeur voor contumax niet gehouden moet worden, dat des Predicants citatie onwettigh is en wil dat nogh voor naeste Woensdag Consistorie sal worden gehouden en als dan Ds Smaltius voor gecommiteerde(n) te Winschoot verschijnen, neffens de Commandeur en gesamentlicke leden des kerckenraeds om aen deselve rekenschap te geeven van het gepasseerde nae de conduite (=gedrag) van Ds Smaltius over welckes ongeregeltheden de Commandeur seer klachtigh valt.

(Was getekent) C.Klugkist, pastor in Zuidbroek en Muntendam, sriba classis.

18-06-1704 Winschoten (vergadering met gecommiteerden)

Ingevolge classikale ordre van den 10 Juni 1704 zijn Gecommiteerde(n) Ds Meijer Scheemdanus, Ds Meijer Beertanus, Ds Klugkist en Ds Hubbelingh (van Winschoten) op den 18 desselven maends te Winschoten te saemen gekomen (.....)

Wierden eerst binnen geroepen Ds Noach Smaltius, Pastor, Nier Geerts (Knechtering) en Albert Geerts (Teis), Ouderlingen en Geert Hindriks neffens Commandeur Jan Gansevoort, Diaconen van Ter Apel welke gevraeght zijnde of oock sedert het laetste Classis bij haer Consistorie was gehouden, gesamentlick antwoorde den dat sulx op den 15 Juni jonghst geschiet was en had oock de Commandeur de ordre des Classis gehoorsamende sigh aldaer gesisteert. Gevraeght zijnde nae het gepasseerde, soo begint Ds Smaltius uit het consistorieboeck [als het zijn Eerw. noemde] op te leesen 't geene omtrent den Commandeur was gepasseert in Consistorio se-dert sept. 1703 zijnde de saecken in het selve boeck seer wijddopigh ge-deduceert met seer scherpe expressien en comende de beschuldigingen tegen J.Gansevoort uit op naevolgende hooftsaecken:

1 Ds Smaltius met de andere leeden des Kerckenraeds Consistorie vergaderinge houdende had de Commandeur den Praedicant hem sijn misslagen voor-houdende, gedreight te slaen, seggende: "Had ik dij daer buiten, ick sou dij ommeloopen dat du tummelste."

2 De Commandeur was een Sabbath schender, comende seer selden tot het gehoor des Goddelicken Woords.

3 Hij was een smijter, kijver en vechter.

4 Hij stelde hem geduirigh op tegen de ordres van de kerckenraed in het administreren van de diaconiepenningen, die inhoudende of uitdeilende nae sijn eigen welgevallen.

Om welcke reedenen dan Ds Smaltius vermeinde dat billick (dat hij) den Commandeur had verclaert onweerdigh te zijn dat (hij) het ampt van Diacon becleedede, en dat (hij) wettigh van het H.Avondmael des Heeren was gesuspendeert (= toegang opschorten).

Beide Ouderlingen en de Diacon Geert Hindriks (in absentie van Ds Smaltius en de Commandeur) hierover gevraeght zijnde verclaerden dat sijn dit consistorieboek 't welck Ds Smaltius voor gecommiteerden bracht, nu voor de eerste mael saegen, en in het geene daer uit was opgelesen hadden sijn nooit bewillight, betuigden dat de Pastor in sijn eigen saecke, dele dingen niet nae waerheid hadde opgesteld, maer uit hevige driften tegen sijn partije, met welcke Ds Smaltius ongelijck hadde.

Ouderlingen en de Diacon Geert Hindrick versocht zijnde dat op elck point der voorgemelde beschuldigingen in't bijzonder mochten antwoorden en ons seggen wat van de waerheid was, verclaerden:

1 dat de Pastor in de gemeine weide eenige groote swijnen houdende, de Commandeur en andere(n) sijn doen tegen hadden geopposeert, als tegen de ordre strijdigh, en andere ingezetenen ten hoogste naedeeligh, waerop als Ds Smaltius gewaerschouwt was dat men de swijnen wilde schutten, had sijn Eerw. geantwoord, sijn souden sulx wel laeten. Naderhand was sulx van een en ander getendeert, seggende de Ouderlingh, Albert Geerts, wij sullen se in Gods naem schutten, over welcke saeke Ds Smaltius hem voor een buffel had gescholden, urgerende (=er sterk op aandringen) oock in het Consistorie dat men desen Ouderlinck, niet tegenstaende sijn ernstige betuiging dat hem deese misbruickinge van des Heeren naem hertelick leed was, en sijn versoek om vergevinge, van het H.Avondmael soude suspendeeren 't welcke als de andere leeden des Kerckenraeds niet voor goed keurden, en in het bijzonder de Commandeur sijn daer tegen opposeerde, was de Pastoor hevigh wordende opgestaen, en de Commandeur met wreede gebeerden nader-ende tegen hem uitgevaeren, seggende: "Du keuter Jan, du keuter Jan" en waerop de Commandeur toornigh wordende Ds Smaltius die woorden had toe-geduwd, die in 't eerste point van de beschuldigingen staen.

2 dat de Commandeur geen Sabbath schender is, en dat hij te huis zijnde weinigh praedication versuimt.

3 dat wel eens op een richtelbier questie was gereesen tusschen de Commandeur en een ander man tot slaens cante toe, maer dat sulx aenstonts weder was bijgeleght, dat andersins de Commandeur geen smijter, kijver of vechter sijn, maer een vredsaeem man, die niet een kind soude vertoornen.

4 dat sulx onwaerachtigh zij.

De Commandeur J.Gansevoort hierop binnen geeischt en hem de punten van beschuldiging voorgelesen zijnde antwoorde

1 conform met de Ouderlingen en sijn mede Diacon, met bijvoeginge dat hij gram (=boos) wordende den Predicant oock doenmaels een keutelsamelaar had genoemt

2 betuigt aan Sabbath schenderie onschuldigh te zijn, dat somtijds door nodige affaires wel van huis waer, maer dan oock ter kerkcken ging ter plaetse daer hij hem dan bevond. Bekende voorts dat somtijds wel uit de kercke bleef, dogh niet uit verachtinghe van Gods Woord, maer om des Predicants quade conduite, die oock dickmael in plaatse van des Heeren woord ijdele grillen op den predickstoel bracht, waerom hij liever in huis een capittel in de bijbel las, als hem meer stichtende.

3 bekende dat selve voorval van questie op het richtelbier, voorts of hij een smijter, kijver of vechter zij, versoeckt dat de medeleeden van het Consistorie mogen getuigen.

4 lachent dat hij hem opposeeren soude tegen de ordres van de Kerckenraed, maer bekent dat dickmael niet gehoorsaem is aen de ordres van de Praedican-
cant, die de bedelaers met briefjes hem toerond met last om haer soo of sooveel te geeven waerin Ds Smaltius seer los ter wercke gingh en soo ruim wilde gegeeven hebben, dat het de armen middelen van soo eene plaet-se niet conden lijden.

Ds Smaltius hierop weder binnen geroepen en soodanige antwoorden sijn Eerw. bekent gemaectt wordende, hield staende dat de beschuldigingen waerachtigh waeren. Hadden oock Ouderlingen en Diaconen het Consistorie boeck niet ingesien, sijn Eerw. meinde daertoe niet gehouden te weesen om haer dat boeck te communiceren, maer dat het consistorieboek den Praedi-
cant was toebetrouwt, welcken men als een eerlick man moest gelooven, dat niet anders als nae waerheid daer in soude schrijven.

Ouderlingen en Diaconen verder gevraeght zijnde nae de conduite (=gedrag) van Ds Smaltius antwoorden tot desselfs beswarenisse:

1 dat door de Heeren Raeds Gecommitteerde 4 ducatonen aen sijn Eerw. gelanght zijnde tot drinckgeld (=fooi) voor de meiden. Ds Smaltius dit geld had ondergeslagen, waerover oock naderhand van de Heeren scherp was door gestreecken, en voor eenen schelm en dief uitgemaectt.

2 dat (hij) dagelix bij de huizen omgingh, om de swijne keutels op te gaederen 't welcke de Gemeente seer aenstotelick voorquam, **als** niet overeencomstigh met de weerdigheid en aensien des predick ampts.

3 dat soo men seide, (hij) sigh niet en schaemde beesten, die doodde waeren, of op sterven laegen, jae krenghen, in sijn huisgesin voor spijse te gebruikken.

4 dat (hij) seer naelatigh waer in het houden van catechisatien.

29-07-1704

De Gecommitteerde rapport doende van de saecke Ds.Smaltius vind het Classis geheel geen genoegen in sijn Eerw. conduite, omtrent de Commandeur J.Gansevoort maer improbeert die ten hoogsten, absolverende den Commandeur, verclaerende desselfs suspensie voor nul en 9eener waerde, waerschouwende Ds Smaltius en hem wel ernstigh gelastende, dat sigh in diergelicke saecken voertaen voorsichtiger sal hebben te gedraegen sonder sijne eigene passien in het suspendeeren van het H.Avondmael op te volgen dat oock beter communicatijf sal gaen met sijne medeleeden des Consistoriums, oock haer het consistorie boeck communiceren en de acten laeten teickenen, als zijnde dat boeck niet particulier voor den Praedicant maer voor de geheele Kerckenraed.

Op de punten tot beswaarnisse van Ds Smaltius van de Ouderlingen en Diaconen in de commissie voorgesteld, antwoorde Ds Smaltius in genere dat (hij) beschuldigingen informeel achtete van personen die onder censure stonden, gelijk de Commandeur.

Antwoord: voorts op elk in specie.

1 Lochent dat (hij) 4 ducats voor de meiden had ontvangen, maer had alleen genoten een summa van 3 ducats en 6 lichte schellingen dogh niet voor de meiden maer voor hem selven, wegens een of ander dat de Heeren Gecommitteerde had geleverd, verklarende dat hem nog niet genoeg tot contentement (= tevredenheid) was gegeven en dat (hij) bereid was met de Heeren te rekenen.

2 Bekent het opsamelen van de swijne keutels en can niet sien hoe daerover enige beschuldiging can worden ingebracht, vermits in hetselve geen moreel quad is.

3 Oordeelt dat (hij) niet culpabel (=schuldig) is wanneer (hij) de vrijheid gebruikt, die het nieuwe testament geeft, omtrent bloed en het verstikte.

4 Betuigt niet naelating, maar gewillig te zijn omtrent het houden van catechisatien, en was de gemeente nalating om de catechisaties bij te wonen, con zijn Eerw. niet beeteren.

't Classis sulx antwoorden met weinig genoeg en aanhorende, verstaat dat Ds Smaltius bij provisie (= voorlopig) sub reatu sal bijven en dat de saecke van het drinckgeld nader sal worden ondersocht bij de Heeren Gecommitteerde en andere soo hier van mochten kennisse draegen, weick ondersoek Ds Klugkist, scriba, en Ds Hoisingius (van Noordbroek) word aanbevolen.

17-03-1705

Stond binnen Commandeur Jan Gansevoort en klaegde dat Ds Smaltius hem noch niet hadde geadmitteert tot het H.Avondmael, en dat ook tempore visitationis sijn huis niet quam besoecken, versogt verders dat het kerckenprotocol mogt worden gevisiteert en hetgene aldaer tot lijnen laste bevindlick, mogt worden geroyeerd.

Ds Smaltius, gevraagd, gaf te kennen, niet te weten, dat hem een classikale acte desen aengaende was voorgelezen waerop het E.Classis hem gelaste de conclusie van 't voorgaande te observeren en hem, Jan Gansevoort, bij de eerste gelegenheid tot het H.Avondmael te admitteren, om also die classikale acte hem destijds voorgelezen, ten spoedigsten te voldoen.

21-04-1705 Classikale vergadering gehouden tot Winschoten

Ds Smaltius heeft volgens last sijn consistoriael kerckeboek aen de vergadering overgelevert, waerin een acte geslagen was raackende Jan Gansevoort, die daerdoor meende geledeert (=gekwetst) te sijn, alwaerom oock selfs niet konnende compareren (= verschijnen), een missieve (= schrijven, boodschap) oversond met een attestatie (= verklaring) van twee Ouderlingen en een Diaken onderteckent van inhoud dat Ds Smaltius op 3 Apr. 1705 in Consistorie zich gants onversoenlijk hadde vertoont en gesegt, dat die classikale acte waerbij sijn E. gelast wierde voorschr. Jan Gansevoort tot het H.Avondmael te admitteren (dat) het was achterbacks opgemaect en dat Jan Gansevoort het Classis had weten te misleijden.

Ds Smaltius verstaen lijnde, seijde dat (hij) sich met Jan Gansevoort niet

konde versoenen, wegen nieuwe swarigheden die sich opdeden, dewelcke in de consistoriale acte bevindtlick waren.

Ds Smaltius buijtenstaende, is deze gehele saack van de H. Broederen rijpelic overwogen en besloten om door de Praeses (voorzitter van de Classikale vergadering) sijn E. toe te voegen, gelijk geschied is, dit naevolgende:

1 dat die consistoriale acte in het kerckenboeck tegen Jan Gansevoort gantselick niet voldoet aen 't E. Classis, als sijnde sonder voorkennis van de kerckenraet door eijgenbeweging van Ds Smaltius opgemaect, oock na-derhand aen de kerckenraet niet vertoont, noch voorgelezen, veel min on-derteeckent

2 dat Ds Smaltius in die acte aenteckent dingen, die niet gnoegsam bestaen en alvorens weggelegd sijn.

3 dat het E. Classis sich geledeert vind door die harde expressien, in den kerckenraet gebruyckt, volgens attestatie en dat het E. Classis meer gnoegen soude scheppen in 't gehoorsamen aen voorgaende classikale conclusie dato den 29 Julij 1704

4 dat hij voorschr. Ds Smaltius sub reatu moste verblijven niet alleen wegen dese sijne ongehoorsamheid en onversoenlickheid maer oock wegen die andere pointen.

5 dat het kerckenboeck sal verblijven bij het E. Classis tot nader onder-soeckinge en dat Ds Smaltius en Jan Gansevoort neffens eenige leden van 't kerckenraet sich op de naeste Classikale vergadering tot Wedde sullen hebben te vervoegen om geconfronteert en so mogelijk versoent te worden.

De vertering van de gecommiteerde in de saecke van Ds Wilman (van Veen-dam) (op dezelfde vergadering werd ook over hem gesproken) en Ds Smaltius blijft tot last van 't E. Classis bij provisie.

(D.w.z. dat de verteringen door de gecommiteerden gedaan, voorlopig door de classis zullen worden gedragen. Het was nl. de gewoonte dat degene, die aan een onderzoek werd onderworpen, bij veroordeling, de kosten van de vergadering en de verteringen van de commissieleden moest betalen.)

16-06-1705

De saecke van Ds Smaltius en Jan Gansevoort is nae veele ondervraegingen, debatten en confrontatien daerheen gedirigeert dat parthijen coram facie Classis (ten aanschouwe van de gehele Classis) en in tegenwoordigheit van twee Ouderlingen uyt haerlieder gemeente, sijn bevredigt en versoent, gevende elkander de rechter hand tot een teecken van amnestie der vorigen verschillen en bewijs van sincere (= oprechte) liefde en vriendschap.

Nae dat alvorens de geboeckte actens tegen J. Gansevoort in het kerckenboeck bevindlick, waren uytgesneden en weggenomen en hij, Ds Smaltius, belofte hadde gedaen, sich inkomstig te sullen onthouden van soedanigen slordigen en aenstotelicken handel in sijn mestvergaderen en krenge aen te halen, sijnde tegelijck daerover van Ds Praes. scherpelick gecensu-reert met intimatie nomine Classis (= aanzegging namens het Classis), dat indien tegen vermoeden, (hij) sich hierin verders quam te vergrijpen als-dan een suspensie (=ontheffing) voor sijn E. soude gereet sijn.

Desen niet tegenstaende blijft Ds Smaltius sub censura (=onder censuur) wegens sijne reeckening, die met de Ed. Nog. Heeren Gecommiteerde uyt den Raad van State heeft te vereffenen, insonderheid om het E. Classis ge-noegen te geven wegens die bewuste beschuldiging.

04-08-1705

Sprekende van de rekeningen van Ds Smaltius klaegde sijn E. niet te weten wat de beschuldiging en wie de beschuldigers waeren en hoe (hij) sich in desen hadde te gedragen, waerop hem van Ds Praes. tot antwoord wierde toegevoegd dat de beschuldiging en beschuldigers genoegsaem bekent waren. Waerbij Ds Rustinga (van Oude Pekela) voegde een bericht dat aan sijn E. waeren gegeven ses ducatonen en daerenboven 4 ducatonen voor de bode.

Ds Smaltius repliceerde dat voor de bode niets gegeven was, alwaerom het E. Classis om te antwoorden op sijn E. versoek, hoe (hij) sich hierin hadde te gedraegen, raedsam 't vond, dat sijn E. met een broeder uit de vergadering bij voorbeelt Ds Klugkist, neffens, de bode Meurs sich ver-voegde bij de Heer van Dijksterhuys en de Heer Raadsheer Tamminga om voorsch. rekening te vereffenen.

15-09-1705

De saacke van Ds Smaltius blijft levendig.

Hoe het gesprek met de gecommiteerden van de Raad zijn verlopen is niet bekend.

Bijna twee jaar later: 26-04-1707

Ds Smaltius stelde voor, wat te doen omtrent een lidmaet der gemeente, een en andermael door de Pastor en kerckenraet te samen vergaderd sijnde, van de Pastor uit naem des consistori present sijnde, geciteerd wierde en echter niet compareerde.

Antwoord van het Classis:

Dat soo een lidmaet door 't E. Consistorium van het H. Avondmael mag worden gesuspendeert.

Vraagt ds Smaltius hier naar de bekende weg?

*****

T I J D S C H R I F T E N

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Knigge, te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

"Gens Nostra", maart 1995.

J.A.de Boo, "Heraldiek in de Groningse Ommelanden, een modieus fenomeen". (Vanaf het midden van de 13e eeuw voerden burgers heraldische emblemen in hun zegels. Het eerst vinden we door burgers gebruikte heraldische zegels in Maastricht, na korte tijd ook te 's Hertogenbosch. In de noordelijke provincies vond het gebruik het laatst ingang. Het oudst bekende zegel is dat van de prefect Egbert. Het hangt aan acten uit 1263, 1276 en 1258. Aan de zegels van het geslacht Ripperda te Farmsum is de ontwikkeling tot wapenzegel goed te volgen. Helaas beschikken we nog niet over een goed gedocumenteerde wapenverzameling voor Groningen.

M.M.G.M.Richter, "Het Registre Civique uit 1807/1811. Een genealogische bron voor Sint Odiliënberg".
H.Th.M.de Raad, "Cool te Culemborg".
E.M.M.Erkens/N.A.Hamers, "Blik op de genealoog, landmeter en mens Alexander Franciscus van Beurden (1857-1934, genealoog in Limburg).
W.J.van Grondelle, "Het historisch kadaster als bron voor genealogisch onderzoek" (betreft de stad Geertruidenberg).
Mr.W.Downer, "Wegwijs" nr. 10 De kalender (III) (De

"Gens Nostra", april/mei 1995.

In verband met de Genealogische Dag op 20 mei 1995 te Haarlem is dit dubbelnummer van "Gens Nostra" geheel aan Haarlem gewijd.

"Stad en Lande" jaargang 4, 1e kwartaal 1995.

Een "special" over het onderwerp "Chaos en willekeur, het jaar van de bevrijding in Stad en Ommeland". "Vijftig jaar geleden werd Groningen bevrijd van de duitse onderdrukking, het laatste oorlogsjaar was een jaar van chaos en willekeur geweest. Wat er toen gebeurde, in Groningen, in Nederland, in de wereld beschrijft deze speciale aflevering van "Stad en Lande" die in samenwerking met de Stichting Oorlogs- en Verzetsmateriaal Groningen is geproduceerd. (Genoemde stichting is tegenwoordig nog gehuisvest in het Gemeentearchief van Groningen, Viaductstraat 3a aldaar.

"Quellen und Forschungen zur Ostfriesischen Familien- und Wappenkunde", 1995, Heft 2.

Helmuth Doeden, "Pastor Hilrich Bolhuis, 1833-1892". (Zoals de naam Bolhuis al doet vermoeden had deze "reformierte" predikant Groninger voorouders: Hij was de zoon van Klaas Willem Bolhuis en Trijntje Huizinga (die trouwens uit Emden stamde) en kleinzoon van Willem Clasen Bolhuis en Hilje Peters. Laatstgenoemden verlieten eind 18e eeuw Groningen en vestigden zich om geloofsredenen te Emden. W.C. Bolhuis werd "catecheet" op Nesserland, een eiland tegenover Emden met 7 huizen en 39 bewoners. Hilrich Bolhuis was predikant te Dykhausen, Neustadt-GBdens en te Mitling-Mark.

Prof.dr.Harro Buss, "Abstammung des Predigers Hayo Bruns in Marx, nach seinen eigenen Aufzeichnungen" (Op 27 november 1820 begon ds. Hayo Bruns te Marx met het aantekenen van allerlei persoonlijke en andere gegevens. Deze gaan door tot 1856, daarna tot 1871 voortgezet door zijn zoon Bruno Bruns. Deze notities omvatten een boek van 254 bladzijden, met nog losse inlegvellen. De genealogie begint in 1630 en eindigt in 1856.

"Waardeel", 1e kwartaal 1995.

H.J.Hummel, "De macht van het huwelijk. De familie Kymmel als lid van de Drentse elite". (Uit Duitsland afkomstige familie die door "introuwen" in belangrijke Drentse families zich een machtige positie wist op te bouwen vóór en na de Franse tijd).

H.R.Tupan, "Vier silveren wapens". "Zegelstempels van de Drentse staatskerk uit 1632". (Van de vier classes van de Hervormde kerk in Drenthe zijn de zegels van twee ervan bewaard gebleven: één van de Provinciale Synode, één van de classis Rolde. Die van de classes Emmen en Meppel zijn niet meer voorhanden).

José Martin, "Gedane zaken. De botermaker".
Roel Sanders, "De Valther schans" (Maakte met Coevorden, Emmerschans, Bourtange, Oude- en Nieuweschans deel uit van de verdedigingslinie in Noordoost-Nederland. De Valtherschans verdedigde de "Valther dijk", de verbinding van het Klooster Ter Apel naar Drenthe. Aangelegd circa 1621 als "redoute". In 1665 lagen er circa 700 voetknechten).

BOEKEN

In november 1994 verscheen de genalogie van de familie Meendering, samengesteld de heer G.Luth te Heiloo. In het septembernummer van het blad "Westerwolde" zult U een beschrijving van dit boekwerk aantreffen.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

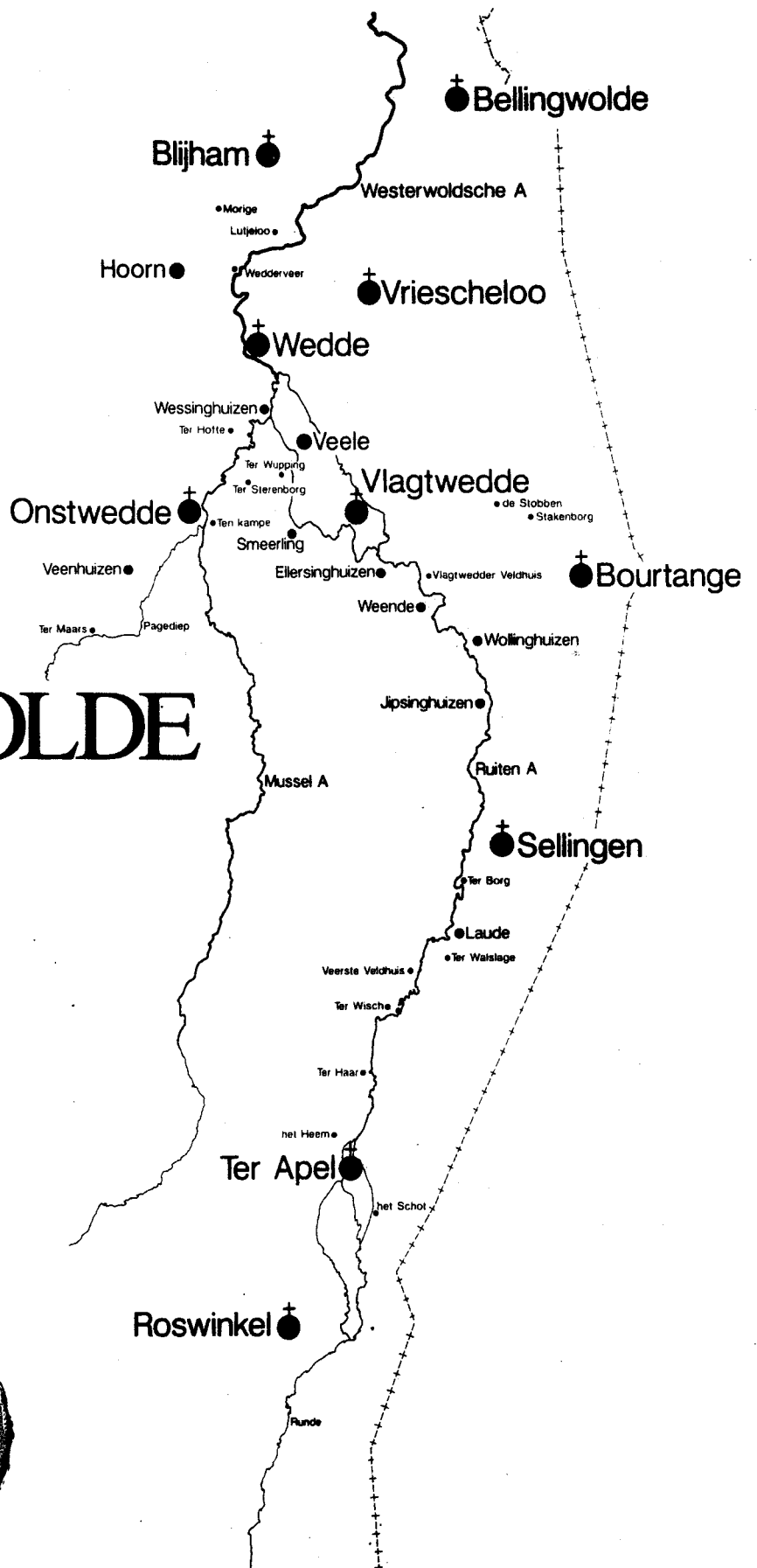
VOOR

GENEALOGIE

EN

● HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 16 no. 3,
september 1995.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

JAARGANG 16 No-3,

SEPTEMBER 1995

REDACTIE:

S.H. ACHTEROP
ds. W. HORLINGS
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 05958-1289/1630.

SECRETARIAAT:

- * lidmaatschap Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
- * abonnementen M. Hardenbergstraat 3,
- * administratie 9648 LD Wildervank.
- * archief tel. 05987-13095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 05990-17272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal
* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

- * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
- * donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

INHOUD:

Dieuwke Valk Lucassen, "WESTERWOLDER IMPORT I", voorouders van Trijntje Peters Brunts, e.v. Hindrick Mennes.	blz. 59.
Jan Johan Kuiper, "WEGENS SCHENKEN NA DIE BEGRAFENISSE"	blz. 72.
E.G.Schrage, "ALLOCHTONE FAMILIES IN WESTERWOLDE",	blz. 79.
E.G.Schrage, "BOEKEN",	' blz. 83.
"TIJDSCHRIFTEN",	blz. 84.

*****

WESTERWOLDER IMPORT I

Voorouders van Trijntje Peters Brunts, e.v. Hindrick Mennes

Dieuwke Valck Lucassen

I

SEBO HAYENS

* ca 1475

+ na 1548 Lesterhuis

Kinderen:

* ca 1505 Hayo Sebes huwt 10-06-1537 Jantien Egbarts (volgt II)

huwt 07-11-1548 Siben Luffers?

Sebo Hayens verwisselde het Eels-huis (Siddeburen?) voor het Lesterhuis in Luttje Termunten en gebruikte daar 300 grazen land van het klooster Heiligerlee, met 8 grazen egenland in Grote Termunten.

II

HAYO SEBES

* ca 1505 Lesterhuis

+ ca 25-12-1567 Lesterhuis

huwt

Weiwerd?

10-06-1537

JANTIEN EGBARTS

* ca 1510 Weiwerd

+ voor 1548

huwt

Lesterhuis?

07-11-1548

SIBEN LUFFERS?

Kinderen:

* ca 1538 Brunt Hayes huwt te Dingweer 22-07-1566 Vookel Peters (volgt III)

* ca 1549 Aelcke Hayes huwt te Embden 08-02-1579 Focko Aepkes

III

BRUNT HAYES

* ca 1538 Weiwerd?

+ 08-12-1594 Dingweer

huwt

Dingweer

22-07-1566

VOOKEL PETERS

* ca 1536 Hemert

+ 00-07-1624

d.v. Peter Simons

wed. v. Bartolomeus

Rewinckes

Kinderen:

* 00-10-1570 Jantien Brunts

* 28-01-1573 Peter Brunts

huwt 20-11-1608

huwt te Dingweer

huwt te Inaliding

Eltko Luirts

06-02-1606 Trijntien Cnols (volgt IV)

18-01-1623 Hindricktien Jans

Bartolomeus Rewinckes, zoon van Rewinck Snelles en Hille, kleinzoon van Snelle Boelens en Etteke, al voorsaten op Dingweer, daer med' sij vreister is getrouwt A° 1551 op dach altera mathia, in 't 15 jaer hoeres olders. (alteri mathia=dag na 24 februari)

ANNO 1594, DEN ACHTEN DACH DECEMBRIS, STARF DE ERSAME UND FROME MAN BRUNT HAIENS THO STEDUM UND LICHT HIR BEGRAVEN, GORT WIL SIN SELE GENEDICH SI. MORS ULTIMA LINEA RERUM. (Grafscrift te Stedum - GDW 3507)

IV

PETER BRUNTS

* 28-01-1573 Dingweer
+ 04-03-1660 Dingweer

huwt
Dingweer
06-02-1606

TRIJNTIEN CNOLS

* ca 1580 Startinguizen
+ 15-11-1618 Dingweer
d.v. Claes Cnol

huwt
Inalding
18-01-1623

HINDRICKTIEN JANS

* ca 1590
+ 02-08-1657 Dingweer
d.v. Jan Hindricks

Kinderen:

en Nanie Bonnes

* 02-07-1607 dochter + 13-07-1607
* 08-09-1608 zoon + 27-09-1609

* 29-06-1624 Brunt Hayes huwt te Stedum
* 20-04-1627 Trijntje Peters huwt te Dingweer?
* 09-09-1629 Nanie Peters + 31-05-1631

19-05-1661 A e c k t i e n
Ylptsema (volgt 1)
30-03-1645 Hindrick Mennes
(volgt V)

Schatregister verponding 1630 Peter Bruns Stedum 66 grazen.

9/11-07-1655 Peter Bronts tot Steem koopt bij keerskoop 20 grazen land van Menno Bennes en Aechte tot Stedum, bepaald is dat het huis en schuire daarop staand in de koop versmolten sullen, koopsom 300 car.gl. per graz. (RAG, Hoge Justitiekamer, 1354, p 251)

17-07-1666 Midwolda - Hindrick Mennes en Trijntien Peters Brons ter eener en Brondt Hayes tot Stedum ter andere zijde. Efscheiding van huis en alle landen dewelcke hare lieve olderen als wijlen Peter Brons en Hindricktien gewesene eeluiden tot Stedum hebben nagelaten.

Brondt Hayes:

Het huijs Dingweer, overdracht van het land, waar het huis op staat, mit linnen, tinnen, alle huismans gereedschap en levendige have;
De landen bij Stedum, die bij de plaetse Dingweer behoren;
Een heert landes in het caspel Stedum;
Het land op de Meeden;
Een heert landes op de Groote ter Munten;
Al het andere land ter Munten gelegen;

Het land in het caspel Woltersum en tijn grasen
veenland ten Post gelegen.

Hindrick Mennes en Trijntien:
2 heerten land tot Hemert, de ene Boelsuma en de andere
Jan Eelincks Wyrda geheten;
Alle landen in het caspel Tyallinge;
Het land tot Grunskens;
Een heert land tot Baamsum gelegen, uitgezonderd 2
grazen vrij land, die Hindricktien, de dochter van
Hindrick Mennes, door haar grootvader zijn geschonken;
Al het land in het caspel Ten Poste.

1.
BRUNT HAYES en AECKTIEN YLPTSEMA
Landbouwer
* 29-06-1624 Inal ding * ca 1625 Schildwolde
+ 17-08-1710 Schildwolde
x 19-05-1661 Stedum d.v. Harcko Ylptsema
en Aeltien Scheltes
Kinderen:
* 01-03-1662 Hindricktien Bruuts x Johan Theodori 25- 10- 1685
Westerlee (1.1)
* 22-12-1663 Aeltien Brunts x Meinardus Vinckerts 18- 04- 1679
Schildw. (1.2)
x Hindricus Proust 21-01-1700
Scharmer
* 04-02-1666 Peter Brunts x Hillechien C. Kruizinga
02 - 02 - 1704
Lellens (1.3)
* 08-01-1668 Boutien Brunts + 03-05-1669

Brunt Hayes Brontsema, landbouwer op de hofstede Dingweer bij
Kroddeburen onder Lellens, was Rekenmeester en komt voor bij de
Landdag-comparanten voor Stedum (1681) en voor Schildwolde (1698 en
1704). Als meier van 12 grazen wordt hij genoemd in 1669 en 1670.

10/17-11-1680 De erfgenamen van Lippe en Pieter Hendrix verkopen
bij keerskoop aan Rekenmeester Brontsema derselve
heert landes met behuizinge, boomen en plantagie
tot Stedum gelegen, grrot 35 grazen voor 3850
car.gl.
(RAG, Hoge Justitiekamer, 1355, p 119)

12/19-01-1681 Rekenmeester Brontsema koopt van gravinne van
Steenbuck (geb. Ripperda) plaatse tot Schildwolde
ende de behuysinge van Jacob Jans beklemd bestaande
in 92/3 parten ackers, + 8 deimten hoylant, + 4
deimten land + 20 deimten provinciael land.
(RAG, Hoge Justitiekamer, 1355, p 132)

13-11-1685 Brunt Hayes koopt van Lippe Aljes tot Hemert en
Cornelis Derkx tot Stedum, v.m., Hindrick Harms tot
Hemert, voogd, over Lippe Aljes onmondige kinderen
bij Harmtien Jans in 'echte gewonnen, een heemstede

te Hemert met nog de helft van het heem waar Tia Cornelis tijdens zijn leven heeft gewoond, strekkende beide henen ten noordwesten aan de grond van de erfgenamen van d'Heer Onno Tamminga, ten noordoosten aan de Heemerderweg en vooraan aan des kopers eigen land. (Ten Post, RA XXd*)

24/31-03-1686 Ripperda van Farmsum verkoopt de helfte van Cornelis Joest heert tot Schildwolde, groot 7 akkers + de helft van 18 deimten + 10 deimten, alles half mandelich met de Heer Rekenmeester Bronsema, aan Vaandrich L. Hamminck voor 620 car.gl., die verklaarde het selve voor Rekenmeester Bronsema getrocken te hebben, dewelcke also als meest biedende hiervan koper is gebleven.
(RAG, Hoge Justitiekamer, 1357, p 88)

22/29-06-1687 Rekenmeester Brontsema, Ontvanger Juliens, Secretaris Vinckers en de Heer Wijchel kopen van de Heer Jhr Parceval beide huysen of borgen tot Siddeburen met annexen en landerijen, groot 5 akkers, voor 10.400 car.gl.
(RAG, Hoge Justitiekamer, 1357, p 129)

15-02-1689 Brunt Hayes koopt van Sicko Hilties (Scheltema) tot Schildwolde, e.v. Greetie Fockens Ziertsema, een heerd land tot Schildwolda gelegen, Jeldinga genaamd, groot 8 ackeren en alle andere landen die hem volgens een scheidbrief van zijn ouderlijke goederen zijn toebedeeld. Hebbende voornoemde 8 ackeren tot naaste swetten: de Schilt ten noorden, Hidde Harmens erfgenamen ten oosten, de Sijpe ten zuiden en d'Heer Lodewijck Wijchel met consorten ten westen. De verkoper verklaard dat de kooppenningen betaald zijn door afgeloste verzegelingen, obligaties en verschenen interessen. Wijders bekende Rekenmester Brontsema op de boedel van het sterfhuis van des verkopers ouders zall. Hiltio Schilts en Anneke Jans niet meer te hebben pretenderen. (Ten Post, RA XXd*)

Harcko Ilpsema en Aaltje Scheltes woonden op de Ilpsema Heerd te Schildwolde. Op deze heerd rustte een collatierecht van een stem, waarvan o.a. in 1755 door de nazaten van Meint Claassen Vinckers gebruik werd gemaakt. De heerd is dus door Aletta (Aeltien) Brontsema in bezit van de familie Vinckers gekomen.

1.1 Henrica Bronsema en Johan Theodori
Assessor
* 01-03-1662 Dingweer * Groningen
x 25-10-1685 Westerlee

Kind:

* Groningen 21-03-1693 Geertruida

1675 Universiteit Groningen - Johannes Theodori, Groninganus.

30-07-1720 Henrica Bronsema verkoopt aan Harcko Vinckers en Audina de Jonge een heerd land van 16 akkeren. Dit bezit grensde ten oosten aan het bos van Schattersum, later Wychgelsheim en droeg de naam Sipko Vinckers Heerd.

1.2 Aletta Bronsema en Meint Claassen Vinckers
Secretaris der Ommelanden in Groningen
* 22-12-1663 Dingweer * 23-05-1656 Winschoten
x HC 15-03-1679 + 16-05-1697
z.v. Jan Meints Vinckers
en Renske Sibinga

Kinderen:

- * Schildwolde 19-04-1682 Jan Meints Vinckers,
landb.op Jeldinga x Tjawtijn Kruizinga
- * Groningen 27-07-1684 Henrica Vinckers x Eyso Hagenouw
- * Groningen 03-04-1686 Regina Vinckers, overl. 26-09-1694 aan de
kinderpokken
- * Schildwolde 18-09-1688 Harko Ilpsema Vinckers,
brouwer, x Audina de Jonge
- * Groningen 20-11-1690 Bront Hayes Vinckers,
Capt.-Lieut. x Maria Geertr. Mahu
x Elisabeth Wedda
- * Groningen 27-03-1693 Eppo Hendrik Vinckers,
predikant x Rebecka Brumleve
- * Schildwolde 26-08-1695 Petrus Vinckers,
landb. op Luitenantsh. x Nisa Edzens
x Elisabeth Ebels

Renske Sibinga is een dochter van Eppo Frericks Sibinga, jur. doct. rigter van Westerwold en Engeltien Harmens, en kleindochter van Frerick Eppes en Renske Memmes. (zie voorouders Hindrick Mennes)

Aletta Bronsema hertrouwde te Scharmer op 21-01-1700 Hindricus Pruiist, gewezen ritmeester in het reg. van de gen. luit. de Graaf von Tilly, uit dit huwelijk nog 2 kinderen.

1.3 Peter Brons en Hillechien Cruizinga
* 04-02-1666 Dingweer * ca 1687 Hogemeeden
+ 1708-1712 + 07-12-1764 Wittewierum
x 02-02-1704 Lellens d.v. Cornelis Crusinga
en Cornelisje Wijbes?

Kinderen:

- * Lellens 20-11-1704 Brondt Brondsema
- * Lellens 02-04-1706 Brondt x Catharina Menses 17-06-1731 Lellens
h.c.10-05-1731 Eexta
- * Lellens 15-01-1708 Cornelis x Freke Stenhuis 15-07-1736

Godlinze

Hillechien Cruizinga hertrouwde te Lellens op 01-01-1712 met Rekenmeester
Jacobus Themmen, geb. te Eexta 29-08-1685 en overleden te Wittewierum op
22-07-1764. (GUM 4285)

Catharina Menses, d.v. Menso Jans, kerkvoogd Eexta en Anke.
Freke Stenhuis, d.v. Bronno Siabbes van Stenhuis en Anje Wijbes van
Maarhuis ('t Zandt).

ANNO 1764, DEN 7 DECEMBER, IS OVERLEDEN IN HET 79STE JAAR HARES OUDERDOMS JUFRAUW
HILLECHIE CRUISINGA, WEDUWE WYLEN DE WELEDELE HEER JACOBUS THEM MEN, IN LEVEN OUD
GEDEPUTEERDE STAAT DEZER PROVINCIE EN MEEDE MONSTERHEER DER OMMELANDEN ETC.
(Grafscript Wittewierum, GDW 4286)

TER GEDAGTENIS VAN DE E. BRONT HEIES BRONTSEMA OP BOELSEMA TE LELLENS, IN LEEVEN
GECOMMITTEERDE RAAD DER OMMELANDEN TUSSEN DE EEMS EN DE LAUWERS EN MEEDE
OUDERLING DESER GEMEENTE ETZ., OVERLEDEN DEN 15 JUNIUS 1786 IN HET 81STE JAAR ZIJNS
OUDERDOMS.

TE LELLENS IN DEN KERKENRAAD / EEN OUDERLING MET RAADT EN RAADT / ALS MEEDE IN
DEN BURGERSTANDT / GECOMMITTERDE RAADT VAN 'T LANDT / IN 'T BOERBEROEP OP BOELSEMA
OP HEEMERTS GRONT WAS BRONTSEMA / SYN LICHAAM RUST HYR IN HET STOF / VERRYST HY
EENS, 'T SY TOT GODTS LOF. (Grafscript Lellens, GOW 2292)

TER GEDAGTENIS VAN CATHARINA MENSES, HUISVROUW VAN BRONT HEYES BRONTSEMA OP
BOELSEMA TE LELLENS, OVERLEEDEN DEN 29 JANUARIUS 1781 IN HET 73' JAAR HAARES
OUDER DOMS.

IN 'T GROOT OLDAMBT, VAN MENSES STAM / IN D'EEXT DEES' VROUW HAAR OORSPRONG NAM
DAARNA VEREENT IN ECHTSTANDT / MET BRONTSEMA DOOR GODES HANDT / MET WELK' ZY
VYFTIG JAAR GESONT / BYNA VERKEERDT OP HEEMERTS GRONT / EN TOEN HYR KEEREN MOEST
TOT STOF / OG MOGT' ZY SYN DEN HEER TOT LOF. (Grafscript Lellens, GDW 2290)

TER GEDAGTENIS VAN DE E. CORNELIS BRONTSEMA OP DINGWEER TE LELLENS, IN LEEVEN
EXTRA-ORDINARIS GECOMMITTEERDE RAAD DER OMMELANDEN TUSSEN DE EEMS EN DE LAUWERS
EN MEEDE OUDERLING DESER GEMEENTE ETZ., OVERLEDEN DEN 16 FEBRUARI 1780 IN HET 73''
JAAR ZYNS OUDERDOMS.

'T STERVEN IS WEL ALLER DEEL / MAAR HET SCHEELT IN D'UITKOMST VEEL / D'EEN STERVT
TOT EEN ZAAL'GE VREE / D'ANDER TOT EEN EEUWIG WEE / ZAALIG, DIE DIT SO BESINT
DAT HY CHRISTUS ZOEKT EN VINT / DOOR GELOOV VROEG MET HEM LEEFT / 'T STERVEN HEM
GEWIN DAN GEEFT. (Grafscript Lellens, GDW 2289)

TER GEDAGTENIS VAN DE E. FREKE STENHUIS, WEDUWE VAN DE E. CORNELIS BRONTSEMA, IN
LEEVEN WOONENDE OP DINGWEER TE LELLENS, OVERLEDEN DE 28 AUGUSTUS 1788 IN HET 81STE
JAAR HAARES OUDERDOMS.

DOOR DEN DOOT DE GEEST ONTNOMEN / SYN WY HYR WEER 'T SAAM GEKOMEN / EN VEREENT NA
LIGCHAAMS STANT / TOT DAT EENS DES HEEREN HANT / ZIEL EN LIGCHAAM WEER ZAL PAREN
OCH, MOGT HY ONS DAN VERGAREN / TOT SYN VOLK EN HEEMELS HOF / OM HEM DAAR TE
ZYN TOT LOF. (Grafscript Lellens, GDW 2293)

V

TRIJNTJE PETERS BRUNTS huwt	HINDRICK MENNES
* 20-04-1627 Dingweer	Dingweer?
+ na 1686 Midwolda	30-03-1645
	* ca 1610 Midwolda
	+ 1671-1684 Midwolda
	z.v. Menne Hindricks
	en Fockjen Fockens

Kinderen:

* ca 1646	Nanje h	uwt te Midwolda	20-04-1665	Ritzius
				Homerus
				(volgt 1)
* ca 1647	Fockien	huwt te Midwolda	21-11-1670	Eggo Ubckens
				(volgt 2)
* 17-07-1648	Wipke	begr. te Midwolda	14-07-1666	
* 30-06-1650	Menne	overl.	05-1683/11-1689	
* 22-05-1653	Peter Brons	overl.	voor 09-1653	
* 10-09-1654	Peter Brons	begr. te Midwolda	12-12-1654	
* 12-01-1656	Peter	begr. te Midwolda	28-02-1656	
* 12-01-1656	Hindriktien	begr. te Midwolda	26-06-1666	
* 01-06-1660	Peter	huwt te Midwolda	01-06-1684	Swaantje
				Dries
				(volgt VI)
		huwt te Vlagtwedde	00-10-1686	Lukje Jacobs Decker

* 28-04-1667 Den 28 is van mij in den Pekel gedoopt Trijntien, huisvrouw van de E: Hindrick Mennes.

Hindrick Mennes komt 12-05-1665 voor als één der gecommiteerden van de pastorie- en vicariegoederen te Midwolda, was hopman van Midwolda vanaf 26-07-1667 en kerkvoogd te Midwolda vanaf 19-06-1671.

(RA V jj 2 en RA V bb 3)

09-02-1659 Midwolda - Hindrick Mennes, Aeyso Abels en Berent Hindricks, voogden over wijlen Eije Eppes, (gewesen huisvrouw van Tiacko Bruns tot Midwolda) nagelaten kinderen ter ener en Tiacko Bruns en Geessijn Fockens, eluiden ter andere zijde.

Voormonders verkopen aan Tiacko Bruns en Geessijn de gehele nalatenschap die zal. Eije aan haar kinderen heeft nagelaten, voor 3390 car.gl. en nog 3 Rosenobels.

29-04-1660 Scheemda - Jacob Richts en Tette Nannes verkopen aan Hindrick Mennes en Brunt Peters soodanige behuisinge, mit doren, vensters, holt, Stien, ijser ende glaswerck, hecken, wringen, stricketten, geboomte en plantagien om die behuisinge als zij voor desen op Hindrick Mennes en Brunt Peters heerd landes op de Mieden bewoont hebben voor 700 car.gl. Jacob Richts behoudt de uitgeseijde rogge, nu op 't lant staende, om op de harffst te mogen daer off te voeren.

12-05-1660 Midwolda - Hindrick Mennes en Brondt Haijes verkopen aan

Luint Egges en Frouwke, woonachtig in de Eexterhamrick, sodane huijs en schuijre mit plantagie, geboomte, seckere weringen, schutten en schutpalen, eerdt en nagelvast, holten en glasen vensteren, van gelijcken de beklemminge van sodane heerd landes, staande en gelegen op di mieden in 't Oldampt, so door Jacob Richts en Tette is bewoont en gebruikct geworden voor 2600 car.gl. en een gouden ducaton.

15-09-1663 Midwolda - Hindrick Mennes en Trijntien versetten voor de tijd van zes jaar aan Toncko Ulyus en Beertien van Midwolda haar behuizing mit geboomte en plantagie als ook 50 deimaten landes staande en gelegen op drede? omtrent de olde dijck in Midwolda, zoals Toncko en Beertien zes jaren heerwaarts bewoont en gebruikct hebben voor de summa van 5750 car.gl.

26-07-1667 Midwolda - Hopman Hendrick Mennes en vrouwe Trijntien Peters zijn schuldig wegen haar vader Menno Hindricks aan Reijnier Mentkens en Ayelke (Tiddens), echteluiden in Noordbroek de somma van 1150 car.gl. en beloven voor het gebruik jaarlijks te betalen op May 50 car.gl. en 10 stbb. tot den dach van effectuele aflossinge en betalinge en de eerste rente hijr van sal verschijnen op May 1668.

3/10-9-1690 Trijntje Bruns verkoopt aan Rekenmeester Brontsema vijf juck gelegen tussen Abweer en Snackerbuiren tot Tynallinge voor 65 car.gl. per juck.
Verkoopt een acker te Tynallinge, groot een vierendeel juck. De setters bieden 30 car.gl. Ende also bij de eerste keers uitganck als de laatste keers uitganck geen opbot is gedaan sijn de setters hier van als de meest biedende coopers geworden.
Verkoopt de gerechte helfte van twee heemen tot Tynallinge bij het kerckehoff aldaar gelegen, waarvan Eltjo Jelmers de andere helfte is competerende, aan Jan Lodewijck Schenes voor 30 car.gl.
Verkoopt 2 jucken te Tynallinge aan de setters Ritse Cornelis.
Verkoopt juck op Tynaldiger Meeden aan de setters.
(RAG, Hoge Justitiekamer, 1358, p 114, 115, 116, 117)

1. **NANJE HINDRIKS**   **X**

* ca 1645 Midwolda
+ 1666 Meeden
x 20-04-1665 Midwolda

Kind:

* 1666 Ida Homeri + 21-08-1721 te Vlagtwedde

RITZIUS HOMERUS

Predikant te Meeden 1663
* ca 1640 Meeden
+ 17-06-1666 Meeden
z.v. ds Homerus Wigboldi
en Baewe Sijbels

Beiden zijn aan de pest gestorven. Ds Homerus Wigboldi stierf op dezelfde dag als zijn zoon, eveneens aan de pest.

20-04-1665 Midwolda - Bruidegom en bruid zijn tevreden met de goederen en boedelen als de olderen beidersijts haar beloofd hebben mee te geven, welke goederen niet gemeen zijn.
Lijfsgaven: bruidegom en bruid - 500 car.gl.

Dedingsluiden bruidegom:

Homerus Wigboldi en Baewe Sijbels - vader en moeder
Wilhelmus Toxopeus - zwager, e.v. Ida Homerus,
Johannes Christianus Harmanni - zwager, e.v. Wijd Homerus,
Livius Nicolaidus - zwager, e.v. Assa Homerus.

Dedingsluiden bruid:

Hindrick Mennes en Trijntien Peters - vader en moeder
Eltio Popkes - oom
Brundt Haijes - oom.

Ritzius Homerus was de kleinzoon van ds. Wibbo Hommes/Wigboldus Homerus en Asse Eltekens. Zijn grootmoeder was een zuster van Hendrick Eltekens, de grootvader van Nanje Hendricks.

Yda Homeri wordt, 3 jaren oud, vermeld onder de classicale wezen op 20 april 1669; blijkens classicale acta dd. 25 Mei 1685 is de wees Homeri 20 jaren oud. In de lidmatenlijst van Vlagtwedde is zij tussen 1678 en 1693 als Ida Homeri/Idechien Homerus ingeschreven.

Een haar bij scheiding toegedeeld huis te Meeden werd 26-06-1670 voor 725 gl. door haar voorstanders verkocht aan haar gelijknamige tante. Op 29-01-1697 verkoopt Joffer Ida Homeri te Vlagtwedde aan de ontvanger Hermannus ten Camp en Lutgert Heerens een heerd land te Eexterhamrik voor 2758 car.gl., zijnde hieronder een osse gerekend op 29 daalderen, borgen voor de goede levering zijn haar oom van moeders kant Peter Brondts en Lucretia Deckers; het zal haar in 1670 toegedeelde land zijn geweest.

2. FOCKTIEN HINORIKS   **x**

* ca 1647 Midwolda
+ 21-11-1671 Midwolda
x 21-11-1670 Midwolda

Esso UBCKENS

* 07-01-1644 Noordbroek
+ 1675-1678
z.v. Ubcko Eggens
en Anna Alberts

Kinderen:

* 05-11-1671   Hindricktien Eggens

21-11-1670 Midwolda - Indien dese ionge ehluiden sonder kint ofte kinderen na te laten geraeckten te versterven so sal de langstlevende alle goederen, roer- en onroerende hebben en behouden sijn ofte haar levent lanck.

Dedingsluiden bruidegom:

Broer Hermanni en Anne Alberts - stiefvader en moeder,

Schelto Alberts - oom,
Willem Allers en Hille Alberts - oom en
tante.

Idem bruid:

Hopman Hindrick Mennes en Trijntien - vader
en moeder,
Brondt Haijes - oom,
Luwert Fockens - neef.

VI

PETER HINDRICKS

* 01-06-1660 Midwolda
+ 26-05-1710 Vlagtw.

huwt

Midwolda
01-06-1684

SWAANTJE DRIES

* ca 1665 Winschoten
+ ca 1685 Midwolda
d.v. Dries Jans

huwt

Vlagtwedde *
okt. 1686

LUCKJE JACOBS DECKER

* ca 1660 Vlagtwedde
+ 23/24-04-1719 Vlagtwedde
d.v. Jacob Berents Decker
en Gartjen ten Veenhuis

Kinderen:

* 29-03-1685 Hindrik Bronsema

huwt te Vlagtwedde 18-04-1706
huwt te Winschoten 18-05-1763

Johanna Heeres
Marieke Hindriks

* 16-08-1691 Gartyna Catharina

huwt te Vlagtwedde 15-06-1709

Remcke
Liefstingh

* 29-06-1695 Bernardt ten Veenhuis

* 11-09-1697 Catharina

huwt voor 1714
huwt te O Pekela 17-03-1737

Lense Pieters
Willem Alsema

* 01-02-1703 Bernardt ten Veenhuis

* 18-07-1705 Berend Bronsema

huwt te Vlagtwedde 04-02-1725

Anna Grimminga

30-04-1684 Winschoten - In den eersten zijn de jonge eheluiden en
beijder zijts verwanten tevreden met de goederen soo sij
tegenwoordig hebben en aen malkanderen sullen brengen,
belovend de bruijdegom aen sijn bruijdt en de bruidt
wederom aen haeren bruijdegom tot onderstandt deses
houwelijcks in te brengen alle haere roer en onroerlicke
goederen geene uijt besondert;
Lijfftuchts wijse is veraccordeert indien de bruijdegom
voor sijne toekomstige ehegade mught komen te versterven,
geen kint of kinderen nalatende, sal sij dan weduwe uijt
sijne naelatenschap haer leven lange behouden 1000
daalder. In het omgekeerde geval ontvangt de bruidegom
800 car.gl.

Dedingsluiden bruidegom:

Menne Hindricks - broer.

Idem bruid:

Jan Harmens - voormond,

Louwert Bouwes en Antje - neef en nicht,

Nantko Sijnckes en Etjen Hindricks - neef en nicht.

Getuigen: Otto Frericks en Petrus Schultius.

00-10-1686 Vlagtwedde - Pieter Bruns Mennes, zoon van wijlen Hindrick Mennes en Trijntje Bruns brengt bij zijn schoonmoeder Gartjen ten Veenhuis en zijn bruid in 1000 dalers. Voorts zullen ook de vruchten van des bruidegoms voorkinds (Hindrik) goederen tot dat huis worden besteed. Daartegen neemt Gartjen ten Veenhuis haar schoonzoon tot zich in haar behuizing, in possessie van al haar goedern, zowel meubelen als levende have en het gebruik van al haar landerijen.

Lijfsgaven: bruid - 1000 daalders, bruidegom - 1000 car.gl.

Dedingsluiden bruidegom:

Trijntje Bruns - moeder,

Menne Hindricks - broer,

Rekenaar Brunt Haijes Brunsma - oom,

Bunno Huninga,

Lieutenant Philipp Reinold Finck en pastor Conrady Wachloo.

Idem bruid:

Gartjen Deckers - moeder,

Berent Aisinck - oom,

Harm Harms, Wubbe Eelsick en Richter Laurens Dillinga

14-12-1693 Midwolda - Eggel Amels en Hauke Rabes verkopen aan Peter Brons anderhalve acker land, die verkopersche van haar moeder Haike Bonnes heeft geerfd, en is gelegen in kopers heert. Hiervoor zullen verkopers genieten sekere tuin, liggende in verkopers heert op welke verkopers huis is staande, die zij zonder enige grondpacht voortaan eigendomlijk zullen bezitten. Koopsom 50 daalders.

Aantekeningen op 2 bladzijden in een bijbel in bezit van de Heer H. Koop te Groningen, RAG GV 413

Anteekeninghe miner voor olders
soo veel ick daer van heb koenen vinden.

Waer van de eerste tot mijn
gehoechenisse gekomen, is geweest Sebo
Nayens, de geheel Eels-huis
gebruickende, 't selve verwisselt heft
voor Lesterhuis toe Luttie Termunten,
waer bij hij 300 graesen lant van 't

klooster Hilligerlee gebruikte, mit 8
graes egenlant toe Grote Termunten, heft
daer van sijn enichste soon op sijn trou
dach overdragen toe gebruikken eendarde
deel ... als volgt

A°1537 den 10^d calende Juni, is getrou
Hayo Sebes, soon van Sebo Hayes tot
Lesterhuis mit Jantien Egbarts van

Weiwert, waer van hem is geboren sijn soon Brunt Hayes.

A° 1548 den 7^m November is getrouwt Hayo Sebes tot Lesterhuis, mit Siben Luffers? sijn 2 vrou, sijnde des tijts int leven sijn vader, waer van hem is geboren sijn dochter Aelcke Hayes.

A° 1566 den 22ste Julij getrouwt Brunt Hayes op 't huis Dingweer, soon van Hayo Sebes, mit Vookel Peters, dochter van Peter Simons tot Hemert, weduwe -van Bartolomeus Rewinckes, soon van Rewinck Snelles en Hille, geboren van Snelle Boelens en Etteken, al voor= saten op Dingweer, daer med' sij vreister is getrouwt A° 1551 op dach altera mathiae, in 't 15 jaer hoeres olders.

A° 1567 om Midwinter, is gerust Hayo Sebes tot Lesterhuis, en is op t kerckhoff van Luttie Termunten begraven.

A° 1570, in 't leste van October is geboren Jantien Brunts, dochter van Brunt Hayes op Dingweer van voor Allerhilchen vloet, want men't Kindelbier had gevlot van de kelder in 't binnenhuis.

A° 1573 den 28de Januevari is geboren op Dingweer Peter Brunts, soon van Brunt Hayes op wonsdach.

A° 1579 den 8de feberwari is getrouwt tot Embden Aelcke Hayes, dochter van Hayo Sebes, mit Focko Aepkes.

A° 1594 den 8^{den} december is gerust Brunt Hayes op 't huis di Dingweer.

A° 1606 den 6^{den} feberwari is getrouwt Peter Brunts op di Dingweer mit Trijntien Cnols, dochter van Claes Cnol toe Startinghuisen, waer bij hij heft gewonnen 2 kinder, een dochter geboren A° 1607, den 2de Juli en gerust den 13de dito, en een soa^p, geboren den 8de september 1608, weder gerust den 27de Juni 1609,

A° 1608, den 20de November is getrouwt Jantien Brunts, dochter van Brunt Hayes, mit Eltko Luirs tot Hemmerwolt.

A° 1618, den 15^{den} November is gerust Trijntien Cnols op 't huis di Dingweer.

A° 1623, den 18 Jannuari is getrouwt tot Inalding Peter Brunts op Dingweer, mit Hindricktien Jans, sijn 2 vrou, dochter van Jan Hindricks en Nanie

Hier volgt nu de anteeckeninge van mij en mijne kinder.

A° 1624 den 29de juni, is geboren Brunt Hayes, op dage Petri et Pauli aposte, tot Inalding, op dingsdach avents tusschen 6 en 7 uur, sijnde 4 weecken daer na gerust Voockel Peters sijn grootmoeder.

A° 1627 den 20 April, is tot di Dingweer geboren Trijntien Peters, dochter van Peter Brunts op Dingweer, vridach avents om 9 uur.

A° 1629 den 9^{den} September, is op Dingweer geboren Nanie Peters, dochter van Peter Brunts op Wonsdach morgens om 6 uur en weder gerust den 31 Maei 1631.

A° 1645 den 30 Maert is getrouwt Trijntien Peters mit Hindrick Mennes tot Midwold, soon van Menno Hindricks tot Midwold.

A° 1657 den 2 Augusti is gerust op Dingweer Hindricktien Jans, vrouwe van^s Peter Brunts, op Sondach avens tusschen 6 en 7, haers olders in 't 67de jaer.

A° 1660, den 4^{den} maert, is gerust Peter Brunts op 't huis di Dingweer, op vastelavent, avents om 6 uir, sijn olders in 't 88 jaer.

A° 1661 den 19de Maei is tot Steen getrouwt Brunt Hayes op di Dingweer, mit Aecktien Ylptsema, dochter van Harcko Ylptsema en Aeltien Scheltes tot Schiltwold in Uiterbuiren.

A° 1662 den 1de Maert mit het anbreecken des dageraets is op Dingweer geboren Hindricktien Brunts, dochter van Brunt Hayes, dese somer is di... ..

A° 1663 den 22de december, avents tusschen 9 en 10 is geboren op di Dingweer Aeltien Brunts, dochter van' Brunt Hayes.

A° 1666 tusschen den 4 en 5 feberwari om 12 uir, is geboren op di Dingweer Peter Brunts, der jonger soon van Brunt Hayes.

A° 1668 den 8 januari des morgens even na 3 uir is geboren op di Dingweer Boutien Brunts, dochter van Brunt Hayes en weder gerust den 3 Maei 1669 des avents om 2 uir.

A° 1677, den 23 op saterdach des avents om 4 uur is gerust Harko Ylptsema tot

huisvrouw van Harko Ylptsema, haares
olders in 't jaer.

A° 1679 den 18 April is getrouwt
Meinardus Vinckerts van Winschoot, soon
van Jan Vinkert, mit Aaltien Brunts,
dochter van Rekenmeester Brunt Hayes
Bruntsema.

(Ander handschrift)

A° 1697 den 16 Ma j 's morgens tegen den
dageraet is Meinardus Vinckers tot
Schiltwolda gerust in den Heere, out 40
jaar.

A° 1710, den 17 Augustij is Brundt Hayes
Brunsema tot Schiltwolda in 't 87 jaer
cijns olders in den heer gerust.

A° 1711 den .. Feber is gerust

Jan Meins Vinckers op Jeldenga sone ...

Altin Bronsema/

Meint Vinckers tot Lellens getrouwt met Tiautijn

Crusinga, dochter van Cornelis Crusinga en Cornels... (=Cornelsj'e)

Wijbes op de hoge Meden.

(h.c. Groningen 18-03-1711)

den 24 Januar 1712 's morgens tusschen tijn en elf uijr is mijn vrou
verlost van een jonge dogter, is genoemt Regina.

den 9 September 1714 's morgens tusschen vijf en zes uur is mijn vrou
verlost van een jonge dogter, is genoemt Alagonda.

den 1 Maijus 1717 's morgens tusschen twe en dreien is mijn
vrou Tiautin Crusinga verlost van een jonge
en is gieneimt Meint en is den 12 Juli weder gerust.

1720 den 22 Februarius 's avons tusschen tijn en elf ur
is mijn vrou Tiautijn Crusinga verlost van een
jonge dochter en is genaemt Aeckyn.

1722 den 15 Ocktober 's avons tusschen ses en seven is mijn vrou
Tiautijn Crusinga verlost van een jonge soon
en is genaemt Cornelis.

1726 den 1 Martus 's avons om vier uijr is mijn vrou Tiautijn Crusinga
verlost van een jonge zoon en is genaemt Mein?

(=Menardus)

1729 den 20 Desember na de middagh tusschen een en twee uijre
is mijn vrou Tiautijn Crusinga verlost van
een jonge dochter en is genaemt Aletta.

1791 den 10 Julius 's avonts om 4 uir is de huisvrouw

(=Alagonda
Vinckers)

van Derk Writzer, dogter van Meins Vinckers van (z.v. Writzer Derks

Scherwolda in den Heere ontslapen. en Sophie
Schultens)

1782 is getrouwt Gerrit van den Berg met Writzer- (Groningen 26-11-1782)

Dina Writzers in september.

(z.v. Jelis v.d.
Berg en Cecilia v.d.
Geest)

1783 is mijn vrou verlost van 1 dogter
den 13 Junij en is genamt Cesijlia en is kort
dar na gerust.

1786 Den 12 Maay is mijn vrou verlost van 1 soon.
En is genomt Derk Writser.

1788 Den 27 Augustus is mijn vrou verlost

van een soon. En is genomt Cornelis Vinkers.

1789 Den 6 Desember is mijn vrou verlost
van een dogter. En is genaemt Cesijlia.

1792 den 11 Julij is geboren Kernelis Ielijs.

#	Lesterhuis	- ten zuiden van Termunten.
	Hofstede Dingweer	- bij, Kroddeburen onder Lellens.
	Jeldinga Heerd	- Scildwolde, was gelegen ten zuiden van de Heereweg, oostelijk van de kerk.
	Iipsema Heerd	- Schildwolde, w.s. later hofstede Vinckersum.
	Startenhuizen	- tussen Eppenhuizen en Garsthuizen, ten zuiden van Uithuizermeeden.

Familiebijbel Brons/Vinckers.
Stedum, Uitgave ter gelegenheid v.h. 60-jarig
bestaan v.d. cooperatieve landbouwers van Nittersum
te Stedum (RAG)

GN 1967
NL
GDW
RAG

Geslacht Vinckers.
Oldambtster geslachten, drs. O.D.J. Roemeling.
Groninger Gedenkwaardigheden, A. Pathuis.

*****

"WEGENS SCHENKEN NA DIE BEGRAFENISSE"

Jan Johan Kuiper

De bevolking van Westerwolde nuttigde tijdens of na een bijeenkomst van familie en naburen nogal eens een overmaat aan drank. Of het uit oogpunt van openbare orde bezwaren opleverde, dan wel in strijd met de calvinistische soberheid werd geacht, is niet geheel duidelijk. Het landrecht reguleerde de drankgelagen bij familiefeesten en bijeenkomsten niet. Voor Burgemeesters en Raad van de Stad Groningen was dit recht om de bevoegdheid aan zich te trekken, om regelingen uit te vaardigen in alle gebieden waar de stad het voor het zeggen had. Tot die gebieden behoorde ook de Heerlijkheid Westerwolde, die door de stad in 1619 van de Amsterdamse koopman Willem van den Hove werd aangekocht. Zowel uit de registers van breukenverantwoording van Westerwolde als van Bellingwolde en Blijham, blijkt dat vanaf 1632 een aanzienlijk gedeelte van het totaal aan breuken werd opgelegd wegens het schenken van leedbier na een begrafenis. Het effect was evenwel niet dat het volksgebruik de kop werd ingedrukt. De indruk wordt dan ook gewekt dat het opleggen van breuken "wegens groeve" toen eerder als een vorm van belastingheffing naar voren werd beschouwd, dan als een middel om het delict te bestrijden.

In de "sleghte en dangereuze tijden" van 1721 vinden burgemeesters en raadsleden van de stad Groningen aanleiding om het beleid tegen uitbundige bijeenkomsten in familie- en nabuursfeer aan te scherpen door een hogere strafbedreiging en een andere verdeling van de opbrengst. In nog in de jaren 1719 tot en met 1721 werden in Westerwolde zeer veel breuken opgelegd "wegens groeve", in hoogte variërend van 3 tot 15 gulden. Van 1722 tot en met 1728 vinden geen veroordelingen wegens dit delict plaats, kennelijk een gevolg van de ordonnantie van 4 december 1721. In 1729 kwam het probleem in volle omvang terug, was er een opleving in de economie?

Van 1729 tot en met 1734 betreft het merendeel van de breuken een veroordeling "wegens groeve". Wel het aantal breuken was hoger, doch niet het

bedrag der veroordelingen, ondanks de hogere strafbedreiging. Dan wordt het kennelijk het stadsbestuur te gortig. Er wordt op 9 decembe 1735 een wijziging van de eerdere ordonnantie uitgevaardigd. De breuken worden tot het vijfvoudige verhoogd, de drost wordt aangespoord geen kwijschelding meer te ver enen en hij krijgt een persoonlijk belang bij de invordering.

Na 1735 worden noch in Westerwolde, noch in Bellingwolde en Blijham breuke opgelegd wegens leedbier. Het probleem was uit de wereld.

Hieronder volgt het titelblad van de ordonnantie uit 1721, gedrukt bij de weduwe J. Barlinckhof, de daarna volgende tekst is de tekst van 1721 zoal die, in 1735 herdrukt en met de aanvullingen los er bij geleverd, heruitgegeven werd, bij Gesina Elema, boekdrukkersche.

ORDONNANTIE

O P D E

Kinderbieren, Wyncoopen,
Bruiloften en Begravenissen
der Dooden.

O V E R H E T

Gooreght, Sappemeer, beide Old-
ambten, Wedde, en Westerwoldingelandt,
Bellingwolde en Blyham.

*Gerevideerd, geamplieerd en gearresteerd by de H.
Heeren Borgemeesteren ende Raadt in Groningen
den 4 Decemb. 1721.*

Tot GRONINGEN,

By de Weduwe van J. BARLINCKHOF, Ordinaris
Stadts Boekdrukkersche. 1721.

BORGEMEESTEREN
ENDE
RAADT
IN GRONINGEN
DOEN TE WEETEN.

Alsoo wy door veele exempelen en veelvoudige klagten bevinden en geïnformeerd werden van de seer groote excessen die in onse Heerlijckheden en Jurisdictionen van het Goreght met den Gerichte van Sappemeer, beide Oldambten, mitsgaders Wedde en Westerwoldingelandt, Bellingwolde en Blyham werden gepleegd in het houden van Kinderbieren, Wijncoopen, Bruiloften, en by Begravenissen der Dooden, waar omtrent by veele Ingeseten wel menage soude werden gebruickt als zijnde in haar selven ergerlijck en ruineus, maar werden soodane gedwongen tegens genegendtheid of boven haar maght nevens andere op voorsz. gelegentheden sulcke talrijcke byeenkomsten te doen inviteren, om te ondtgaan de naam van Gierigaarts en niet subject te sijn aen de dagelijkse repoches, sie sy andersints van Slempsugtige menschen te verwaghten hadden; Soo hebben Wy tot voorkominge van dese onnutte en schadelijcke depences, dienstigh en insonderheydt in dese sleghte en dangereuse tijden ten hoogsten noodigh geoordeeld nae gehoorde rapport der Heeren Gecommitteerden die de orders over desen en den ancleve van dien in gemelte districten beraamd hadden geexmineerd, te arresteren en statueren gelijk Wy arresteren en statueren mits desen.

Voor eerst werden de Drosten / Ambtmannen en Righteren van bovengenoemde Landen gelast / anstondts nae publicatie deses een yder in sijn anbevoolene Jurisdictione de Carspelen te verdeilen in Cluften dogh niet boven de dertigh huizen / behalven soodane Carspelen alwaar redes een ordentelycke verdelinghe der Cluften mogte sijn gereguleerd, en daar Registers van te doen formeeren, om by de gerichten ter plaatse en by de Gerichts Dienaars bewaart te werden ten fine hier navolgende.

KINDERBIEREN.

1.

Ten tijde van Verlossinge der Vrouwen sullen niet meer dan twee à drie van de naaste Nabuirs Vrouwen in de Cluft mogen werden versoght / en van de Bloedt Vrienden volle Nighten inclusive, en by manquement van deese / soo heel goede bekenden dat met de Nabuirs Vrouwen niet excedeeren het getal van aght.

II.

En sullen van nu voortaan geheelijck cesseeren alle Kinderbieren of Gasterien die daar nae ter occasie van Nieuwsgeboorene Kinderen met de Nabuiren / Vrienden / en verdere bekenden onder de naam van 't geven van de Brye tegenswoordigh gehouden werden / by de Breucke van 25. guld. by de contraventeur van di of voorige art. te verbeuren.

WYNCOOPEN.

1.

Op Wijncoopen off Lovelbieren sal niemant mogen compareren als die werc-

kelijck geinteresseerd is / en over 't maacken en bereeden van Houwelijc Voorwoorden mede moeten staan / en sullen de Vrienden de Bruidegom of Bruidt in consanguiniteit of affiniteit tot de vijfte graat inclus besien moeten sijn en verder niet / dogh by manquement van dese / twee goede Bekenden / soo van de zijdt van de Bruidegom als van de Bruidt mogen wer versogt / en sullen die met een dagh moeten eindigen / alles by de Breuc van 25. guld. by de Bruidegom en Bruidt te verbeuren.

II.

Het te Huys brengen van Bruidegom of Bruidt sal geschieden in alle seedi heid / sonder schieten of eenigh Spel / op de Breucke van ses guld. by y delinquent te verbeuren.

III.

Alle verloofde Personen sullen oock voorts op den eersten of ten langhst den anderen volgenden Sondagh geproclameerd moeten werden / en vervolgen op Sondagh nae de derde proclamatie sigh copuleren laten / en sal sulks niet langer dan twee a drie Weecken nae gemelte derde proclamatie uitgesteld mogen werden / alles op verbeurte van 25. gulden.

BRUILOFTEN.

1.

En angaande de ongeregelheden van de Bruiloften / sullen nae desen niet meer dan 20 Persoonen en niemant onder 18. Jaaren oud ter Bruiloft versc mogen werden / behalven Bruidegom of Bruidts Ouderen of Voogden / by de Breucke van 25. gulden.

II.

De bruidegom en Bruidt sullen ten dage van copulatie ter Kercken gaan en wederkeeren sonder Spel / Schieten / of Schencken van eenige dranck / by gelijcke Breucke voor yder delinquent.

III.

Alle Bruiloften sullen oock met den anderen dagh moeten eindigen by poen van vijftigh gulden voor de Bruidegom en Bruid / en ses gulden voor jede Persoonboven of tegen dese ordre doende.

BEGRAVENISSEN DER DOODEN.

1.

Bij het ondkleeden der Dooden of als deselve in de Doodtkiste werden gelegd / sullen geen Drinckerien als tegenswoordigh seer in 't gebrueck / geschieden / maar sullen de Nabuiren in de Cluft / onder genietinge va soo veel en soodane Dranck tot ontnughteringe en ververschinge / als de Erfgenamen na tijds gelegenheid noodigh sullen oordeelen sonder jeets anders te presenteren / nae haar Dienst verricht te hebben aanstonts moe

vertrecken/ en daar mede vredigh sijn / by de Breucke van ses g
jeder contraventeur.

II.

Alle Dooden sullen ten langhsten in de seste dagh de Sterfdagh d
gecomprehendeerd begraven werden by de Breucke van ses guld. voor
dagh / die de Doode daar na boven aarde staat / soo noghtans de
op een Sondagh / Hooge-frest' of Beededagh invalt sal als dan der
dagh de Begravenisse gedaan werden.

III.

De Dooden sullen opgeboerd of opgedragen werden tusschen elf en
voor de middagh by voorsz. Breucke door de Nabuiren in de Cluft
niet in staat moghten sijn / jemant in haar plaatse moeten subst
de Breucke vances stuver / en de overige Persoonen die tot het op
verder moghten werden gerequireerd, sullen door het Sterfhuys we
besorgt.

IV.

De Dooden sullen vervolgens voor twalf uiren op het Kerckhof moe
/ mede by de Breucke van ses guld. te betaalen by de Nabuiren so
tijdtigh genoegh om het Lijck te voeren of te dragen gereed sijn
anders by het Sterfhuys.

V.

By het te samen of te rugge komen / sal geen dranck mogen werden
teerd nogh van jemant geeycht 't zy Nabuiren of andere by de Br
twalf guld. by de contraventeur te verbeuren.

VI.

Veel min sullen na desen ten dage van Begravenissen de Erfgename:
of andere hui sen Ui tings of Leedtbiere an jemant mogen geven by
van 50. guld. buiten des verstorvenen of desselfs nablijvende Eh
Vrienden / tot de vijfde graat inclus / die alleen in het Sterf
Middagh Maaltijdt sullen mogen verblijven / en sal die dien dagh
ten opsichte der Vrienden die dieselve dagh nogh te huys konnen
dagh sullen de Vrinden die verder wonen en des avondts niet te
komen tot den anderen dagh mogen verblijven.

VII.

De Dooden sullen niet langer verluidet mogen werden dan een Oude
en een jonge Doode een half uir / maar op Sondagen en andere Fee
niet voor drie uyr Nademiddagh by poena van ses guld. by yder co
te verbeuren.

' Waarschijnlijk een drukfout, bedoeld zal worden Hooge-feest(dag).

VIII.

En werden de Nabuiren yder in haar Cluft gelast nae ouder gewoonte by alle gelegentheden in Sieckte / Versterf als anders malkanderen alle handtreickeninge te doen en behulpsaam te sijn by arbitraire correctie.

IX.

Sullen de Nabuiren by versterf van een Oude Doode een tonne Kluin of ten hoogsten twee / od de valeur van dien / en van een Jonge Doode de helfte voor haar moeite uit het Sterfhuis genieten / waarvan egther geen vertee-ringe sal werden gedaan op de dagh der begravenisse maar op een anderen dagh by de breucke van ses guld. voor yder Nabuir / en 12. guld. voor het Sterfhuis / in cas het selve meerder moghte geven.

X.

Eindelijk sal niemant op voorsz tijden en occasien buiten de boven gespecificeerde Persoonen of het getal van dien / 't zy genodigt of ongenoodigt mogen compareren by de breucke van ses guld. voor yder contra-venteur,

XI.

Nogh by sulcke voorvallen an de Bedelaars of Armen die als dan van alle kanten aldaar conflueren, jeets mogen werden gegeven / doordien door de Diaconien in alle Carspelen der bovengenoemde districten goede sorge voor haar Armen werdt gedragen / maar sal een jeder naderhandt de Armen van hun Carspel nae vermogen en goetvinden gedaghtig kunnen sijn / en werden de Roo-roeden gelast soodane persoonen voorts uyt het Carspel te verdrijven.

XII.

De Breucken sullen komen een derde voor 't Gerichte ter plaatse / een derde voor de Armen / en een derde voor de Gerichtsdienaars / alwaar de boeten vervallen / waar omtrent de Gerichten bovengemeld geen dispensatie sullen mogen verleenen / maar sullen ter contrarie de handt 'er an moeten houden / dat dese ordres exact werden geexecuteerd en nae diens inhoude tegens de contraventeurs geprocedeerd.

En werden de respective Gerichtsdienaars / 't zy Wedman / Borggrave / Voogden of Substituten gelast op alle contraventien tegen desen goed regard te nemen / en daar kennisse van te geven an 't Gerichte / een jeder in sijn district, of dat in cas van nalatigheid in de recherche en ontdec-kinge der contraventien, de breucke op die Contraventeurs gesteld dubbeld an de Armen ter plaatse gecondemneerd sullen werden te betaalen / en voor de tweede maal arbitrarie werden gecorrigeerd.

Ten einde oock niemand eenige ignorantie van moge praetenderen, zal desen in bovengenoemde Carspelen van de Predigstoel gekundigt en verders geaffi-

geerd werden / ter plaatse daer men gewoon is affixie te doen.

Actum Groningae in Curia Jovis den 4 Decembris 1721.

C. SCHAY vt.

Ter Ordonnantie der H. Heeren voorschreven

W. van SWINDEREN secret.

BORGEMEESTEREN
ENDE
RAADT
IN GRONINGEN
DOEN TE WEETEN.

Alzo Wy gehoord hebbende / het Rapport van de Ed. Heer Borgemeester L. Bothenius, ende zijn Edelheits Assessoren, ingevolge Acte Commissor: van den 17 novemb. jongst / de ordonnantie op de Kinderbieren / Wijnkoj Bruiloften / en Begraaffnissen der dooden / over het Gorecht / Oldamb Wedde en Westerwoldinge-Landt / Bellinge en Bleyham / hebbende gerevid tot retranchement van de excessive kosten en onnutte depenses over de Begraaffnissen der Dooden : Hebben verstaan / het 6. en 12. Art. van gemelte Ordonnantie, in zo verre te corrigeren en amplieren, invoegen de breuke à 50..gl. in het 6. Art. gestelt / wordt verhoogt en vermeer op 250. gi. van welke breuke de verdeeling in het 12. Art. vermeld / komen zal / als /

1/3 part an de Drost particulier voor hem / zonder die voortaan aan de Stadt 's jaarlijx te verrekenen.

1/3 deel voor het Gerichte / in welke het Sterfval komt te exteren.

1/3 deel an de Diaconen ter plaatze.

Wordende de Richteren van Bellingewolde en Westerwolde / gelast / alle transgressien hier tegens gemaakt / op de respective Breukel-dagen te moeten brengen / en den Heer Drost gedemanteerd over dezelve in het toekomstige geen compolitie te maken / maar die breuken in haar geheel zonder aanzien van perzoonen / te moeten invorderen / doende telkens daarvan zodanige distributie, als boven genoemt is.

Van 't welke tot naricht van welgemelte Carspelen / kundinge zal worden gedaan. aldus geamplieert ende gearresteert, Groningae in Curia, Vener: den 9. Decemb. 1735.

P. LAMAN, vt.

Ter Ordonnantie der H. Heeren voorsz.

H. M. APPIUS, secret.

*****

ALLOCHTONE FAMILIES IN WESTERWOLDE

E.G.Schrage

samenvatting van de inleiding ter ledenvergadering op 24 juni 1995 gehouden door E.G.Schrage.

Deel 2, "De bevolking" door A.C.van Oorschot, van de "Geschiedenis van Westerwolde", vermeldt op blz. 16: "Ook in het overige gebied van Westerwolde (dat wil zeggen buiten de gemeente Onstwedde, Sc.) vestigden zich in de loop der tijden veel mensen van buiten, maar er vertrokken er ook veel naar elders".

Deze "mensen van buiten" zijn de "allochtonen".

Daar staan tegenover de "autochtonen", de oorspronkelijke bewoners. Met "autochtoon" wordt ook bedoeld: "inheems", "inlands".

De inleider bespreekt vooral de vestiging in Westerwolde van allochtonen de 17e en 18e eeuw.

Er zijn daarin enige categorieën te onderscheiden:

- A. militairen,
- B. functionarissen bij de belastingheffing,
- C. functionarissen in het bestuursapparaat,
- D. predikanten.

Een aantal uit deze categorieën vestigde zich blijvend in Westerwolde, stichtten er families, die dan "autochtoon" genoemd kunnen worden. Daarnaast zijn er personen die alleen maar tijdelijk in Westerwolde verbleven en werkten.

Aparte vermelding verdient de familie Addinga.

Van de eerste personen van deze familie is nog steeds niet duidelijk waar ze vandaan kwamen toen ze zich mochten vestigen te Wedde en zelfs toestemming kregen om daar een "borg" te bouwen.

Er valt wat voor te zeggen dat ze uit Oost-Friesland stammen, namelijk omdat de eerste generaties te Wedde hun huwelijkspartners namen uit Oost-Friese families. Later legden ze relaties met families uit de Ommelanden.

A. Militairen.

Het bestaan van de schansen Bourtange, Langackerschans (is Nieuweschans) Bellingwolderschans leidde tot vestiging van militairen.

Daarvan enige voorbeelden:

1. Haselhoff.

Deze talrijke familie is beschreven in de "Kroniek van het geslacht Haselhoff. Beschrijving van acht eeuwen familiegeschiedenis", uitgave van de Familiestichting Haselhoff, 1992.

Hoewel de naam Haselhoff op meer plaatsen voorkomt kan gesteld worden dat Derck Haselhoff, de eerste naamdrager in Westerwolde, uit de omgeving van Dortmund kwam.

Derck was "veldscheerder" (chirurgijn) en hij wordt in 1636 "sergeant" genoemd. Daarna is hij overgegaan naar een civiele functie, namelijk die

van "borchgrave ofte huisknecht die de missedaders apprehendeert en andere heerendiensten doet".

Deze functie van "borggraaf" is lang door leden van het geslacht Haselhoff vervuld.

2. Smedes.

De herkomst van de familie Smedes is onbekend.

De heer J.J.Smedes liet in 1979 verschijnen "Het Bourtanger geslacht Smedes".

Een echtpaar, namen onbekend, liet te Bourtange dopen: Jacobus en Christoffel.

Jacobus Smedes kwam op 18 juni 1699 met attestatie te Langackerschans aan uit Bourtange. Hij was, waarschijnlijk door de admiraliteit te Harlingen, aangesteld als "commies der recherche", een functie in het belastingstelsel.

Jacobus trouwde te Langackerschans op 18 november 1708 met Grietje Tjallingis, van Zuidbroek.

Broer Christoffel Smedes (ook Smidia, Smeding, Smedens) trouwde te Bourtange op 3 december 1702 met Enneke Oosterling, van Bourtange. Van hun negen kinderen zijn er slechts drie volwassen geworden.

Christoffel werd in 1701 aangesteld als "provoost-geweldige" te Bourtange, een functie in de militaire rechtspleging.

3. Gansevoort.

Het resolutieboek van Borgemeesteren ende Raedt in de stad Groningen meldt op 23 december 1637 de benoeming van Berent Gansevoort tot commandeur te Klooster Ter Apel.

Vermoedelijk behoorde Berent tot een Stad-Groninger familie, maar zijn verdere herkomst is onbekend.

Merkwaardig is wel dat te Dersum, een dorp in het Eemsland, de naam Gansefort in de 17e en 18e eeuw wel bekend was.

Ds. Van Dijk publiceerde in "Gruoninga", 1960 en 1963 over het geslacht Gansevoort en de verwantschap tussen de Gansevoorts te Dersum, Steinbild en die in Nederland. Hij zegt daarin dat de naam Gansfoort ontleend is aan een gehucht dat vroeger bestond in de buurt van Haren aan de Eems.

Het vermoeden is ontstaan dat "Gansevoort" en "Gosevorth" namen voor hetzelfde geslacht zouden zijn.

Bij raadpleging daarover met dr. Ebeling van het Neder-Saksisch Instituut van de Rijksuniversiteit in Groningen, verklaarde deze dat het Eemsland een overgangsgebied is tussen de woordvormen "gans" en "goos". Gansevoort/Gosevort moet gezien worden als een topografische naam, een herkomstnaam.

Berent Gansevoort, bovengenoemd, trouwde met Anna (Margrieta) van Snelten. Over haar herkomst is geïnformeerd bij het Staatsarchiv in Munster.

Dit leverde alleen een verwijzing naar het dorpje Schnellten in het toenmalige Amt Cloppenburg op.

Verdere navraag bij het Staatsarchiv te Oldenburg heeft niets opgeleverd.

B. Functionarissen bij de belastingheffing.

Boven werd reeds genoemd de aanstelling van Jacobus Smedes als "commies der recherche".

Een andere functie op dit gebied was die van "convoymeester"
Als zodanig werd op 25 augustus 1679 te Bourtange aangesteld:
Nicolaas Syverling, zoon van Hindrik Syverling, bierbrouwer te Bourtange,
maar zeer waarschijnlijk afkomstig uit het aangrenzende Eemsiand, waar de
naam Syverling, met diverse varianten, al heel lang bekend was, zoals te
Heede, Walchum en Steinbild.

Nicolaas trouwde in 1656 met Christoffertien Barringa, uit een schultenfam-
ilie te Roden in Drenthe! Hoe die twee elkaar gevonden hebben?

Hun huwelijkscontract berust in het archief van het Huis te Westervelde,
bij Norg en het zou namen noemen van gestudeerde lieden uit Munsterland!

Een zoon van Nicolaas en Christoffertien, Diderick Anthonie, trouwde voor
1685 met Warmoltje (of: Wemeltie) Pelinck, van Zuidvelde bij Norg.

Een stuk, gedateerd 27 november 1748, betreffende de markegenoten van Norg,
Zuidvelde en Westervelde, berustend in het Huisarchief Westervelde, draagt
de handtekening van Nyklaas Suiverding.

C. Functionarissen in het bestuursapparaat.

Het gaat hier om de drosten, de richters en hun "stafmedewerkers".

De drosten, aangesteld door de Stad, waren gewoonlijk burgers van de Stad
Groningen en zij keerden na afloop van hun taakvervulling terug naar
Groningen.

Ook onder de richters komen burgers van de Stad voor.

Als "Stafmedewerkers" noemen we:

-de gerichtsvoogden, leden van de geslachten Hommes en Bregenbeek,

-de scriba's (schrijvers, gerichtsschrijvers): bij voorbeeld:

Petrus Rustebij, gedoopt te Groningen op 16 juli 1645, of

Hermannus Doedens, doctor en scriba, student aan de Hogeschool te Groningen
in 1680.

Hermannus Doedens' dochter Geertruid Doedens trouwde met ds. Rudolf Hindrik
van Swinderen, predikant te Bourtange, daarna met scriba Krythe en daarna
nog met Abraham Lingenhuis, "der beiden regten doctor" en scriba.

Hermannus Doedens, gehuwd met Anna Maria Rustebij, dochter van Petrus
Rustebij, valt op omdat hij in de jaren tussen 1700 en 1722 herhaaldelijk
land koopt en verkoopt. Hoe hij dit land exploiteerde is niet duidelijk
geworden.

Jacob Hesse: een figuur als Jacob Hesse kan misschien nog het beste onder
deze categorie geplaatst worden: hij vervulde functies in het kader van de
marke: "boerrichter" en volmacht, op kerkelijk terrein: diaken, kerkvoogd
en als "advocaat", in welke rol hij optrad als vertegenwoordiger in rechte
voor derden in civiele processen. Jacobs herkomst is tot dusver onbekend
gebleven. Pogingen om sporen te vinden in Weener bleven zonder resultaat.

Jacob Hesse verzamelde vele eigendommen, die zeer gespreid lagen.

Net als bij Doedens is ook bij hem de bedrijfsvoering een probleem:
exploiteerde hij die landerijen zelf of verpachtte hij? Pachtovereenkomsten
zijn nergens aangetroffen.

Een vraag is verder hoe hij kon beschikken over voldoende middelen om die
vele aankopen van vaste goederen te doen.

D. Predikanten.

Predikanten als Kelbergen, Wachloo, Molanus en Hommerckhuisen kwamen van buiten Westerwolde. Ze zullen geen uitzondering geweest zijn, maar deze categorie is in de gehouden inleiding niet uitgewerkt.

Het voorgaande toont een beperkt aantal steekproeven uit de 17e en 18e eeuw.

Na 1800 zien we bij voorbeeld:

- vestiging van Eemslanders te Horsten en te Kopstukken.
Enige namen: Broring, Schlimbach, Strockmeijer, Tobben.
- ontginning van "woeste gronden": Hebrecht, Rhederveld, Weenderveld/Jipsingboertange, Overdendijk.
Hier vestigden zich veelal boeren uit de oude veenkoloniën.

"Gruoninga" 1987 bevat een lijst van naturalisaties in de periode 1850-1938.

Vele genaturaliseerden blijken te Ter Apel, Terapelkanaal en Jipsingboermussel te wonen.

De genaturaliseerden kwamen soms uit het Eemsland, maar veelal van verder weg.

Als aanvulling kan nog vermeld worden op grond van gegevens verschaft door mevr. Hiskes-Knigge:

- te Vlagtwedde trouwden op 10 april 1681: Harm Hindriks, van Wesuwe en Swancke Jans, van Nordhorn, stamouders van de familie Hulst/Huls te Jipsinghuizen.
- te Vlagtwedde trouwden op 1 mei 1707: Harm Harms, van Lathen en Swancke Engels Huising, van Jipsinghuizen. Zij zijn de stamouders van de familie Staal, o.a. onder Sellingen.
- te Vlagtwedde trouwden op 9 december 1708: Berend Christiaans Boomkamp, van Ibbenburen en Anneke Derks Gelts, van Laar, zij vestigden zich te Ellersinghuizen, (zie "Onder de Clockeslach van Vlachtwedde", blz. 99: 1837 - veldwachter Bomekamp, 1851 - Hindrik Jans Bomekamp, veldwachter en cipier van het "Passantenhuis" te Vlagtwedde).
- te Vlagtwedde trouwden op 12 oktober 1710: Johan Herman Laarman van Rake en Trijntien Berends, van Holte (ten noorden van Herzlake). De naam Laarm komt nog voor.
- te Onstwedde trouwden op 13 mei 1803: Friedrich Hindrick Strockmeijer, van Lemforde (bij de Dummersee) en Roelfien Berends van Onstwedde. De naam Strockmeijer komt nog voor.
- te Bellingwolde trouwden op 7 oktober 1709: Pieter Creuter (smid, van Friesoythe) en Anna Berends van Bellingwolde. De naam komt nog steeds voor als "Kruiter".
- te Bourtange trouwden op 11 juli 1723: Johann Byma, soldaat en Anna Catrina Boekhofs. De naam Bimma komt nog voor.
- te Bourtange trouwden op 10 april 1712: Martyn Claré, soldaat, van Dresd en Geertje, weduwe van Antoni Christiaans. Het nageslacht heet "Klaar" en komt nog voor.
- voor 1735 trouwde Geert Adams Knoop, geboren circa 1712 te Ihrhove met Tiacke Eerdes, geboren circa 1715, ook te Ihrhove. Hij werd schoolmeester te Vlagtwedde.

Verschenen:

"Genealogie van de familie Meendering te Westerwolde", samensteller G.Luth te Heiloo.

De 531 tekstpagina's van dit familieboek bevatten meer dan de titel belooft:

Voordat de eigenlijke genealogie van de familie Meendering begint wordt in 75 bladzijden een "Inleiding" gegeven tot onderwerpen als:

- Enkele facetten uit de geschiedenis van Westerwolde,
- Landbouw,
- Zeden en gewoonten,
- Verdeling der marken.

Na de genealogie volgen enige bijlagen, zoals:

- Dienaren des woords,
- Schoolmeesters,
- Dertien kwartierstaten,
- Opgaven van gebruikte bronnen,
- Indexen op persoonsnamen.

Ten slotte volgt er nog een overzichtstabel van de familie Meendering van de eerste tot en met de elfde generatie.

In zijn verantwoording stelt de auteur:

"--is deze genealogie van een gewone Westerwoldse boerenfamilie een bijzonder document geworden".

Hiermee kunnen we volledig instemmen, vooral omdat gebruik is gemaakt van gegevens en verhalen van de moeder van de auteur en van verschillende oudere Meenderings.

Hierover zegt de auteur terecht: "Deze verhalen verlevendigen het geheel en geven meer inzicht in de handel en wandel van onze voorouders".

Het boek bevat niet alleen de genealogische gegevens van de familie Meendering die in het Carspel Sellingen en omgeving woonde en werkte, maar ook van leden van die familie die zich in den vreemde vestigden.

Zo emigreerde bij voorbeeld in 1889 Wessel Elzes Meendering naar Michigan in de Verenigde Staten van Noord Amerika.

Ook in de 20e eeuw kwam emigratie naar de Verenigde Staten veel voor, waarbij door de Meenderings dan vaak de staat Iowa voor vestiging werd gekozen.

Als voorbeeld: Jan Meendering ("Meuln Jan") en Geertje Smeenk ("Meuln Jan zien Gittje"), te Sellingen kregen elf kinderen, zes dochters en vijf zoons.

Die elf kinderen schonken Jan en Geertje 69 kleinkinderen, waarvan er 56 in de Verenigde Staten geboren werden, meest in Iowa.

Genoemde vijf zonen waren op hun beurt de vaders van in totaal 121 naamdraggers Meendering, alle in de Verenigde Staten, meest in Iowa.

Opmerkelijk zijn nog de vele relaties van leden van deze familie met de familie Luth, alsmede met Smeenk en Te Velde.

*****

T I J D S C H R I F T E N

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Knigge, te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

"Genealogie", kwartaalblad Centraal bureau voor genealogie.

Dit blad verschijnt vier keer per jaar als voortzetting van het sedert 1947 bestaand hebbende "Mededelingen Centraal Bureau voor Genealogie".

Mathilde Kors/Jos van den Borne, "Karel van den Sigtenhorst, Portret van een heraldisch
fijnschilder".
Yvonne Wellings, "Brabantse cynsregisters" (Cyns, ook wel "tyns": schatting,
belasting, grondrente, erfpacht. Het oudste cynsregister van
de Meierij van Den Bosch dateert van 134W).

"Gens Nostra", juni 1995.

T.J.de Koning, "Wie was de vrouw van Herbaren van den Berghe?", (indien
authentieke gegevens ontbreken kunnen door middel van
"gidsnamen" gevolgtrekkingen gemaakt worden over familiale
samenhangen).

J.S.P.Drost, "Geslagtboek" (Geslachten Aldewereld en Haffman).
W.J.van Egmond, "Bij de kwartierstaat van Pim Mulier" (In 1876 mede-oprichter
van de "Haarlemsche Football Club", de koninklijke H.F.C.,
oudste voetbalclub van Nederland).

Rubriek Wegwijs:
Mr.W.Downer, "De kalender (IV), Jaarstijlen".
"Erfnamen" (Ook in Gelderland werden families vernoemd naar
het erve van vestiging).
"De wonderlijke wegen van de genealogie".
M.Molenaar-Valk, "Het archief. Overlijdensadvertenties als bron".
J.J.Kaldenbach, "Burgerlijke Stand in Groot Britannië en Ierland".
W.P.C.Knuttel, "Genealogie en genetica".
R.F.Vulsma, "In memoriam ir. Th.P.E.de Klerck" (overleden 21 maart 1995).

"Genealogie", kwartaalblad Centraal bureau voor genealogie, juni 1995.

Rob van Drie, Ton van Doornen, "De computer in de studiezaal van het Centraal Bureau voor
Genealogie".
Annemieke Kors, "Voorouders aan het werk. Werken met bedrijfsarchieven".

"Gronings Historisch Jaarboek", 1995.

J.Jansen, "Dagboek van de bevrijding van Groningen, 13-16 april 1945".
N.van den Broek, "Verandering en verval op het Groninger platteland. Het
verhaal van Arie Sprenger te Rottum".
R.van der Woude, "Gelijkheid op krukken". De Bataafse Revolutie in de Stad
Groningen, 1795-1803".
R.F.J.Paping, "Armen en armenzorg op de Groningse klei tussen 1770 en 1860".
A.Reinstra en F.J.van de Waard, "Een middeleeuws huis in de Turftorenstraat".
"Kroniek 1994".
"Literatuuroverzicht 1994".

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

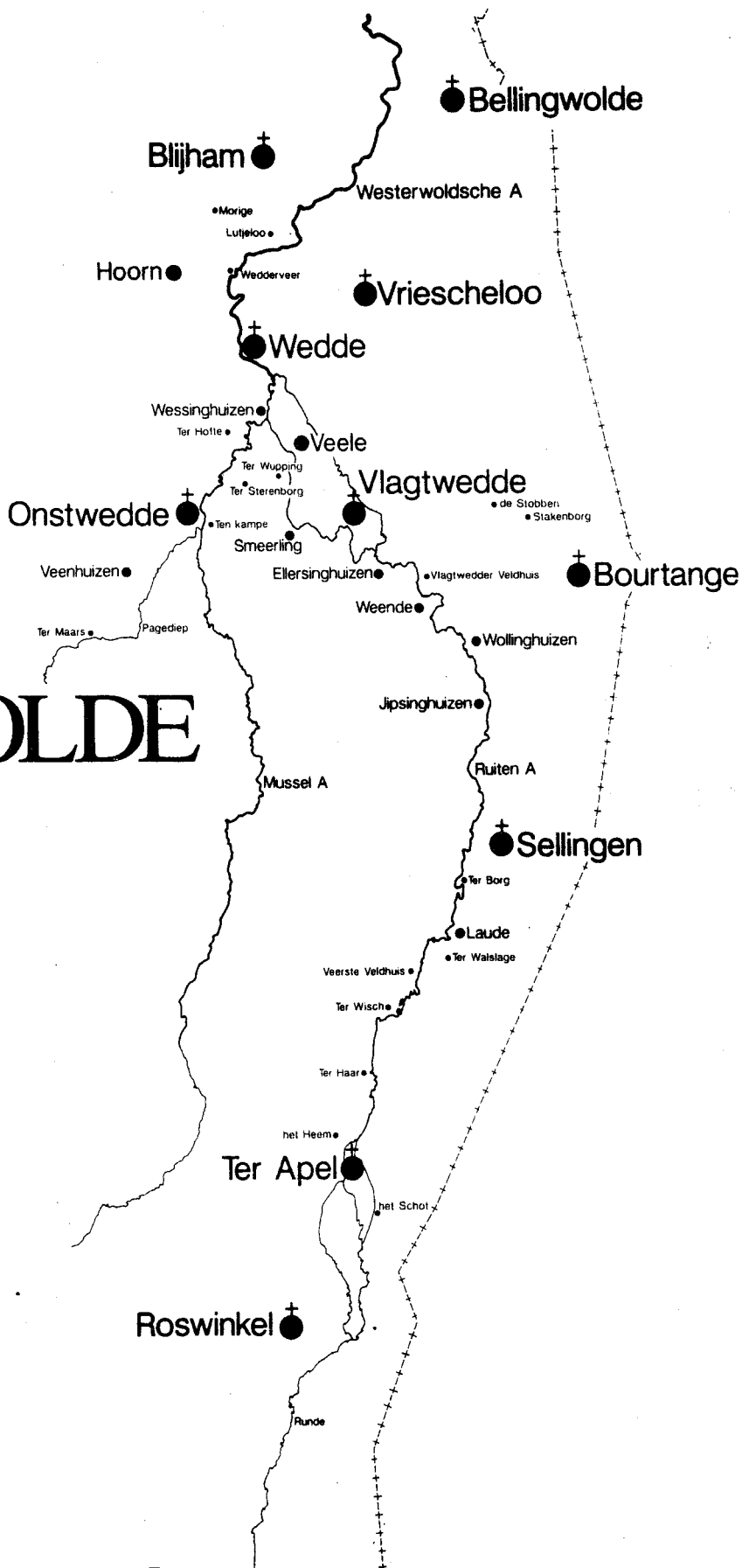
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 16 no. 4,
november 1995.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE
VERENIGING VOOR
GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

JAARGANG 16 No-4,

NOVEMBER 1995

REDACTIE:

S.H. ACHTEROP
J.S.A. HUIZING
E.G. SCHRAGE
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 0595-481289/481630.

SECRETARIAAT:

- * lidmaatschap Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
- * abonnementen M.Hardenbergstraat 3,
- * administratie 9648 LD Wi idervank.
- * archief tel. 0598-613095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 0599-617272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal
* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

- * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
- * donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

I N H O U D :

Jan Johan Kuiper en G.P.I.Hiskes-Knigge, "TAMMES", blz. 87.

"TIJDSCHRIFTEN", blz. 111.

*****

O p r o e p :

De redactie van "Westerwolde" zou zich graag uitgebreid zien met enkele enthousiaste leden. Free-lance-redactieleden, of leden van de vereniging die af en toe een artikeltje in het tijdschrift verzorgen, zijn ook van harte welkom. Hebt U interesse en hebt U enige tijd beschikbaar, neemt U dan contact op met de eindredacteur van dit blad of met de secretaresse van de vereniging "Westerwolde". U bent hartelijk welkom.

*****

TAMMES

Jan Johan Kuiper en G.P.I.Hiskes-Knigge.

Tammes, familienaam van de hierna volgende Westerwoldse familie is een patronymicum dat al vroeg (eind 17e eeuw) als vaste achternaam gevoerd wordt, nadat het de familie in de tweede helft van de 17e eeuw kennelijk financieel voor de wind gaat. Aan het eind van de 17e eeuw heeft de familie een aanzienlijk grondbezit, Tammessen zijn dan gelieerd aan diverse eigen-erfde Westerwoldse geslachten. Het is in Westerwolde heel gebruikelijk dat een naam aan het bezit blijft kleven en dat men zich vervolgens naar dit bezit noemt, in deze familie echter blijven ook een aantal leden die het bezit verlaten de naam dragen om die vervolgens weer door te geven aan hun nageslacht. In de 18e eeuw gaat men af en toe wat slordig met de naam om, zo wordt deze soms wel en soms niet gebruikt, ook door leden van het geslacht zelf, toch duikt ook in die tijd de naam zeer regelmatig steeds weer op. In het nu volgende artikel is de naam Tammes gevolgd tot de zevende generatie. Van leden van de familie die de naam laten vallen worden de kinderen nog vermeld, daarna worden deze niet meer gevolgd, dit geldt zowel voor zoons als dochters. Zoons die de naam niet doorgeven vallen af, dochters die de naam wel doorgeven worden gevolgd.

Variaties als Tammen, Tammens en Tams zijn beschouwd als uitingen van de vrije spelling van de tijd van voor de burgerlijke stand, leden met deze namen worden in het artikel dus gewoon meegenomen.

Als stamouderpaar van deze familie kan het echtpaar Luicken Lamberts en Tiackien Tammes beschouwd worden. Luicken ¹IS misschien een zoon van Lambert Snider die van 1590 tot en met 1592 onder Vlagtwedde in het hoendergeldregister genoemd wordt. In 1589 betaalt voor dezelfde plaats een zekere Lucke Lamberts zijn hoendergeld, hij zou dan misschien de grootvader van Luicken Lamberts zijn, maar dit blijft gissen.

van Tiackien Tammes is de herkomst geheel onbekend, haar naam doet vermoeden dat zij uit het noorden van Westerwolde of uit het Oldambt stamt.

Gebruikte afkortingen:

GAG = Gemeentearchief Groningen.

RAG = Rijksarchief Groningen.

R.A. = Rechterlijk archief.

h.c. = huwelijkscontract.

I LUICKEN LAMBERTS, geboren rond 1580 te Vlagtwedde, schoolmeester en koster, overleden na 24 augustus 1665.

4 februari 1660: In saken Luicke Lamberts Impt. contenderende tot betaeling van boete wegen dat hij impt. bijna 80 jaeren, onder 't recht in de behuisinge van de vooght Bregenbeeck van gedaeghde Aijelt Peters in sijn dunne Egge is geslaegen dat hij neder gevallen is.

24 augustus 1665: Huwelijkscontract te Vlagtwedde van Hindrik Schultes (zoon van Schulte Jans en Trijne Hindriks) en Harmke Geerts (dochter van Geert Wessels en Wupcke Harms). Als tweede en laatste aan bruidszijde in dit huwelijkscontract tekent Luicken Lamberts.

Hij was gehuwd met TIACKIEN TAMMES, geboren rond 1595, overleden na 30 september 1658.

---

¹ GAG, 943 rood, voor reductie, hoendergeldregisters Westerwolde.

'RAG R.A.VI.o.

'RAG R.A.VI.z.

Uit dit huwelijk:

1 DOCHTER, geboren rond 1620 te Vlagtwedde, overleden na 24 april 1656.

Zij is voor 28 april 1656 getrouwd met N.N.

In het huwelijkscontract van Pieter Hindriks en Fenne Luikens wordt gesproken over dat Fenne, de jongste dochter van Luiken Lamberts hetzelfde mee zal krijgen in haar huwelijk als de andere dochters, wat inhoudt dat behalve Fenne er in ieder geval nog twee andere dochters geweest moeten zijn, die dan al getrouwd zijn.

2 TAMME, geboren rond 1623 te Vlagtwedde, volgt onder II.

3 DOCHTER, geboren rond 1626 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd voor 28 april 1656 met PETER HARMENS.

Op 11 februari 1658 wordt Luicke Lamberts genoemd als schoonvader van Peter Harmens⁴.

4 LAMBERT, geboren rond 1629 te Vlagtwedde.

30 september 1658: Roelf Bregenbeeck vooght en Sicco Engelberts tot Vlachtwedde verclaeren waer ende naer ten volle bewust te sijn dat de E: Lambert Luickens sij gebooren tot Vlachtwedde in echtschap van vrije vrome ende onbesproeckene offte onberuchtichede olderen als d' E: Luicke Lamberts ende Tjae Tammes, soo hij Luicke beredes de costerie ende de schoele van Vlachtwedde bijnae 36 jaeren trouwelijk hefft bedient en noch bedient.'

5 FENNE, geboren rond 1632 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd, h.c. op 28 april 1656⁶ te Vlagtwedde, met PETER HINDRICKS.

II TAMME LUIKENS, zoon van Luicken Lamberts Schoolmeester (I) en Tiackien Tammes, geboren rond 1623 te Vlagtwedde, overleden 3 juli 1696 te Vlagtwedde'.

Tamme Luickens trad af en toe op als advocaat te Vlagtwedde, in die hoedanigheid komt hij o.a. voor op 26 februari 1668: Insaecken d'E. Scriba Rasche in qlté Impt. verd. hebb d'adv. Tammo Luickens in qlté God'.

Hij is getrouwd op 8 september 1657 te Vlagtwedde, h.c.⁹ (1) met FENNE HINDRIKS TUINCKERS, dochter van Hindrik Hindriks en Elisabeth Roelfs van Tuinen, geboren rond 1632 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

1 LUIKEN, geboren rond 1658 te Vlagtwedde, volgt onder III-a.

Hij was gehuwd (2) met ELSIEN JACOBS, geboren rond 1640, overleden 3 februari 1710 te Vlagtwedde'.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

2 JACOB, geboren rond 1668 te Vlagtwedde, volgt onder III-b.

3 JOANNES, geboren in 1670 te Vlagtwedde, volgt onder III-c.

4 GEERT, geboren rond 1672 te Vlagtwedde, volgt onder III-d.

5 FRERICK, geboren rond 1675 te Vlagtwedde, volgt onder III-e.

6 LAMMERT, gedoopt op 12 januari 1679 te Vlagtwedde, volgt onder III-f.

7 TIACKIEN, gedoopt op 26 juni 1681 te Vlagtwedde, volgt onder III-g.

III-a LUIKEN TAMMES, zoon van Tamme Luikens (II) en Fenne Hindriks Tuinckers, geboren rond 1658 te Vlagtwedde.

RAG R.A.VI.o.

RAG R.A.VI.w.

• RAG R.A.VI.z.

RAG Lidmatenregister Vlagtwedde.

o RAG R.A.VI.o.

RAG R.A.VI.z.

¹⁰ RAG Lidmatenregister Vlagtwedde

20 Februari 1669: Tammo Luikers impt. verd. hebb. Wilcko Boeijngh ged. questieus om an te sweren als sibbevoogt over des impts minderjarige kindt bij Fenne Hindricks geprocreert'. Als Luiken Schuringh komt hij voor als sibbevoogd van de bruid in het huwelijkscontract van Jan Geerts en Lamme Harms van Tuinen (dochter van Harm Jans van Tuinen en Jantien Hindriks van Tuinen, een zuster van Fenne Hindriks) op 1 januari 1707 te Blijham'. Hij is getrouwd rond 1692 met GARTJE JACOBS SCHURINGH, dochter van Jacob Jans Schuringh en Nelle Jacobs, gedoopt op 28 mei 1671 te Blijham.

Uit dit huwelijk kinderen met de naam Schuringh:

- 1 JACOB, gedoopt op 21 mei 1693 te Blijham.
- 2 TAMMO, geboren rond 1710 te Blijham.

III-b JACOB TAMMES, zoon van Tamme Luikens (II) en Elsie Jacobs, geboren rond 1668 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd rond 1693 (1) met JANTIEN BERENDS AISINGH, dochter van Berent Dethmers Aisingh en Swaencke Nannes Stroedingh, geboren ca. 1669 te Ellersinghuizen, het begraven betaald op 31 oktober 1702.¹³

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 ELSIEN, gedoopt op 15 juli 1694 te Vlagtwedde, overleden voor 16 juni 1700.
- 2 TAMME, gedoopt op 29 juli 1696 te Vlagtwedde, overleden voor 1 juni 1711.
- 3 ELSIEN, gedoopt op 16 juni 1700 te Vlagtwedde, volgt onder IV-a.

Hij trouwde 20 juli 1710 te Vlagtwedde, (h.c.23 juni')(2) met GRIETIEN WILLEMS ENGBERTS, dochter van Willem Willems Engbers en Giesel te Roswinkel, overleden na 1718. (Zij was weduwe van Engel Jans Vrieze, van Roswinkel, die op 25 mei 1709 te Vlagtwedde stierf¹⁵.)

Huwelijkscontract te Vlagtwedde van Jacob Tammes en Griete Engberts op 23 juni 1710. Aan bruidegoms kant tekenen: Luicken Schuringh, Johannes Tammes Pastor tot Sellingen, Frerick, Geert en Lammert Tammes - broeders, Geert Leusingh - zwager. Aan bruidskant tekenen: Willem Engberts - broeder, Else Halmingh - zwager, Jan Haesken - oom. Getuigen: Heero Geerts en Harmen Sanders.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 4 TAMME, gedoopt op 12 juni 1711 te Vlagtwedde, overleden voor 3 juni 1714.
- 5 TAMME, gedoopt op 3 juni 1714 te Vlagtwedde, volgt onder IV-b.
- 6 GIESEL, gedoopt op 27 februari 1718 te Vlagtwedde, volgt onder IV-c.

III-c JOANNES TAMMEN, zoon van Tamme Luikens (II) en Elsie Jacobs, geboren in 1670/1671 te Vlagtwedde, overleden op 22 oktober 1750 te Vriescheloo¹⁶.

Joannes Tammes werd als predikant bevestigd te Sellingen op 12 november 1693. Hij werd te Vriescheloo bevestigd op 7 oktober 1719 ".

" RAG R.A.VI.o.

' RAG R.A.VI.A.

" GAG, 373 rood

o RAG R.A.VI.z.

¹⁵ RAG DTB Vlagtwedde, lidmatenlijsten.

¹⁶ Zie "Sinds de reductie...." door W.Duinkerken.

" Zie "Sinds de reductie...." door W.Duinkerken.

Hij is getrouwd rond 1700 met ALBERTJE HENRICUS' FRANCK, dochter van Henricus Johannes' Franck en Frouwke Tonnis Ballema, geboren rond 1675 te Roswinkel.

Uit dit huwelijk Tammen/Tammens:

- 1 TAMMO, geboren rond 1700 te Sellingen, volgt onder IV-d.
- 3 FROUKE, geboren rond 1705 te Sellingen, volgt onder IV-e.
- 2 ELZO, geboren op 26 december 1710 te Sellingen, volgt onder IV-f.

III-d GEERT TAMMES, zoon van Tamme Luikens (II) en Elsien Jacobs, geboren rond 1672 te Vlagtwedde, overleden tussen 1740 en 1746 aldaar.

Hij is getrouwd rond 1701 met JANNA JANS, geboren rond 1680, overleden na 1730 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 WUPKE, gedoopt op 19 november 1702 te Vlagtwedde, volgt onder IV-g.
- 2 ELSIEN, gedoopt op 13 november 1709 te Vlagtwedde, volgt onder IV-h.

III-e FRERICK TAMMES, zoon van Tamme Luikens (II) en Elsien Jacobs, geboren rond 1675 te Vlagtwedde, overleden te Zuidbroek tussen december 1716 en 27 augustus 1717.

Hij is getrouwd, h.c. op 21 maart 1702¹⁸ te Zuidbroek, met TRIJNTJE JANS, geboren rond 1680 te Zuidbroek.

Huwelijkscontract Zuidbroek, 21 maart 1702, van Frerik Tammen en Trijntje Jans: Aan bruidegomszijde tekenen: Elsien Jacobs-moeder, Jacob Tammes en Luiken Tammes-broeders, Mstr Cyriacus Hoorn-neef. Aan bruidszijde: Jurjen Aijlkes en Anne Jans-zwager en zuster, Jacob Derks-voormond, Eppo Fopkes-vreemde voorgd. Getuigen Egbert Emes en Aeito Aeylckes.

Uit dit huwelijk:

- 1 EELCKE, geboren op 10 maart 1703 te Zuidbroek, gedoopt op 11 maart 1703 aldaar.
- 2 ELSJEN, geboren op 28 februari 1705 te Zuidbroek, gedoopt op 1 maart 1705 aldaar.
- 3 ANNE, geboren op 1 november 1707 te Zuidbroek, gedoopt op 6 november 1707 aldaar.
- 4 TAMMO, geboren op 18 april 1710 te Zuidbroek, gedoopt op 20 april 1710 aldaar.
- 5 JAN, geboren op 30 januari 1714 te Zuidbroek, gedoopt op 4 februari 1714 aldaar.
- 6 FRERIC TAMMEN, geboren op 27 augustus 1717 te Zuidbroek, gedoopt op 29 augustus 1717 aldaar.

Zuidbroek, 29 augustus 1717: Nogh gedoopt een soontje van Trijntje Jans, weduwe van de koopman Freric Tammen te Zuidbroeck, waarvan sij naa des mans dood in de kraam bevallen is, geboren den 27 dito en genaamt Freric Tammen".

III-f LAMMERT TAMMES, zoon van Tamme Luikens (II) en Elsien Jacobs, gedoopt op 12 januari 1679 te Vlagtwedde, overl. na 1765.

Hij is getrouwd rond 1714 met JANTIEN GERRITS, van Roswinkel, overleden op 28 mei 1729 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 GERRIJT, gedoopt op 21 april 1715 te Vlagtwedde, volgt onder IV-i.

¹⁸ RAG R.A. V.x.

¹⁹ RAG DTB Zuidbroek.

- 2 ELSIEN, geboren te Veele, gedoopt op 23 januari 1724 te Vlagtwedde, volgt onder IV-j.
- 3 TIJBE, gedoopt op 25 januari 1728 te Vlagtwedde, volgt onder IV-k.

III-g TIACKIEN TAMMES, dochter van Tamme Luikens (II) en Elsie Jacobs, gedoopt op 26 juni 1681 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd op 24 oktober 1706 te Vlagtwedde (h.c. 8 september 1706²⁰) met GEERT JACOBS LEUSINGH, zoon van Jacob Jacobs Leusingh en Jantje Edes Huistinck, geboren rond 1684 te Jipsinghuizen.

Huwelijkscontract te Jipsinghuizen van Geert Leusingh en Tiackien Tammes, op 8 september 1706. Aan bruidegomszijde tekenen: Jantien Leusingh, Alcke Leusingh weduwe van Willem Heijes - moeien, Harm Huistingh - oom, Harm en Aijcko Sterenborgh - neefs. Aan bruids zijde: Elsie Jacobs, weduwe van Tamme Luickens - moeder, Jacob Tammes, Luicken Schuringh, Joannes Tammes pastor te Sellingen, Geert, Frerick en Lammert Tammes - broeders. Getuigen: Klaas Kolters en Harmen Sanders.

Uit dit huwelijk kinderen Leusingh:

- 1 JANTIEN, geboren Jipsinghuizen, gedoopt op 21 augustus 1707 te Vlagtwedde, overleden te Jipsinghuizen, breuk betaald voor groeve op 9 november 1708 .
- 2 JACOB, geboren te Jipsinghuizen, gedoopt in december 1708 te Vlagtwedde.
- 3 TAMME, geboren te Jipsinghuizen, gedoopt op 7 december 1710 te Vlagtwedde.
- 4 ELSIEN, geboren te Jipsinghuizen, gedoopt op 26 december 1712 te Vlagtwedde, overleden tussen 1751 en 1755 te Groningen. Zij is getrouwd te Onstwedde op 15 oktober 1741 met Hiske Reints Menningh, geboren in 1713 te Onstwedde, zoon van Reint Hiskes Menningh en Jantje Geerts Witkop.
- 5 GERARDUS, geboren rond 1714 te Jipsinghuizen, overleden tussen 1763 en 1772. Hij is getrouwd (1) op 3 juli 1740 te Vlagtwedde (h.c. 1 juli²¹) met Wiltien Jans, gedoopt 1 december 1700 te Onstwedde, dochter van Jan Willems Hiddingh en Geertruit Willems. Hij is getrouwd (2) omstreeks 1742 met Elisabeth Reints Menningh, geboren in 1719, dochter van Reint Hiskes Menningh en Jantje Geerts Witkop te Onstwedde.
- 6 TAMME, geboren te Jipsinghuizen, gedoopt op 21 februari 1717 te Vlagtwedde. Hij is getrouwd te Vlagtwedde op 4 maart 1742 met Hadewijch Boelmans Eelsingh, gedoopt 30 januari 1718 te Vlagtwedde, dochter van Boelman Wubbes Eelsingh en Aaltien Jacobs Nesse.
- 7 JACOB, geboren te Jipsinghuizen, gedoopt op 11 juni 1719 te Vlagtwedde, overleden na 1783 te Jipsinghuizen. Hij is getrouwd op 3 november 1743 (h.c. op 31 okt.²²) te Vlagtwedde met Trijntje Geerts, dochter van Geert Jans Bessembinders en Geertje Jans Gelms.
- 8 JANNES, geboren omstreeks 1721 te Jipsinghuizen. Hij is getrouwd, h.c. 16 januari 1750²³ te Vlagtwedde met Geessien Harms Engberts.

²⁰ RAG R.A.VI.z.

^v RAG R.A.VI.z.

²² RAG R.A.VI.z.

²³ RAG R.A.VI.z.

IV-a ELSIEN JACOBS TAMMES, dochter van Jacob Tammes (III-b) en Jantien Berends Aisingh, gedoopt op 16 juni 1700 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd op 30 november 1717 te Groningen, (h.c. 22 oktober²⁴) (1) met ALBERT ALBERTS TEIJINGH, zoon van Albert Alberts Teijningh en Maria Alberts Blenk, gedoopt op 1 februari 1693 te Groningen, overleden in 1720 aldaar.

Uit dit huwelijk kinderen Teijningh:

1 ALBERT, gedoopt op 28 oktober 1718 te Groningen, overleden voor 25 mei 1720 aldaar.

2 JANTJEN, gedoopt op 5 maart 1720 te Groningen, overleden na 1751 te Winschoten.

Zij is getrouwd op 14 februari 1745 te Winschoten met JAN FOCKES MENSENBORG, gedoopt op 8 mei 1707 te Wedde, overleden na 1751 te Winschoten, zoon van Focko Emes en Johanna Tammes Bonninga.

3 ELSJEN, gedoopt op 5 maart 1720 te Groningen, overleden voor 25 mei 1720 aldaar.

Zij is getrouwd (1), h.c. op 25 juli 1721 te Vlagtwedde²⁵ (2) met JOHANNES HENRICUS' FRANCK, zoon van Henricus Johannes' Franck en Frouwke Tonnis Ballema, geboren rond 1680 te Roswinkel.

Johannes Franck was, ten tijde van zijn huwelijk met Elsie Jacobs, pastor op de Grote Garst (Duitsland).

Zij is getrouwd (3) op 15 juli 1742 te Midwolda (Old.) (3) met JAN RITSES, van Midwolda (Old.).

IV-b TAMME JACOBS TAMMES, zoon van Jacob Tammes (III-b) en Grietien Willems Engbers, gedoopt op 3 juni 1714 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd in 1740 met ALBERTIEN HILVERTS KOIJLERS, dochter van Hilvert Harms Koijlens en Jantien Wubbes Sijmens te Wollinghuizen, gedoopt op 23 maart 1725 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

1 JACOB, gedoopt op 24 december 1741 te Vlagtwedde, volgt onder V-a.

2 HILVERT, gedoopt op 27 september 1744 te Vlagtwedde.

3 WILLEM, gedoopt op 17 september 1747 te Vlagtwedde, volgt onder V-b.

4 HARM, gedoopt op 27 februari 1750 te Vlagtwedde, volgt onder V-c.

5 JANTIEN, gedoopt op 3 december 1752 te Vlagtwedde, overleden voor 20 maart 1757 aldaar.

6 GRIETJE, gedoopt op 14 juli 1754 te Vlagtwedde, volgt onder V-d.

7 JANTIEN, gedoopt op 20 maart 1757 te Vlagtwedde, volgt onder V-e.

8 ELSJEN, gedoopt op 7 augustus 1763 te Vlagtwedde.

IV-c GIESEL JACOBS TAMMES, dochter van Jacob Tammes (III-b) en Grietien Willems Engbers, gedoopt op 27 februari 1718 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd op 5 augustus 1738 te Vlagtwedde met HARM HILVERTS KOIJLERS, zoon van Hilvert Harms Koijlens en Jantien Wubbes Sijmens, geboren te Wollinghuizen, gedoopt op 17 november 1719 te Vlagtwedde, overleden voor 1784.

²⁴ GAG III ij

²⁵ RAG R.A.VI.z.

Uit dit huwelijk kinderen Koijlers:

- 1 JANTIEN, gedoopt op 31 maart 1739 te Vlagtwedde.
- 2 GRIETJE, gedoopt op 16 augustus 1740 te Vlagtwedde, overleden voor 6 november 1746 te Wollinguizen, Vlagtwedde.
- 3 JANTIEN, gedoopt op 1 maart 1744 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 12 september 1769 te Vlagtwedde, (h.c. 11 sept.²⁶) met WUBBE GERARDUS HEERES, zoon van Gerardus Heeres en Rixte Wubbes Sijmens, gedoopt op 23 december 1736 te Vlagtwedde, overleden op 7 mei 1805 aldaar.
- 4 GRIETJE, gedoopt op 6 november 1746 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 27 januari 1771 te Vlagtwedde met KLAAS ELZES HAZELHOFF, gedoopt op 19 april 1745 te Wedde, zoon van Elso Elses Hazelhoff en Friescke Haijes, hij is later gehuwd met Bartje Jans Kramer.

IV-d TAMMO JOANNES' TAMMENS, zoon van Joannes Tammen (III-c) en Albertje Henricus' Franck, geboren rond 1695 te Sellingen, overleden op 19 april 1733 te Sellingen²⁷.

Predikant, Tammo Tammes werd als student genoemd te Lingen op 6 april 1715 en te Groningen 14 juli 1717. Als kandidaat te Sellingen bevestigd op 30 juni 1720, waar hij tot zijn dood in 1733 pastor bleef.

Hij is getrouwd rond 1720 met ENGELTIEN HARMS KOIJLERS, dochter van Harmen Hilverts Koijlers en Albertien Karskens Huitzingh, gedoopt op 22 oktober 1702 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk:

- 1 ALBERTIEN, geboren rond 1725 te Sellingen, volgt onder V-f.
- 2 JANNA, geboren rond 1727 te Sellingen, volgt onder V-g.
- 3 HARMANNUS, geboren te Sellingen, gedoopt op 29 maart 1732 aldaar, volgt onder V-h.

IV-e FROUKE JOANNES' TAMMEN, dochter van Joannes Tammen (III-c) en Albertje Henricus' Franck, geboren rond 1705 te Sellingen. Zij is getrouwd rond 1732 met OOLDERT BOELMANS, zoon van Boelman (Olerts) Heijes en Aike Berents, geboren rond 1705 te Vriescheloo.

Uit dit huwelijk kinderen Oolderts:

- 1 BOELEM, gedoopt op 26 april 1733 te Vriescheloo.
- 2 BOELEM, gedoopt op 13 juni 1734 te Vriescheloo.
- 3 BOELEM, gedoopt op 2 oktober 1735 te Vriescheloo.
- 4 BOELEM, gedoopt op 8 juli 1737 te Vriescheloo.
- 5 BOELEM, gedoopt op 24 augustus 1738 te Vriescheloo.
- 6 BOELEM, gedoopt op 23 februari 1742 te Vriescheloo.
- 7 ALBERTJE, geboren op 4 juni 1745 te Vriescheloo, overleden op 22 november 1799 te Lutjeloo, begraven te Vriescheloo²⁸.
Zij is getrouwd, h.c. op 10 maart 1769 te Vriescheloo²⁹, met HILVERT BERENTS KLEEN, geboren op 6 februari 1717 te Vriescheloo, overleden op 28 februari 1793 te Lutjeloo, begraven te Vriescheloo³⁰, zoon van Berent Berents Kleen en Aeltien Hilwers.

²⁶ RAG R.A.VI.z.

²⁷ Zie "Sinds de reductie..." door W.Duinkerken.

²⁸ GDW 3926.

" RAG R.A.VI.dd.

³⁰ "Groninger Gedenkwaardigheden" door A.Pathuis, hierna GDW, nr 3924.

IV-f ELZO JOANNES' TAMMEN, zoon van Joannes Tammen (III-c) en Albertje Henricus' Franck, geboren op 26 december 1710 te Sellingen, overleden op 25 oktober 1779 te Vriescheloo, begraven te Vriescheloo".

Predikant, eerst gedurende 13 jaar te Wymeer, daarna gedurende 28 jaar te Vriescheloo.

Hij is getrouwd rond 1740 met AALTJE WELDERMANS, geboren rond 1715. Uit dit huwelijk een kind Tammen:

1 JOHANNES, geboren rond 1740 te Vriescheloo.

Hij is getrouwd op 15 mei 1772 te Bellingwolde, (h.c.11 mei³²) met SOPHIA HARMENS BREGENBEEK, dochter van Harmen Freriks Voorentholt Bregenbeek en Albertien Harberts, gedoopt op 1 november 1744 te Bellingwolde.

IV-g WUPKE GEERTS TAMMES, dochter van Geert Tammes (III-d) en Janna Jans, gedoopt op 19 november 1702 te Vlagtwedde, overleden na 1788 aldaar.

Zij is getrouwd op 21 april 1720 te Vlagtwedde, (h.c.18 apr.³³) met JAN WUBBES SIJMENS, zoon van Wubbe Boelmans Eelsingh en Hadewijch Hindriks Sijms, gedoopt op 27 januari 1695 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

1 HADEWIJCK, gedoopt op 7 september 1721 te Vlagtwedde, overleden voor 17 februari 1726 aldaar.

2 GEERT, geboren rond 1723 te Vlagtwedde, overleden tussen 1788 en 1795 aldaar.

Hij is getrouwd, h.c. op 6 juni 1748 te Vlagtwedde³⁴, met RENSKA ELSE EGGES, geboren rond 1724 te Vriescheloo, overleden na 1776 te Vlagtwedde, dochter van Else Egges en Swaantje Frericks Hardingh. Geen kinderen gevonden.

Huwelijkscontract van Geert Jans Tammes en Rentske Elses, Vlagtwedde, 6 juni 1748: Jan Wubbes en Wubke Geerts nemen hun schoondochter op in hun behuizing te Vlagtwedde. Aan de broers en zusters van de bruidegom moet worden uitgekeerd elk 1200 Car.gld. De bruid brengt 1600 Car.gld. in. Aan bruidegomszijde: Jan Wubbes-vader, Wubke Geerts-moeder, Wubbe en Jan Jans Tammes-broeders, Hadewijck Tammes-zuster, Boelman Eelsing x Aaltijn Jacobs Nesse, Alverig Wubbes ter Haar x Trijntje Adolfs, Gerardus Heeres x Rixte Wubbes en Jan Bunnekes x Elzijn Geerts Tammes-ooms en moeis. Bruids zijde: Frerik Elses x Jantje Harms-broeder en schoonzuster, Else, Geesje, Geertruit en Naantje Elses-broeder en zusters, Geert Sanders en Willem Berents-zwagers, Hensum Egges, Engel Egges, Berent Ailts en Geert Berents-ooms, Rouwe Christiaans-moei.

3 WUBBE, geboren rond 1724 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd op 7 mei 1758 te Vlagtwedde, (h.c.5 mei³⁵) met JANNA TAMMES TAMMES, dochter van IV-b, geboren rond 1727 te Sellingen, volgt onder V-g.

4 HADEWIJCH, gedoopt op 17 februari 1726 te Vlagtwedde, volgt onder V-i.

5 JAN, gedoopt op 12 augustus 1731 te Vlagtwedde, volgt onder V-j.

IV-h ELSIEN GEERTS TAMMES, dochter van Geert Tammes (III-d) en Janna Jans, gedoopt op 13 november 1709 te Vlagtwedde, overleden tussen 1775 en 1776 te Wollinghuizen.

" GDW 3919.

' ' RAF R.A.VI.z.z.

" RAG R.A.VI.z.

RAG R.A.VI.z.

¹⁵ RAG R.A.VI.z.

Zij is getrouwd rond 1731 te Vlagtwedde met JAN ALBERTS BONTKES, zoon van Albert Harms Buntkes en Anneke Hindriks Hofftencamp, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 25 december 1707 te Vlagtwedde, overleden na 1776 te Wollinguizen.

Uit dit huwelijk kinderen Bontkes/Bonkes:

- 1 ALBERT, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 24 februari 1732 te Vlagtwedde, overleden voor 1739 te Wollinguizen.
- 2 ANCKE, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 25 december 1733 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 7 april 1757 te Vlagtwedde met WILT JANS BUIRS, zoon van Jan Wilts Buirs en Janna Bruines Trenning, gedoopt op 17 december 1734 te Ter Apel.
- 3 ALBERT, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 11 januari 1739 te Vlagtwedde, overleden op 27 mei 1805 aldaar.
Hij is getrouwd op 28 mei 1769 te Vlagtwedde met GRIETJE JANS, geboren rond 1740 te Roswinkel, overleden op 28 november 1826 te Vlagtwedde.
- 4 GEERT, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 12 december 1741 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd op 27 mei 1770 te Vlagtwedde met JANTJE BERENTS.
- 5 HINDRIK, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 3 april 1744 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd rond 1770 (1) met GRIETIEN JARCKES TEN VELT-HUIS, gedoopt op 20 november 1740 te Vlagtwedde, overleden tussen 1774 en 1776 te Stakenborg onder Bourtange, dochter van Jarcke Frericks ten Velthuis en Aaltien Berents.
Hij is getrouwd op 18 augustus 1776 te Vlagtwedde (2) met JANTIEN JANS AALDERS, van Hoogezand, overleden op 6 oktober 1801 te Stakenborg, Bourtange.
- 6 TAMME, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 14 mei 1747 te Vlagtwedde.
- 7 HARM, geboren te Wollinguizen, gedoopt op 30 augustus 1750 te Vlagtwedde.

IV-i GERRIJT LAMMERTS TAMMES, zoon van Lammert Tammes (III-f) en Jantje Gerrits, gedoopt op 21 april 1715 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd op 18 december 1740 te Vlagtwedde met MARGRIETA REGINA HENRICUS' HOMMERICKHUIZEN, dochter van Henricus Johannes' Hommerickhuizen en Tiaduwe Hansen Hazelhoff, gedoopt op 12 december 1713 te Vlagtwedde.

(Zij is eerder getrouwd op 21 juni 1733 te Ter Apel met Johannes Sijnckes Hoitsema, gedoopt op 7 december 1698 te Sappemeer, overleden op 17 januari 1735 te Ter Apel, zoon van Sijncko Andels Hoitsema en Tialda Johannes Schepel.)

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 LAMMERT, geboren te Veele, gedoopt op 6 augustus 1741 te Vlagtwedde, volgt onder V-k.
- 2 HENDERICUS, geboren te Veele, gedoopt op 9 december 1742 te Vlagtwedde, overleden na 23 april 1771.
- 3 HENDRIK, geboren te Veele, gedoopt op 24 mei 1744 te Vlagtwedde, overleden voor 23 april 1771 te Veele.
- 4 TAMME, geboren te Veele, gedoopt op 24 mei 1744 te Vlagtwedde, volgt onder V-1.
- 5 JANTIEN, geboren te Veele, gedoopt op 25 februari 1748 te Vlagtwedde, overleden voor 23 april 1771 te Veele.

6 JOHANNES, geboren te Veele, gedoopt op 14 februari 1753 te Vlagtwedde, overleden voor 23 april 1771 te Veele.

IV-j ELSIEN LAMMERTS TAMMES, dochter van Lammert Tammes (III-f) en Jantien Gerrits, geboren te Veele, gedoopt op 23 januari 1724 te Vlagtwedde, overleden tussen 1792 en 1798 aldaar. Zij is getrouwd, h.c. op 26 januari 1754 te Vlagtwedde³⁶, met HARM BERENTS LEEPE, zoon van Beerent Harms Leepe en Wupcke Harms, geboren te Vlagtwedde, gedoopt op 4 november 1725 te Wedde, overleden op 9 september 1815 te Vlagtwedde.

Harm Berents Leepe was koopman te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Leepe en Harms:

- 1 WUPKE, gedoopt op 1 september 1754 te Vriescheloo. Zij is getrouwd, h.c. op 13 juli 1781 te Vlagtwedde³⁷, met HARM HANNES LURINGH, zoon van Hanne Harms Luringh en Hadewijck Gerardus Heeres, gedoopt op 6 april 1755 te Vlagtwedde, overleden op 4 april 1793 aldaar.
- 2 JANTIEN, gedoopt op 11 januari 1755 te Vlagtwedde, overleden op 3 januari 1762 aldaar.
- 3 DERKIEN, gedoopt op 2 maart 1758 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd op 28 mei 1792 te Vlagtwedde met LAMMERT HIJBE TAMMES, zoon van Hijbe Jans en Tijbe Lammerts Tammes (IV-k), gedoopt op 9 oktober 1757 te Termunten.
- 4 JANTIEN, geboren op 8 december 1761 te Vlagtwedde, gedoopt op januari 1762 aldaar, overleden voor 31 december 1805 aldaar. Zij is getrouwd op 15 april 1798 te Vlagtwedde met JAN BERENTS HOMMES, zoon van Berent Jans Hoormes en Annegien Jannes ter Horst, gedoopt op 6 oktober 1765 te Vlagtwedde, overleden op 2 juli 1837 aldaar.
Jan Berents Hommes was achtereenvolgens Maire, schout en burgemeester van de gemeente Bourtange, later Vlagtwedde. Hij trad op als deskundige bij de markescheiding van Onstwedde in 1826. Hij had een grondbezit van 103 ha onder Bellingwolde. (Hij is later getrouwd op 31 december 1805 te Vlagtwedde met Elsien Harms Luringh, tantezegster van zijn eerste vrouw, dochter van Harm Hannes Luringh en Wupke Harms Leepe, gedoopt op 23 november 1783 te Vlagtwedde, overleden op 30 november 1832 aldaar.)
- 5 BERENT, gedoopt op 6 juli 1766 te Vlagtwedde, overleden op 11 juli 1799 aldaar.

IV-k TIJBE LAMMERTS TAMMES, dochter van Lammert Tammes (III-f) en Jantien Gerrits, gedoopt op 25 januari 1728 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd op 24 oktober 1756 te Termunten met HIJBE JANS, geboren rond 1725 te Termunten.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 LAMMERT, gedoopt op 9 oktober 1757 te Termunten. Hij is getrouwd op 28 mei 1792 te Vlagtwedde met DERKIEN HARMS LEEPE, dochter van Harm Berents Leepe en Elsien Lammerts Tamme (IV-j), gedoopt op 2 maart 1758 te Vlagtwedde.
- 2 JANTJEN, gedoopt op 1 april 1759 te Termunten, volgt onder V-n.
- 3 HILJE, gedoopt op 20 juni 1762 te Termunten, volgt onder V-n.
- 4 ELSIJN, gedoopt op 20 mei 1764 te Termunten.
- 5 JAN, gedoopt op 21 oktober 1766 te Termunten.
- 6 JANNA, gedoopt op 14 februari 1768 te Termunten.
- 7 ELSIJN, gedoopt op 2 september 1770 te Termunten.

³⁶ RAG R.A.VI.z.

" RAG R.A.VI.z.

V-a JACOB TAMMES TAMMES, zoon van Tamme Jacobs Tammes (IV-b) en Albertien Hilvert's Koijl's, gedoopt op 24 december 1741 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd, h.c. 10 juli 1772 te Vlagtwedde, met SWAANTIEN HOMMES, dochter van Homme Jans Hommes en Gepke Claessen Boelken, gedoopt op 1 januari 1757 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 TAMME, gedoopt op 11 september 1774 te Vlagtwedde, volgt onder VI-a.
- 2 HOMME, gedoopt op 12 januari 1777 te Vlagtwedde, overleden na 1840 te Vlagtwedde, ongehuwd.
- 3 HILVERT, gedoopt op 4 november 1781 te Vlagtwedde, overleden voor 9 mei 1784 aldaar.
- 4 HILVERT, gedoopt op 9 mei 1784 te Vlagtwedde, overleden na 1840, ongehuwd

V-b WILLEM TAMMES TAMMES, zoon van Tamme Jacobs Tammes (IV-b) en Albertien Hilvert's Koijl's, gedoopt op 17 september 1747 te Vlagtwedde, begraven op 10 november 1810.

Hij is getrouwd op 10 april 1772 te Bourtange met JACOBA ALBERTS BONESCHANS, gedoopt op 28 juni 1736 te Bourtange, overleden tussen 1776 en 1785 te Vlagtwedde, dochter van Albert Pieters Boneschans en Engeltien Jacobs Hesse.

Uit dit huwelijk kind Tammes:

- 1 TAMME, gedoopt op 24 januari 1773 te Bourtange, overleden tussen 1785 en 1811.

De crediteuren van Willem Tammes, mede voor zijn minderjarig zoontje verkopen op 14 maart 1785 bij executie de behuizing met schuur, hof en tuin voor 1350 Car.gld. aan de koopman Hensum Hesse en Engelina Albertina Boneschans ehel."

V-c HARM TAMMES TAMMES, zoon van Tamme Jacobs Tammes (IV-b) en Albertien Hilvert's Koijl's, gedoopt op 27 februari 1750 te Vlagtwedde, overleden tussen 1792 en 1795 op de Stobben.

30 aug. 1791 Jan Gravemeier x Harmina Middendorp verkopen aan Harm Tammes gehuwd met Janna Heeres Haselhoff te Vlagtwedde: verkopers plaats "de Stobben" met huis en landerijen, rondom beswet door de boermarkte voor 1700 gld."

23 okt. 1795 Derk Heeres Haselhoff als principale voogd mede voor de schoolmeester Hindrik Geerts Knoop te Onstwedde als sibbevoogd en Hindrik Bontkes in de Stakenborg als vreemde voogd over de kinderen van wijlen Harm Tammes x wijlen Johanna Heeres Haselhoff verkopen aan Sjamme Jans te Farmsum een huis, een tuin en een kamp in de Stobben voor 1425 gld."

Hij is getrouwd op 6 juli 1783 te Vlagtwedde met JANNA HEERES HAZELHOFF, dochter van Heere Derks Hazelhoff en Geertien Jans Hommes, gedoopt op 12 oktober 1760 te Wedde, overleden tussen 1792 en 1795 op de Stobben.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 GEERTIEN, geboren op de Stobben, gedoopt op 15 februari 1784 te Vlagtwedde, volgt onder VI-b.
- 2 ALBERTIEN, geboren op de Stobben, gedoopt op 2 april 1786 te Vlagtwedde, volgt onder VI-c.
- 3 TAMME, geboren op de Stobben, gedoopt op 26 maart 1790 te Vlagtwedde.

^{3B} RAG R.A.VI.z.

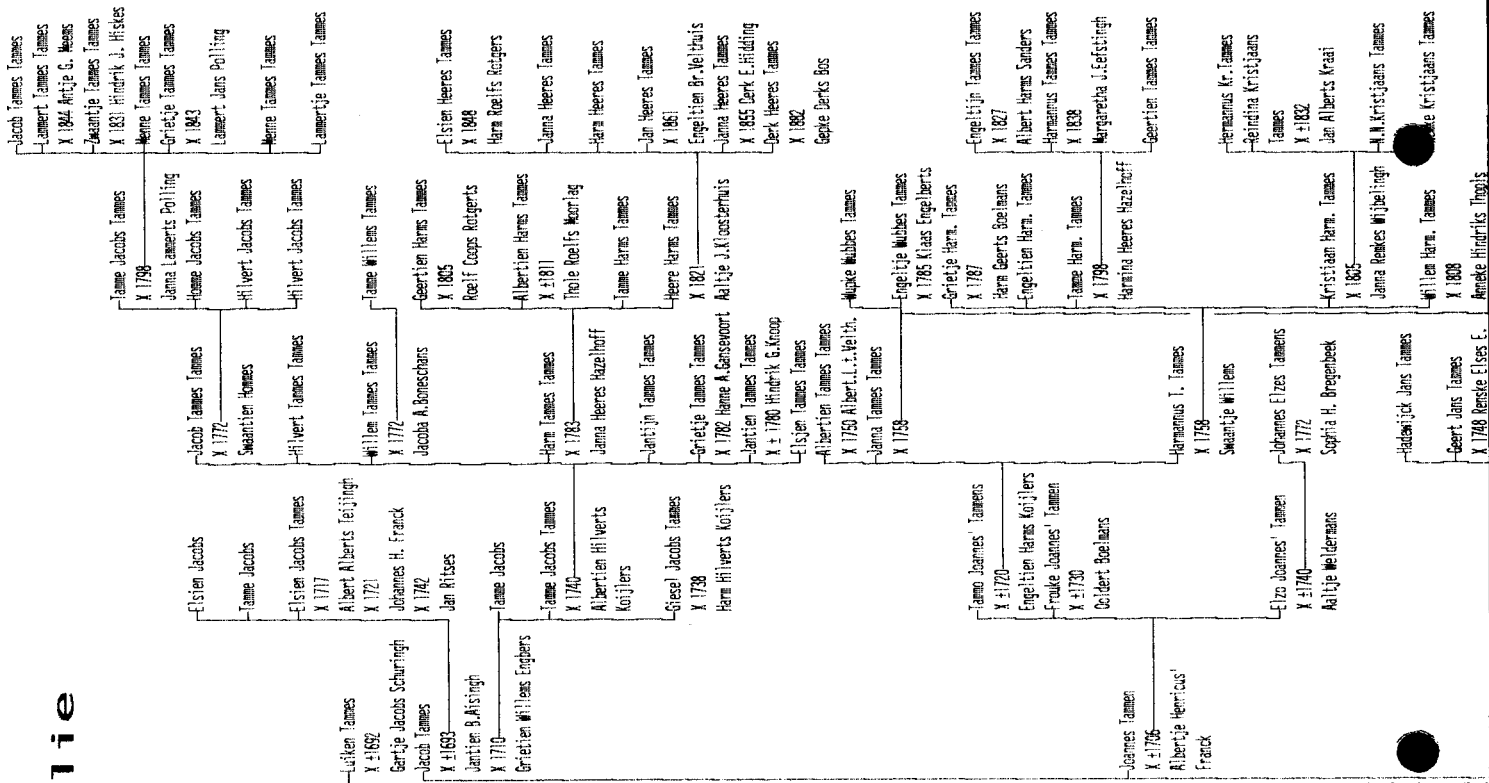
³⁹ RAG R.A.VI.w.

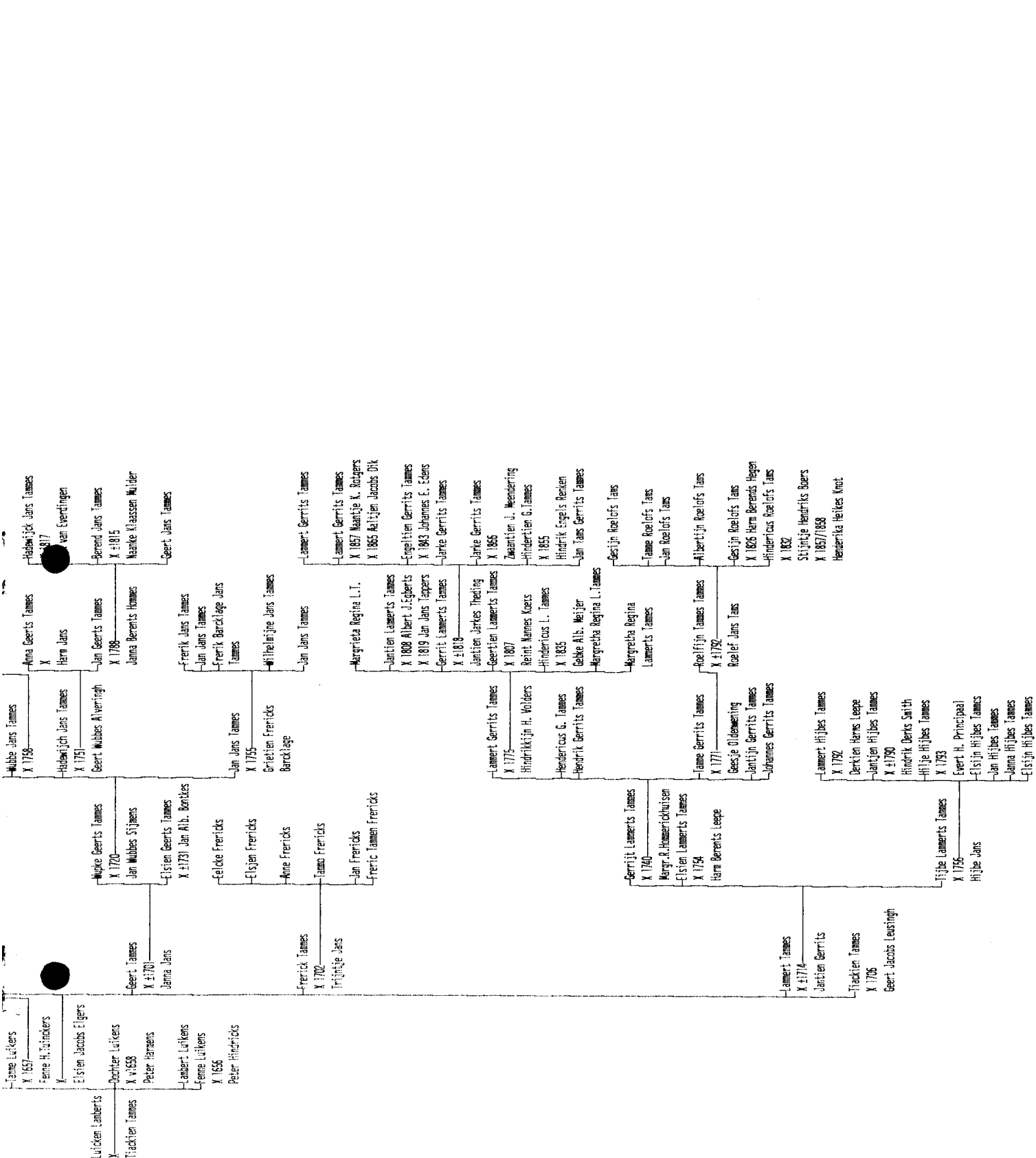
⁴⁰ RAG R.A.VI.w.

⁴¹ RAG R.A.VI.w.

De Westerwoldse familie

TAMMES

4 HEERE, geboren op de Stobben, gedoopt op 23 september 1792 te Vlagtwedde, volgt onder VI-d.

V-d GRIETJE TAMMES TAMMES, dochter van Tamme Jacobs Tammes (IV-b) en Albertien Hilverts Koijlens, gedoopt op 14 juli 1754 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd op 14 juni 1782 Vlagtwedde met HANNE ALBERTS **GANSEVOORT/ALVERINGH**, zoon van Albert Hindriks Boels/Mensingh en Albertien Wubbes Alveringh, gedoopt op 26 februari 1747 te Vlagtwedde, overleden op 2 juni 1811 te Ter Apel.

Hanne Gansevoort/Alveringh volgde zijn oude oom Gansevoort te Ter Apel op als Commandeur van Klooster Ter Apel.

(Hij is eerder getrouwd op 15 juni 1779 te Ter Apel met Hebel Hindriks Hoiting, dochter van Hindrik Geerts Hoiting en Aaltien Hilverts Meems, gedoopt op 6 januari 1754 te Vlagtwedde, begraven op 29 juli 1780 te Ter Apel.)

Uit dit huwelijk een kind Gansevoort:

1 ALBERTIEN, gedoopt op 1 juli 1783 te Ter Apel, overleden op 26 juli 1807 aldaar.

Zij is getrouwd op 8 augustus 1805 te Ter Apel met ROELOF ROELOFS BOELKEN, gedoopt op 12 april 1778 te Roswinkel, overleden op 2 oktober 1813 aldaar, zoon van Roelof Harms Boelken en Wendel Roelfs Binders.

V-e JANTIEN TAMMES TAMMES, dochter van Tamme Jacobs Tammes (IV-b) en Albertien Hilverts Koijlens, ged. op 20 maart 1757 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd rond 1780 met HINDRIK GEERTS KNOOP, schoolmeester, zoon van Geert Adams Knoop en Tjacke Eerdts, ged. op 28 mei 1752 te Vlagtwedde, overleden 2 september 1810 te Onstwedde, aan de tering. Uit dit huwelijk kinderen Knoop:

1 GEERT, gedoopt op 15 februari 1784 te Vlagtwedde.

2 ALBERTIEN, gedoopt op 6 november 1785 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd op 30 juni 1809 te Vlagtwedde (1) met WUBBE HINDRIKS ALVERINGH, zoon van Hindrik Alberts Alveringh en Alcke Berents Leepe, gedoopt op 25 oktober 1765 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd rond 1815 te Wedde? (2) met BEREND BATTES DE ROOS, geboren op 23 augustus 1791 te Termunten, gedoopt op 28 augustus 1791 aldaar, overleden op 4 mei 1854 te Wedde, zoon van Batte Bastiaans de Roos en Jantje Berends Zwijgman. (Hij huwde later met Antje Geerts Snelter.)

Berend Battes de Roos was onderwijzer te Wedde.

3 GEERT, geboren op 13 januari 1788 te Onstwedde, gedoopt 20 januari 1788 aldaar, begraven 3 januari 1792 te Onstwedde

4 TAMME, geboren op 11 januari 1790 te Onstwedde, gedoopt op 27 januari 1790 aldaar, later onderwijzer te Sellingen.

5 TJAAKIEN, geboren op 6 maart 1792 te Onstwedde, gedoopt op 9 maart 1792 te Onstwedde.

Zij was getrouwd met DERK ADOLFS WELP, onderwijzer te Onstwedde.

6 GEERTIEN, geboren op 10 januari 1795 te Onstwedde, begraven op 31 oktober 1795 te Onstwedde.

7 GEERT, geboren op 13 juni 1797 te Onstwedde, gedoopt op 18 juni 1797 aldaar.

V-f ALBERTIEN TAMMES TAMMES, dochter van Tammo Joannes' Tammens (IV-d) en Engeltien Harms Koijlens, geboren rond 1725 te Sellingen, overleden na 1788 te Veele.

Zij is getrouwd, h.c. 20 nov. 1750 te Vriescheloo met ALBERT LAMMERTS TEN VELTHUIS, zoon van Lammert Jans ten Velthuis en Dedde Mennes Liefstingh, geboren te Vl.w.velthuis, gedoopt op 23 augustus 1722 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Velthuis:

- 1 ALBERTIJNA, gedoopt op 11 oktober 1751 te Vlagtwedde.
- 2 DEDDE, geboren omstreeks 1753 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 15 september 1776 te Bourtange met Albert Kreuter.
- 3 ENGELTIEN, gedoopt op 21 mei 1758 te Vlagtwedde, overleden op 24 oktober 1831 te Veele.
Zij is getrouwd op 6 juni 1788 te Vlagtwedde met REMKE HARMS SCHOLTS, gedoopt op 6 maart 1760 te Onstwedde, overleden op 16 januari 1836 te Veele, zoon van Ham Scholts en Anke Remkes.

V-g JANNA TAMMES TAMMES, dochter van Tammo Joannes' Tammens (IV-d) en Engeltien Harms Koijlens, geboren rond 1727 te Sellingen.
Zij is getrouwd op 7 mei 1758 te Vlagtwedde, (h.c.5 mei) met WUBBE JANS TAMMES, zoon van Jan Wubbes Sijmens en Wupke Geerts Tammes (IV-g), geboren rond 1724 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 WUPKE, gedoopt op 17 december 1758 te Vlagtwedde, overleden na 3 februari 1796.
- 2 ENGELTJE, gedoopt op 30 augustus 1761 te Vlagtwedde, volgt onder VI-e.

V-h HARMANNUS TAMMES TAMMES, zoon van Tammo Joannes' Tammens (IV-d) en Engeltien Harms Koijlens, geboren te Sellingen, gedoopt op 29 maart 1732 aldaar, overleden op 20 januari 1804 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd, h.c. 20 april 1758 te Vriescheloo, met SWAANTJE WILLEMS, gedoopt op 12 januari 1738 te Vriescheloo, overleden op 28 juni 1805 te Vlagtwedde, dochter van Willem Christiaans en Grietien Elzes Eggens.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 GRIETJE, gedoopt op 1 april 1759 te Vlagtwedde, volgt onder VI-f.
- 2 ENGELTIEN, gedoopt op 21 april 1765 te Vlagtwedde, overleden voor 1806.
- 3 TAMME, gedoopt op 25 augustus 1771 te Vlagtwedde, volgt onder VI-g.
- 4 KRISTIAAN, gedoopt op 6 november 1774 te Vlagtwedde, volgt onder VI-h.
- 5 WILLEM, gedoopt op 22 februari 1778 te Vlagtwedde, volgt onder VI-i.

V-i HADEWIJCH JANS TAMMES, dochter van Jan Wubbes Sijmens en Wupke Geerts Tammes (IV-g), gedoopt op 17 februari 1726 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd, h.c. 19 maart 1751 te Vlagtwedde, met GEERT WUBBES ALVERINGH, gedoopt op 16 februari 1725 te Vlagtwedde,

² RAG R.A.VI.dd.

" RAG R.A.VI.z.

" RAG R.A.VI.dd.

^y RAG R.A.VI.z.

overleden op 18 november 1810 te Bellingwolde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 ANNA, gedoopt op 17 oktober 1751 te Vlagtwedde.
Zij was gehuwd met HARM JANS, geboren rond 1750 te Bellingwolde.
- 2 JAN, gedoopt op 2 april 1756 te Bellingwolde, volgt onder VI-j

V-j JAN JANS TAMMES, zoon van Jan Wubbes Sijmens en Wupke Geerts Tammes (IV-g), gedoopt op 12 augustus 1731 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd ,h.c. op 28 maart 1755" te Vriescheloo, met GRIETIEN FRERICKS BARCKLAGE, geboren rond 1730 te Vriescheloo.
Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 FRERIK, gedoopt op 17 april 1757 te Vlagtwedde.
- 2 JAN, gedoopt op 10 januari 1760 te Vlagtwedde.
- 3 FRERIK BARCKLAGE, gedoopt op 1 april 1762 te Vriescheloo.
- 4 WILHELMIJNE, gedoopt op 25 december 1767 te Vriescheloo.
- 5 JAN, gedoopt op 8 juli 1770 te Vriescheloo.

V-k LAMMERT GERRITS TAMMES, zoon van Gerrijt Lammerts Tammes (IV-i) en Margrieta Regina Henricus' Hommerickhuizen, geboren te Veele?, gedoopt op 6 augustus 1741 te Vlagtwedde, overleden op 28 oktober 1818 te Veele. Landbouwer.
Hij is getrouwd op 30 april 1775 te Vlagtwedde met HINDRIKKIJN HINDRIKS VOLDERS, dochter van Hindrik Jans Volders en Geertien Hilverts Meems, geboren te Veele, gedoopt op 21 februari 1754 te Vlagtwedde, overleden op 9 april 1829 te Veele.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 MARGRIETA REGINA, geboren te Veele, gedoopt op 9 juli 1775 te Vlagtwedde.
- 2 JANTIEN, geboren te Veele, gedoopt op 20 juni 1779 te Vlagtwedde, volgt onder VI-k.
- 3 GERRIT, geboren te Veele, gedoopt op 28 april 1782 te Vlagtwedde, volgt onder UI-1.
- 4 GEERTIEN, geboren te Veele, gedoopt op 27 november 1785 te Vlagtwedde, volgt onder VI-m.
- 5 HINDERICUS, geboren te Veele, gedoopt op 3 april 1789 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd op 14 mei 1835 te Vlagtwedde met GEBKE ALBERTS MEIJER, dochter van Albert Klaassens Meijer en Willemtien Jans Sanders, geb. te Ter Wisch, ged. 30 november 1805 te Sellingen
- 6 MARGRETHA REGINA, geboren te Veele, gedoopt op 10 juni 1792 te Vlagtwedde.
- 7 MARGRETHA REGINA, geboren te Veele, gedoopt op 17 mei 1795 te Vlagtwedde, overleden voor 1798 te Veele.

V-1 TAMME GERRITS TAMMES, zoon van Gerrijt Lammerts Tammes (IV-i) en Margrieta Regina Henricus' Hommerickhuizen, geboren te Veele, gedoopt op 24 mei 1744 te Vlagtwedde. Arts te Beilen.
Hij is getrouwd op 23 juni 1771 te Zweeloo met GEESJE OLDENWENING, geboren rond 1745 te Wezup.

Uit dit huwelijk in ieder geval:

- 1 ROELFIJN, gedoopt op 19 april 1772 te Wezup, volgt onder VI-n.

V-m JANTJEN HIJBES TAMMES, dochter van Hijbe Jans en Tijbe Lammerts Tammes (IV-k), gedoopt op 1 april 1759 te Termunten.

Zij is gehuwd 1790 met HINDRIK DERKS SMITH, zoon van Derk Hindriks Smith en Eeuwke Wijrts te Termunten.

landbouwer en collector te Groot-Termunten.

Uit dit huwelijk kinderen Smit:

- 1 DERK, geboren op 23 april 1783 te Termunten, gedoopt op 27 april 1783 aldaar, overleden voor 20 oktober 1784 aldaar.
- 2 DERK, geboren op 20 oktober 1784 te Termunten, gedoopt op 24 oktober 1784 aldaar.
- 3 TIJBE, geboren op 20 november 1786 te Termunten, gedoopt op 26 november 1786 aldaar.
- 4 EEUWKE, geboren op 12 maart 1789 te Termunten, gedoopt op 22 maart 1789 aldaar.
- 5 HIJBE, geboren op 3 juni 1791 te Termunten, gedoopt op 12 juni 1791 aldaar.
- 6 WIJRT, geboren op 11 november 1793 te Termunten, gedoopt op 17 november 1793 aldaar.
- 7 ELSIJN, geboren op 30 september 1796 te Termunten, gedoopt op 9 oktober 1796 aldaar.
- 8 AAFKE, geboren op 4 januari 1799 te Termunten, gedoopt op 13 januari 1799 aldaar, overleden op 9 augustus 1826 aldaar.
Zij is getrouwd op 23 mei 1821 te Termunten met HIJBO EVERTS PRINCIPAAL^v, zoon van Evert Hindriks Principaal en Hilje Hijbes Tammes (V-n), geboren op 19 november 1797 te Woldendorp, overleden op 11 april 1856 te Termunten.
Hijbo E. Principaal was landbouwer en voerman te Termunten.

V-n HILJE HIJBES TAMMES, dochter van Hijbe Jans en Tijbe Lammerts Tammes (IV-k), gedoopt op 20 juni 1762 te Termunten, overleden op 19 december 1797 te Woldendorp.

Zij is getrouwd 2 juli 1793 te Woldendorp, (h.c. zelfde datum) met EVERT HINDRIKS PRINCIPAAL, zoon van Hindrik Eitjes en Menje Pieters, gedoopt op 19 april 1761 te Woldendorp, overleden op 30 juni 1833 aldaar.

Evert H. Principaal was kuiper te Woldendorp.

(Hij is later getrouwd, h.c. op 18 november 1801⁴⁹ te Woldendorp, met Antje Tonnis Metus, geboren 1773/1774 te Termunten, overleden op 12 februari 1833 te Woldendorp, dochter van Tonnis Claessen Metus en Elisabeth Everts.)

Uit dit huwelijk kinderen Principaal:

- 1 HINDRIK, geboren op 11 november 1795 te Woldendorp, gedoopt op 22 november 1795 aldaar.
- 2 HIJBO, geboren op 19 november 1797 te Woldendorp, overleden op 11 april 1856 te Termunten.
Hij is getrouwd op 23 mei 1821 te Termunten met AAFKE HINDRIKS SMIT, dochter van Hindrik Derks Smith en Jantjen Hijbes Tammes (V-m), geboren op 4 januari 1799 te Termunten, gedoopt op 13 januari 1799 aldaar, overleden op 9 augustus 1826 aldaar.

VI-a TAMME JACOBS TAMMES, zoon van Jacob Tammes Tammes (V-a) en Swaan-

---

^v Voor Principaal zie: Gruoninga 1992, pag 184-199.

¹⁸ RAG R.A. V.Q.

⁴⁹ RAG R.A. V.Q.

tien Hommes, gedoopt op 11 september 1774 te Vlagtwedde, overleden op 23 februari 1842 aldaar.

Tamme was landbouwer te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd, h.c.20 april 1798⁵⁰ te Vlagtwedde, met JANNA LAMMERTS POLLING, dochter van Lammert Jans Pollingh en Grietje Mennes Liefstingh, geboren te Jipsinghuizen, gedoopt op 30 november 1777 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 JACOB, geboren op 27 januari 1799 te Vlagtwedde, gedoopt op 3 februari 1799 aldaar, overleden op 1 maart 1834 te Vlagtwedde, ongehuwd.
- 2 LAMMERT, geboren op 22 mei 1801 te Vlagtwedde, gedoopt op 31 mei 1801 aldaar.
Hij is getrouwd op 1 juli 1844 te Vlagtwedde met ANTJE GEERTS MEEMS, dochter van Geert Hilverts Meems en Grietien Roelfs Bruggers.
- 3 ZWAANTJE, geboren op 27 september 1804 te Vlagtwedde, gedoopt op 30 september 1804 aldaar, overleden 5 september 1870 te Stadskanaal gem. Onstwedde.
Zij is getrouwd op 16 december 1831 te Onstwedde met HINDRIK JANS HISKES, geboren op 29 december 1794 te Veenhuizen onder Onstwedde, overleden op 16 januari 1851 te Stadskanaal, gem. Onstwedde, zoon van Jan Wubbes Hiskes en Wubke Hindriks Boels.
- 4 MENNE, geboren op 25 maart 1808 te Vlagtwedde, gedoopt op 3 april 1808 aldaar, overleden op 8 april 1808 aldaar.
- 5 GRIETJE, geboren op 15 juni 1809 te Vlagtwedde, gedoopt op 25 juni 1809 aldaar.
Zij is getrouwd op 8 juli 1843 te Vlagtwedde met LAMMERT JANS POLLING, zoon van Jan Lammerts Polling en Geertien Wubbes Bruining, geboren rond 1805 te Jipsinghuizen.
- 6 MENNE, geboren op 1 april 1815 te Vlagtwedde, overleden na 1840, ongehuwd.
- 7 LAMMERTJE, geboren op 9 maart 1819 te Vlagtwedde, overleden op 6 april 1836 aldaar.

VI-b GEERTIEN HARMS TAMMES, dochter van Ham Tammes Tammes (V-c) en Janna Heeres Hazelhoff, geboren op de Stobben, gedoopt op 15 februari 1784 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd op 12 mei 1805 te Vlagtwedde met ROELF COOPS ROTGERTS, zoon van Coop Rotgers en Alke Wubbes Heijs, gedoopt op 1 maart 1779 te Onstwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Rotgerts:

- 1 JANNA, geboren op 27 mei 1806 te Vlagtwedde, gedoopt op 1 juni 1806 aldaar.
Zij is getrouwd op 27 mei 1835 te Vlagtwedde met JACOBUS HAIJE KRISTJAANS 1805.
- 2 JACOBUS, geboren op 25 februari 1809 te Vlagtwedde, gedoopt op 5 maart 1809 aldaar, overleden op 15 november 1830 te Utrecht.
- 3 HARM, geboren op 11 december 1811 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd op 12 mei 1842 te Vlagtwedde (1) met HILLEGIEN ALBERTS LUPS.
Hij is getrouwd op 10 juni 1848 te Vlagtwedde (2) met ELSIEN HEERES TAMMES, dochter van Heere Harms Tammes (VI-d) en Aaltje

---

⁵⁰ RAG R.A.VI.z.

- Jans Kloosterhuis, geboren op 6 oktober 1821 te Vlagtwedde.
- 4 ALBERT, geboren op 21 augustus 1814 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd op 22 mei 1858 te Vlagtwedde met JANTIEN TWIEST.
- 5 HEERO, geboren op 1 september 1817 te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd op 7 mei 1842 te Vlagtwedde met SINA JOHANNES PRANGE.

- VI-c ALBERTIEN HARMS TAMMES, dochter van Harm Tammes Tammes (V-c) en Janna Heeres Hazelhoff, geboren op de Stobben, gedoopt op 2 april 1786 te Vlagtwedde, overleden op 24 december 1812 te Stakenborg. Zij is getrouwd rond 1811 te Vlagtwedde met THOLE ROELFS MOORLAG, zoon van Roelf Klaassen Moorlag en Anke Thools, geboren op 2 april 1790 te Onstwedde, gedoopt op 5 april 1790 aldaar. (Hij is later getrouwd op 5 mei 1813 te Bourtange met Anna Wubbes Heeres, gedoopt op 25 september 1791 te Vlagtwedde, overleden op 25 januari 1873 te Bourtange, dochter van Wubbe Gerardus Heeres en Swaentien Luikens Tensingh.)
Uit dit huwelijk een kind Moorlag:
1 ALBERTIEN, geboren op 24 december 1812 te Stakenborg, Bourtange.

- VI-d HEERE HARMS TAMMES, zoon van Harm Tammes Tammes (V-c) en Janna Heeres Hazelhoff, geboren op de Stobben, gedoopt op 23 september 1792 te Vlagtwedde, overleden op 25 december 1858 te Sellingen. Hij is getrouwd op 10 mei 1821 te Vlagtwedde met AALTJE JANS KLOOSTERHUIS, dochter van Jan Aikes Kloosterhuis en Elsien Jans Korvemaker, gedoopt op 31 december 1797 te Wedde, overleden op 28 december 1854 te Sellingen.
Uit dit huwelijk kinderen Tammes:
- 1 ELSIEN, geboren op 6 oktober 1821 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 10 juni 1848 te Vlagtwedde met HARM ROELFS ROTGERS, zoon van Roelf Coops Rotgerts en Geertien Harms Tammes (VI-b), geboren op 11 december 1811 te Vlagtwedde. (Hij is eerder getrouwd op 12 mei 1842 te Vlagtwedde met Hillegien Alberts Lups.)
- 2 JANNA, geboren op 5 april 1823 te Vlagtwedde, overleden op 12 mei 1823 aldaar.
- 3 HARM, geboren op 29 maart 1824 te Vlagtwedde.
- 4 JAN, geboren op 6 oktober 1826 te Vlagtwedde.
Jan Tammes was grootknecht op de boerderij van Gerhardus Besseling, na diens dood trouwde hij met de weduwe.
Hij is getrouwd op 17 oktober 1861 te Vlagtwedde met ENGELTIEN BRUINES VELTHUIS, dochter van Bruine Lammerts ten Velthuis en Geertien Hindriks Stroedingh, geboren op 31 mei 1825 te Ellersinghuizen. (Zij is eerder getrouwd op 3 februari 1848 te Vlagtwedde met Gerardus Scholtes Besseling, zoon van Scholte Roelfs Besselingh en Rixte Wubbes Heeres, geboren op 16 april 1799 te Onstwedde, gedoopt op 21 april 1799 aldaar.)
- 5 JANNA, geboren op 30 november 1828 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 26 april 1855 te Vlagtwedde met DERK ELZES HIDDING, zoon van Elze Derks Hiddingh en Albertien Geerts Huls, geboren op 10 december 1817 te Vlagtwedde.
- 6 DERK, geboren op 14 december 1842 te Vlagtwedde, overleden op 25 oktober 1921 te Sellingen.
Hij is getrouwd op 23 augustus 1882 te Vlagtwedde met GEPKE DERKS BOS, dochter van Derk Elzes Bos en Popke Harms Poppens,

geboren op 30 september 1855 te Bourtange, overleden op 14 juli 1891 aldaar.

VI-e ENGELTJE WUBBES TAMMES, dochter van Wubbe Jans Tammes en Janna Tammes Tammes (V-g), gedoopt op 30 augustus 1761 te Vlagtwedde, overleden na 1797 aldaar.

Zij is getrouwd, h.c. op 3 juni 1785 te Vlagtwedde⁵, met KLAAS ENGELBERTS, zoon van Engelbert Nannes en Magdalena Claessen Boelken, gedoopt op 7 juli 1765 te Vlagtwedde, overleden op 16 juni 1804 aldaar.

Uit dit huwelijk kinderen Engelberts:

- 1 ENGELBARTUS, gedoopt op 25 juni 1786 te Vlagtwedde, overleden voor 11 september 1791 aldaar.
- 2 WUBBE, gedoopt op 12 april 1789 te Vlagtwedde, overleden op 25 februari 1874 aldaar.
Wubbe Engelberts was boekweitemulder te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd op 31 maart 1813 te Bourtange met JANTIEN WUBBES HARDING, gedoopt op 25 juni 1786 te Sellingen, dochter van Wubbe Detmers Harding en Geertien Willems Renks.
- 3 ENGELBARTUS, gedoopt op 11 september 1791 te Vlagtwedde, overleden na 1840 te Vlagtwedde, ongehuwd.
- 4 JANNA, gedoopt op 26 februari 1797 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 31 maart 1813 te Bourtange met ALBERT WUBBES HARDING, gedoopt op 25 juni 1786 te Sellingen, zoon van Wubbe Detmers Harding en Geertien Willems Renks.

VI-f GRIETJE HARMANNUS' TAMMES, dochter van Harmannus Tammes Tammes (V-h) en Swaantje Willems, gedoopt op 1 april 1759 te Vlagtwedde. Zij is getrouwd op 11 juni 1787 te Vlagtwedde met HARM GEERTS BOELMANS, zoon van Geert Hindriks Boelmans en Grietje Harms Jacobs geboren te Weende, gedoopt op 5 oktober 1749 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Boelmans:

- 1 SWAANTJE, geboren te Weende, gedoopt op 4 november 1787 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 5 oktober 1806 te Vlagtwedde met GEERT WILTS BUIRS, zoon van Wilt Jans Buirs en Ancke Jans Bontkes, geboren te Wollinghuizen, gedoopt op 22 september 1776 te Vlagtwedde. (Hij is later getrouwd op 1 mei 1813 te Bourtange met Geertruid Lammerts ten Velthuis, dochter van Lammert Jans ten Vesthuis en Swaantien Bruines Trenning, geboren te Vlagtw. velthuis, gedoopt op 28 januari 1781 te Vlagtwedde.)
- 2 GEERT, geboren te Weende, gedoopt op 10 mei 1789 te Vlagtwedde overleden op 21 juni 1860 te Weende.
Hij is getrouwd op 1 augustus 1834 te Vlagtwedde met GEERTRUID JANS MEENDERINGH, dochter van Jan Dethmers Meenderingh en Harmina Luikens Bruggers, gedoopt op 17 december 1797 te Sellingen, overleden op 21 februari 1878 te Weende.
- 3 HARMANNUS, geboren te Weende, gedoopt op 9 september 1792 te Vlagtwedde, overleden voor 25 juni 1797 te Weende.
- 4 HARMANNUS, geboren te Weende, gedoopt op 25 juni 1797 te Vlagtwedde.

VI-g TAMME HARMANNUS' TAMMES, zoon van Harmannus Tammes Tammes (V-h) en

---

⁵ RAG R.A.VI.z.

Swaantje Willems, gedoopt op 25 augustus 1771 te Vlagtwedde, overleden op 24 februari 1842 aldaar.

Hij is getrouwd op 11 maart 1798 te Vlagtwedde met HARMINA HEERES HAZELHOFF, dochter van Heere Derks Hazelhoff en Geertien Jans Homines, gedoopt op 9 juni 1771 te Vlagtwedde, overleden op 14 augustus 1828 aldaar.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

1 ENGELTIJN, geboren op 4 mei 1798 te Vlagtwedde, gedoopt op 10 mei 1798 aldaar.

Zij is getrouwd op 4 mei 1827 te Vlagtwedde met ALBERT HARMS SANDERS, zoon van Harm Geerts Sanders en Janna Alberts Smit, gedoopt op 8 december 1793 te Vlagtwedde.

2 HARMANNUS, geboren op 3 maart 1804 te Vlagtwedde, gedoopt op maart 1804 aldaar, overleden op 2 oktober 1861 te Vriescheloo. Hij is getrouwd in 1838 te Vlagtwedde met MARGARETHA JANS EEFSTING, dochter van Jan Tammes Eefsting en Hebeltien Berends Hulst, geboren op 17 oktober 1812 te Veele, overleden op 11 april 1891 te Vriescheloo.

3 GEERTIEN, geboren op 4 december 1809 te Vlagtwedde, gedoopt op 10 december 1809 aldaar.

VI-h KRISTIAAN HARMANNUS TAMMES, zoon van Harmannus Tammes Tammes (V-f) en Swaantje Willems, gedoopt op 6 november 1774 te Vlagtwedde, overleden op 27 november 1854 aldaar.

Hij is getrouwd op 28 november 1805 te Vlagtwedde met JANNA REMKE WIJBELINGH, dochter van Remke Wubbes Wijbelingh en Reindina Jans ten Velthuis, gedoopt op 17 augustus 1777 te Vlagtwedde, overleden op 18 juni 1857 aldaar.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

1 HERMANNUS, geboren 11 oktober 1806 te Vlagtwedde, gedoopt 26 oktober 1806 aldaar, overleden na 1840. Hermannus was ongehuwd

2 REINDINA, geboren op 13 december 1808 te Vlagtwedde, overleden op 25 maart 1881 aldaar.

Zij is getrouwd rond 1832 met JAN ALBERTS KRAAI, zoon van Albert Jans Kraai en Hillechien Hindriks Smeeng, geboren op 2 juli 1802 te Vlagtwedde, gedoopt op 1 augustus 1802 aldaar, overleden op 6 december 1882 aldaar.

Jan Alberts Kraai was landbouwer en kuiper te Vlagtwedde.

3 KIND, (geen naam bekend) geboren 20 juni 1809 te Vlagtwedde, overleden 4 juli 1809 te Vlagtwedde.

4 REMKE, geboren 16 oktober 1812 te Weende, overleden na 1840, ongehuwd.

VI-i WILLEM HARMANNUS TAMMES, zoon van Harmannus Tammes Tammes (V-h) en Swaantje Willems, gedoopt op 22 februari 1778 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd op 4 november 1808 te Vlagtwedde met ANNEKE HINDRIKS THOOLS, dochter van Hindrik Thools en Gepke Roelfs, gedoopt op 7 september 1788 te Sellingen.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

1 HARMANNUS, geboren op 17 juni 1809 te Vlagtwedde, overleden 1 juli 1809 aldaar.

2 GEPKE, geboren op 14 april 1810 te Vlagtwedde.

3 HARMANNUS, geboren op 21 april 1812 te Vlagtwedde, overleden voor 2 april 1814

4 HARMANNUS, geboren op 2 april 1814 te Vlagtwedde.

5 HINDRIK, geboren op 30 oktober 1817 te Vlagtwedde.

- 6 TAMME, geboren op 30 augustus 1824 te Vlagtwedde.
7 GEERT, geboren op 27 april 1828 te Vlagtwedde.

VI-j JAN GEERTS TAMMES, zoon van Geert Wubbes Alveringh en Hadewijch Jans Tammes (V-i), gedoopt op 2 april 1756 te Bellingwolde, overleden op 29 juni 1816 te Vlagtwedde.

Hij is getrouwd op 27 april 1788 te Vlagtwedde met JANNA BERENTS HOMMES, dochter van Berent Jans Hommes en Annegien Jannes ter Horst, gedoopt op 5 februari 1764 te Vlagtwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 HADEWIJCK, gedoopt op 8 februari 1789 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 24 juli 1817 te Vlagtwedde met G.A. VAN EVERDINGEN.
- 2 BEREND, gedoopt op 9 december 1792 te Vlagtwedde.
Berend Jans Tammes was korenmolenaar te Vlagtwedde.
Hij is getrouwd rond 1815 met NAANKE KLAASSEN NANNINGS/MULDER, dochter van Klaas Everwijns Nannings en Geertien Dethmers Hubbelingh, gedoopt op 15 juli 1793 te Onstwedde.
- 3 GEERT, geboren op 6 december 1796 te Vlagtwedde, gedoopt op 11 december 1796 aldaar.
Geert was brouwer te Winschoten.

VI-k JANTIEN LAMMERTS TAMMES, dochter van Lammert Gerrits Tammes (V-k) en Hindrikkijn Hindriks Volders, geboren te Veele, gedoopt op 20 juni 1779 te Vlagtwedde, overleden op 19 januari 1858 te Bellingwolde.

Zij is getrouwd op 24 april 1808 te Vlagtwedde (1) met ALBERT JANS EGBERTS/BALSTERS, zoon van Jan Egberts en Grietje Hindriks Balsters, gedoopt op 5 september 1764 te Onstwedde, overleden op 5 oktober 1811 te Veele.

(Hij is eerder getrouwd op 6 mei 1806 te Onstwedde met Wupke Nannes Koets, dochter van Nanne Reints Koets en Christina Everwijns Nannings/Mulder, gedoopt op 5 september 1784 te Onstwedde, overleden op 11 juli 1807 te Veele.)

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

- 1 JAN, geboren op 28 juli 1808 te Veele, gedoopt op 7 augustus 1808 te Vlagtwedde, overleden op 19 november 1815 te Veele.
- 2 HINDERTIEN, geboren op 26 januari 1811 te Veele, gedoopt op 3 februari 1811 te Vlagtwedde.
Zij is getrouwd op 18 mei 1839 te Vlagtwedde met HARM ROELFS VELEMA, geboren op 26 februari 1803 te Veele, gedoopt op 27 februari 1803 te Vlagtwedde, zoon van Roelf Jans Velema en Jantje Harms Joling.

Zij is getrouwd op 17 december 1819 te Vlagtwedde (2) met JAN JANS TAPPERS, zoon van Jan Hindriks Tappers en Jantien Jans Rotgers, geboren te Veele, gedoopt op 6 september 1789 te Vlagtwedde, overleden op 31 december 1861 te Bellingwolde.

Jan Tappers was van 1840 tot 1860 landbouwer te Bellingwolde op de boerderij BVN nr 46⁵¹.
Uit dit huwelijk:

- 3 JAN, geboren op 7 maart 1822 te Veele, overleden op 18 maart 1884 te Bellingwolde.
Jan Tappers was landbouwer te Bellingwolde op de boerderij BVN nr 4b, van 1860 tot aan zijn dood in 1884. De vijf kinderen hielden de boerderij in een onverdeelde boedel.
Hij is getrouwd rond 1855 met JODOCA RUTGERTS MEEMS, dochter

---

⁵¹BVN = Boerderijenboek, "Bellingwolde vroeger en nu" van de Groninger Mij van landbouw.

van Rutgert Berents Meems en Antje Wubbes Rotgers, geboren op februari 1827 te Onstwedde, gedoopt op 4 maart 1827 aldaar, overleden op 25 oktober 1919 te Bellingwolde.

UI-1 GERRIT LAMMERTS TAMMES, zoon van Lammert Gerrits Tammes (V-k) en Hindrikkijn Hindriks Volders, geboren te Veele, gedoopt op 28 april 1782 te Vlagtwedde, overleden op 12 januari 1840 te Veele.

Gerrit was landbouwer te Veele.

Hij is getrouwd rond 1818 te Vlagtwedde met JANTIEN JARKES THEDING, geboren te Onstwedde, gedoopt op 8 april 1787 aldaar, dochter van Jarke Jans Thedingh en Engeltjen Wubbes Wilts.

Uit dit huwelijk kinderen Tammes:

1 LAMMERT, geboren op 7 februari 1819 te Veele, overleden op 20 februari 1819 aldaar.

2 LAMMERT, geboren op 20 februari 1820 te Veele, Vlagtwedde.

Hij is getrouwd op 20 april 1857 te Vlagtwedde (1) met NAANTJIE KOOPS ROTGERS, dochter van Koop Wubbes Rotgers en Antje Harms Bolder, geboren op 20 juli 1829 te Wollinghuizen, overleden op 1 september 1860 te Hamdijk.

Hij is getrouwd op 7 oktober 1865 te Nieuweschans (2) met AALTJEN JACOBS DIK, geboren op 13 augustus 1823 te Beerta, overleden op 24 februari 1892 te Hamdijk, dochter van Jacob Jans Dik en Stijntje Jans Timmer.

3 ENGELTIEN, geboren op 21 september 1821 te Veele, Vlagtwedde.

Zij is getrouwd op 17 juni 1843 te Bellingwolde met JOHANNES EDES EDENS, zoon van Ede Aikes Edens en Hebel Aikes Hulst, geboren op 21 mei 1813 te Wessinghuizen onder Wedde, overleden op 8 mei 1891 te Den Ham, Bellingwolde.

4 JARKE, geboren op 27 augustus 1823 te Veele, overleden op 7 maart 1825 aldaar.

5 JARKE, geboren op 24 maart 1825 te Veele, overleden op 21 juli 1883 aldaar.

Hij is getrouwd op 12 mei 1866 te Vlagtwedde met ZWAANTIEN JAMMEENDERING⁵³, dochter van Jan Berends Meendering en Albertien Berends Trenning, geboren op 3 maart 1842 te Jipsinghuizen, overleden op 27 april 1929 te Veele.

6 HINDERTIEN, geboren op 8 april 1828 te Veele, overleden op 4 oktober 1900 te Bellingwolde.

Zij is getrouwd op 7 mei 1855 te Bellingwolde met HINDRIK ENGELS RENKEN⁵⁴, zoon van Engel Berends Renken en Grietje Hindriks Koets, geboren op 20 mei 1826 te Vriescheloo, overleden op 27 februari 1905 te Bellingwolde.

Hindrik Renken was landbouwer te Vriescheloo, later op nr. 15 van het boerderijenboek van Bellingwolde."

7 JAN TAMS, geboren op 26 augustus 1829 te Veele, overleden op oktober 1881 te Veele, ongehuwd.

VI-m GEERTIEN LAMMERTS TAMMES, dochter van Lammert Gerrits Tammes (V-k) en Hindrikkijn Hindriks Volders, geboren te Veele, gedoopt op 27 november 1785 te Vlagtwedde.

Zij is getrouwd op 25 september 1807 te Onstwedde met REINT NANNE

---

⁵³ Voor Meendering zie: Genealogie Meendering, door G.Luth.

" Voor Renken zie Westerwolde 13 (1992) pag 66-75. Rencks/Renken, door E.G.Schrage.

" Boerderijenboek "Bellingwolde vroeger en nu" van de Groninger mij van landbouw.

KOETS, zoon van Nanne Reints Koets en Christina Everwijns Nannings/-Mulder, geboren rond 1778 te Onstwedde.

Uit dit huwelijk kinderen Koets:

- 1 NANNE, geboren op 23 september 1808 te Onstwedde, gedoopt op 9 oktober 1808 aldaar.
- 2 HINDERTJE, geboren op 19 maart 1811 te Onstwedde, gedoopt op 21 maart 1811 aldaar.
Zij was gehuwd met BEREND BERENDS MEEMS, geboren op 15 januari 1812 te Onstwedde, zoon van Berent Jacobs Meeros en Jodoca Alberts Warringh.
- 3 LAMMERT, geboren op 21 maart 1814 te Onstwedde, gedoopt op 1 april 1814 aldaar.
- 4 HINDRIK, geboren op 6 februari 1817 te Onstwedde.
- 5 CHRISTINA, geboren op 15 januari 1819 te Onstwedde.
Zij is getrouwd rond 1843 met JAN HANNES HUBBELING, geboren op 27 juni 1801 te Onstwedde, gedoopt op 12 juli 1801 aldaar, zoon van Hanne Dethmers Hubbelingh en Lucretia Jans Huiges.
- 6 HENDERIKUS, geboren op 1 februari 1823 te Ter Wupping, Onstwedde.
- 7 EVERWIJN, geboren op 13 oktober 1828 te Ter Wupping, Onstwedde

VI-n ROELFIJN TAMMES TAMMES, dochter van Tamme Gerrits Tammes (V-1) en Geesje Oldenwening, gedoopt op 19 april 1772 te Wezup, overleden op 21 december 1813 aldaar.

Zij is getrouwd rond 1792 te Zweeloo met ROELEF JANS (TAMS)⁵⁶, zoon van Jan Derks Nijenhuis en Albertje Hendriks, geboren te Aalden, gedoopt op 27 oktober 1765 te Zweeloo, overleden op 23 juni 1843 te Wezup.

Roelf Jans was landbouwer te Wezup, hij noemde zich Tams, naar zijn vrouw.

Uit dit huwelijk kinderen Tams/Tammes:

- 1 GESIJN, gedoopt op 26 mei 1793 te Wezup.
- 2 TAMME, gedoopt op 29 juni 1794 te Wezup, overleden op 17 oktober 1829 te Wezup, ongehuwd.
- 3 JAN, gedoopt op 25 november 1798 te Wezup, overleden op 15 augustus 1852 te Wezup, ongehuwd.
- 4 ALBERTIJN, gedoopt op 26 december 1801 te Wezup.
- 5 GESIJN, gedoopt op 27 maart 1803 te Wezup, overleden op 21 januari 1834 aldaar.
Zij is getrouwd op 14 december 1826 te Zweeloo met HARM BERENDS REGEN, geboren op 29 maart 1805 te Sleen, overleden op 4 augustus 1888 te Wezup, zoon van Berend liegen en Roelofje Huizing.
- 6 HINDERICUS, gedoopt op 22 april 1810 te Wezup, overleden op 27 mei 1861 aldaar.
Hij is getrouwd op 10 september 1832 te Zweeloo (1) met STIJNTJE HENDRIKS BOERS, geboren op 22 februari 1807 te Hijken, overleden op 12 juli 1856 te Wezup, dochter van Hendrik Jans Boers en Aaltje Jans.
Hij is getrouwd tussen 1857 en 1858 (2) met HENDERIKA HEIKES KNOT, geboren op 8 juni 1822 te Emden, overleden op 5 september 1888 in de gemeente Zweeloo, dochter van Heike Harms Knot en Harmke Jansen.

---

⁵⁶ Zie ook "Ons Waardeel" 1989, pag 205-220, Genealogie Perkaan, door P.J.C.Elema en A.Smegen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Knigge, te Wildervank. In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

"eens Nostra", juli/augustus 1995.

- Drs. H.J.L.M. Boersma, "Genealogie P(i)etermans" (Familie te Eijsden).
C.P.H. Soetens/M. Soetens-Menage, "Historisch archief van het Franse leger te Vincennes. Ervaringen met en in een belangrijk instituut voor onderzoek naar Franse militairen".
- Herman H. Borra, "Borra. De geschiedenis van een geslacht in de Utrechtse Vechtstreek".
"Generatieverwarring" (Bij het opstellen van een kwartierstaat, dan wel een parenteel komt het voor dat een oom- of tantezegger ouder is dan oom of tante. Dit maakt een vreemde indruk: "generatiegenoten" blijken toch tot verschillende generaties te behoren. Er is hier sprake van "kwartierstaatgeneraties", waar een ander woord voor gezocht wordt).

"Quellen und Forschungen", 1995, Heft 3.

- Michael Till Heinze, "Das Passwesen und das Passbuch von Leer". (In 1823 werd de "Flecken Leer" tot "Stadt" verheven. Dientengevolge moest de stad Leer in het vervolg een "Register uber die ausgefertigten Pässe, Wanderbücher und Legitimations-Scheine" bijhouden. Dit register berust nu in het Stadtarchiv van Leer. Het bewerken ervan werd voor de heer Heinze en zijn echtgenote aanleiding tot een onderzoek naar het "Passwesen" en het vreemdelingenrecht in het algemeen. Het is daarbij gebleken dat er over dit onderwerp heel weinig gepubliceerd is).
- Joseph Ben Brith (in Israel wonend), "Simon Isaacs. Der erste Schutz-Jude in Bunde. Seine Herkunft und meine Ahstammung von ihm". (Simon Isaacs leefde in Bunde van ca. 1671 tot ongeveer 1720.)
- Dr. Hermann Freese, "Namensträger Freese. Zufallsfunde am Rande meiner Familienforschung".
- D.M. Tammena, "Vornamen in Ost-Friesland". (Na de Friese voornamen in de middeleeuwen, volgde na de reformatie de nederduitse periode. In de franse tijd kwamen modenamen op met nieuwerwetse einden zoals -ina en -ea. Na de tweede wereldoorlog kwam er vermenging van inheemsen en vluchtelingen, waardoor tot dusver ongebruikelijke voornamen toepassing vonden. Sinds de zestiger jaren is er een volledige breuk met de traditie door gebruik van buitenlandse voornamen die de traditionele voornamen verdrongen.)

"Waardeel", 3e kwartaal 1995.

- Gino Huiskes, "Vissterfte en stank. Industriële watervervuiling in Drente".
P. Albers, "Speurtocht naar Gesien Wilting. Problemen van een genealoog".
José Martin, "Gedane zaken. De molenbouwer" (Betreft J.D. Medendorp te Zuidlaren).
Harry Gras, "Wisseling van de wacht. De geslachten Lunsingh en Tonckens".

"Genealogie, kwartaalblad van het Centraal Bureau voor Genealogie". jaargang 1, nr. 3, september 1995.

- Rob van Drie, "Nieuw supplement Genealogisch Repertorium" (In oktober 1995)

verschijnt het supplement 1990-1994, omvang ongeveer 475 bladzijden en zo'n 40.000 verwijzingen. Na het verschijnen van dit supplement wordt het werk aan het repertorium "Van Beresteijn" vanzelfsprekend weer voortgezet).

"Stad en Lande", jaargang 4, nr. 3, **3e kwartaal 1995.**

"Het Leekster schippersgilde" (Van het schippersgilde te Leek, opgericht in 1764, is het gildeboek over de jaren 1764 tot 1858 bewaard gebleven. Het "gilde" was een zogenaamd "compact", een vereniging van schippers en schippersknechten, met als doel elkaar hulp en bijstand te verlenen. Zulke gilden werden bestuurd door "oldermannen" en "heuvelingen").	W.Kerkmeijer,
"Onder de Waagstraat" (Na de sloop van het stadskantoor aan de Guldenstraat te Groningen, konden archeologen onderzoek doen naar de situatie in de vroege middeleeuwen aldaar).	Diverse auteurs,
"Leidijken langs de oostgrens" betekenis van het Bourtanger moeras en de pogingen om deze betekenis te handhaven door middel van het aanleggen van zogenaamde leidijken. Enkele van die leidijken zijn nu nog zichtbaar).	Drs.Jan Meijering,
"Vermolmd stuk hout, ooit Groninger vrijheidsboom" (Top van een fijnspaar, toegeschreven aan de Groninger vrijheidsboom (1795), sinds 1880 in het Groninger museum).	Dr.Egge Knol,

"Gens Nostra", september 1995.

"De kwartieren van Pieterella Smits (1767-1827)".	Drs.J.W.Spies,
"Kwartierstaat van Annie Maria Geertruida Schmidt".	Diverse auteurs,
"Een bewijs van identiteit door middel van een handmerk".	P.A.Harthoorn,
"Genealogie P(i)etermans" (vervolg op "Gens Nostra nr. 50, juli/augustus 1995, blz. 358).	Drs.H.J.L.M.Boersma,

"Emsl|ndische und Bentheimer Familienforschung", september **1995.**

"Familien- und Regionalgeschichtsforschung in Twist".	Gregor G.Santel,
"Ahnenliste Gerhard Theodor Bitter, Lage".	J.Ringena,

*****

*****

Bestuur en Redactie van "Westerwolde" wensen U

Prettige Kerstdagen
en een